

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

TÜRK DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN
TEŞKİLAT YAPISI VE UYGULAMALARI

Murat KALKAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Onursal CİN

Konya-2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı MURAT KALKAN

Numarası 144234001039

Ana Bilim / Bilim Dalı KAMU HUKUKU/KAMU HUKUKU

Programı Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

Tezin Adı TÜRK DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN TEŞKİLAT YAPISI VE UYGULAMALARI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Murat Kalkan
Murat KALKAN

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin

Adı Soyadı	MURAT KALKAN		
Numarası	144234001039		
Ana Bilim / Bilim Dalı	KAMU HUKUKU/KAMU HUKUKU		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
Tez Danışmanı	DR. ÖĞR. ÜY. MEHMET ONURSAL CİN		
Tezin Adı	TÜRK DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN TEŞKİLAT YAPISI VE UYGULAMALARI		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Türk Denetimli Serbestlik Sisteminin Teşkilat Yapısı Ve Uygulamaları başlıklı bu çalışma ...02../...5..../2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi
Dr. Öğr. Üyesi
Dr. Öğr. Üyesi

M. Onursal CİN
Murat AKSAW
Abdülkadir YILMAZ

[Handwritten signatures]

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	MURAT KALKAN
Numarası	144234001039
Ana Bilim / Bilim Dalı	KAMU HUKUKU/KAMU
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tez Danışmanı	DR. ÖĞR. ÜY. MEHMET ONURSAL CİN
Tezin Adı	TÜRK DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN TEŞKİLAT YAPISI VE UYGULAMALARI

ÖZET

Denetimli Serbestlik Sisteminin uygulama örnekleri İslamiyet'in kuruluş yıllarına kadar dayanmaktadır. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde de benzer uygulamalar bulunmaktadır. Ancak denetimli serbestlik bir ceza sistemi olarak ülkemizde 2005 tarihli ceza kanunları ile uygulanmaya başlamış ve aynı yıl teşkilatlanması tamamlanmıştır.

Sistem kuruluşundan beri sürekli değişim ve gelişime uğramıştır. Hukuki, teknik ve teknolojik alt yapının oluşturulmasıyla, savcılıklar ve ceza mahkemelerince verilen hapis cezalarının dışındaki bütün cezaların infazını gerçekleştiren bir kurum haline gelmiştir.

Uygulamalar bakımından, sadece kendi iç dinamiklerini kullanmanın yetersiz kalması nedeniyle denetimli serbestlik sistemi tüm kamu kurum ve kuruluşlarını da infaz sürecine dâhil etmiştir. Sistem yıllar içerisinde, toplumu ve mağduru koruyan, tedbir altındaki kişinin ise tüm eksikliklerini gideren bir infaz ve iyileştirme faaliyeti haline gelmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde, sistemin tarihsel süreçteki benzer uygulamaları anlatılarak, mevcut durum ile karşılaştırılması yapılmıştır. İkinci bölümde kurumun idari yapısı incelenmiştir. Üçüncü bölümde mevcut uygulamalar, istatistiksel bilgiler ile yargı ve idari kararlardan yararlanılarak anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Denetimli Serbestlik, Kamu Yararına Çalışma, Koşullu Salıverme, Danışma Kurulları, Koruma Kurulları

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	MURAT KALKAN
Numarası	144234001039
Ana Bilim / Bilim Dalı	KAMU HUKUKU/KAMU HUKUKU
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tez Danışmanı	DR. ÖĞR. ÜY. MEHMET ONURSAL CİN
Tezin İngilizce Adı	ORGANIZATION OF TURKISH PROBATION SYSTEM AND APPLICATIONS

SUMMARY

Application examples of the Probation System are based on the foundation years of Islam. There are similar practices in the Ottoman and Republican periods. However, as a punishment system, the probation system has been started to be applied in our country in 2005 by the criminal law and in the same year its organization was completed.

The system has been changing and developing since its foundation. With the establishment of legal, technical and technological infrastructure, it has become an institution that performs all penal execution except for cases prosecuted by the prosecution and criminal courts.

Due to the inadequacy of using only its internal dynamics, the probation system included all public institutions and organizations in the execution process. Over the years, the system has become an execution and rehabilitation activity that protects the society and the victim and eliminates all the shortcomings of the person under precaution.

In the first part of our study, similar applications of the system in the historical process were explained and compared with the current situation. In the second part, the administrative structure of the institution is examined. In the third part, current applications are explained with statistical information and judicial and administrative decisions.

Keywords: Probation, Working for the Public Benefit, Conditional Release, Advisory Boards, Protection Boards

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖZET	iii
SUMMARY	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	3
I. Denetimli Serbestlik Kavramı	3
II. Denetimli Serbestlik Sisteminin Tarihsel Gelişimi	6
A. Tarihsel Süreçte Denetimli Serbestlik Sistemine Benzer Uygulamalar:.....	6
1. İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in uygulamaları:	6
2. Davaların dosyalanması:	8
3. John Augustus'un uygulamaları:	8
B. Ülkemizde Denetimli Serbestlik Sisteminin Tarihsel Gelişim Süreci	9
1. Osmanlı Dönemi	9
a. Mümeyyiz Küçüklere Özgü Tediben Tazir Tedbirleri:.....	9
b. Şahsa(Nefse) Kefalet Uygulaması:	10
c. Nefy Cezası:	10
d. Zaptiye Nezareti Altında Bulunmak Cezası:.....	11
e. Ev Hapsi Cezası:	11
f. Kalebentlik Cezası:	12
g. Diğer Benzer Tedbir ve Cezalar:	12
2. Cumhuriyet Dönemi	13
a. Sürgün Cezası:.....	13
b. Emniyeti Umumiye ye İdaresinin Nezareti Altında Bulundurma Cezası:.....	14
c. Uyuşturucu Madde Bağımlıları Hakkındaki Güvenlik Tedbirleri:	15
d. 647 Sayılı Kanun Gereğince Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar yerine Uygulanan Seçenek Ceza ve Tedbirler:	15
e. Oturduğu Yerde İnfaz:	17
f. Para Cezasından çevrilen hapis Cezası Yerine çalıştırılma:	18
g. Diğer Benzer Cezalar	18

İKİNCİ BÖLÜM: TÜRK DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN KURULUŞ VE TEŞKİLAT YAPISI	19
I. Kuruluş	19
II. Merkez Teşkilatı	20
A. Genel Müdürlük	21
B. Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı	23
C. Danışma Kurulu	24
1. Danışma Kurulu Kararları	25
III. Taşra Teşkilatı	31
A. Denetimli Serbestlik Müdürlüğü	32
B. Bürolar	35
1. Gelen evrak bürosu	35
2. Kayıt kabul bürosu	35
3. Değerlendirme ve planlama bürosu	36
4. İnfaz bürosu	36
5. Eğitim ve iyileştirme bürosu	37
6. Denetim bürosu	37
7. Mağdur destek hizmetleri bürosu	38
8. Koruma kurulu bürosu	38
9. İdari ve Mâli işler bürosu	38
C. Koruma Kurulları	39
D. İnfaz İşlemleri Değerlendirme Komisyonları	41
IV. Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Çalışanlarının Hukuki Statüleri, Görev Ve Yetkileri	42
V. Uluslararası Kuruluşların Denetimli Serbestlik Hizmetini Yerine Getirenlere Yönelik Tavsiye Kararları	46
VI. Denetimli Serbestlik Çalışanlarının Sayısal Dağılımları	48
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRK DENETİMLİ SERBESTLİK UYGULAMALARI	49
I. Denetimli Serbestlik Kararlarının Hukuki Niteliği:	49
II. Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik Kararı Vermeye Yetkili Merciler	49
III. Türk Ceza Kanunu İle İlgili Uygulamalar	50
A. Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırım Kararlarının İnfazı	50
B. Hapis Cezasının Ertelenmesi Halinde Verilen Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı	56
C. Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı	58
D. Uyuşturucu Madde Kullanımı Nedeniyle Verilen Tedavi ve Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı	61

E. Etkin Pişmanlıktan Yararlanan Kişiler Hakkında Verilen Denetimli Serbestlik Tedbirlerinin İnfazı	66
IV. Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle İlgili Uygulamalar.....	67
A. CGTİHK'un 105/A Maddesi Gereğince Verilen Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı.....	67
B. CGTİHK'un 106/3. Maddesi Gereğince Ödenmeyen Para Cezalarının, Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Çevrilmesine yönelik Kararların İnfazı	75
C. CGTİHK'un 107'nci Madde Gereğince Verilen Koşullu Salıverme Sonrası Denetimli Serbestlik Tedbirlerinin İnfazı	79
D. CGTİHK'un 108'inci Maddesi Gereğince Verilen Mükerrerler ve Bazı Suç Faillerine Özgü Denetimli Serbestlik Tedbirlerinin İnfazı	80
E. CGTİHK'un 110'uncu Maddesi Gereğince Verilen Konutta İnfaz Yükümlülüğünün İnfazı	84
V. Ceza Muhakemesi Kanunu İle İlgili Uygulamalar	85
A. CMK 109'uncu Maddesi Gereğince Verilen Adli Kontrol Tedbirlerinin İnfazı	85
B. CMK 231/8'inci Maddesi Gereğince Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Sonrası Verilen Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı	92
VI. Çocuk Koruma Kanunu İle İlgili Uygulamalar.	95
VII. Denetimli Serbestlik Sisteminde Kullanılan Form Ve Raporlar	96
A. Araştırma Değerlendirme Formu(ARDEF)	97
B. Denetim Planı	99
C. Denetim Raporu	101
D. Sosyal Araştırma Raporu(SAR).....	102
E. Kullanılan Diğer Belgeler	103
VIII. Yapılan İyileştirme Çalışmaları.....	103
A. Yapılandırılmış Bireysel Görüşmeler.....	104
B. Yapılandırılmış Grup Çalışmaları	105
1. Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı(SAMBA)	106
2. Hayat İçin Değişim Programı (HAYDE)	107
3. Öfke Kontrolü Programı	109
C. Boş Zaman Yapılandırmaları	112
IX. Elektronik Sistemlerle Takip	112
X. Denetimli Serbestlik Sistemi Uygulamaları İle İlgili Anayasa Mahkemesi Kararları	113
XI. Kararların Dağılımına Yönelik İstatistiksel Bilgiler.....	115
KAYNAKÇA	131

KISALTMALAR

Ardef	: Araştırma ve Değerlendirme Formu
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
CGTİHK	: Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CTE	: Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
DSDB	: Denetimli Serbestlik Hizmetleri Daire Başkanlığı
ECİK	: 647 Sayılı Eski Cezaların İnfazı Hakkında Kanun
ETCK	: 765 Sayılı Eski Türk Ceza Kanunu
HAYDE	: Hayat için Değişim Müdahale Programı
Hz	: Hazreti
İİDK	: İnfaz İşlemleri Değerlendirme Komisyonu
Kanun	: 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanununu
Müdürlük	: Denetimli Serbestlik Müdürlüğü
SAMBA	: Sigara ve Alkol Madde Bağımlılığı Müdahale Programı
SAR	: Sosyal Araştırma Raporu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi (Doküman Yönetim Sistemi)
Yönetmelik	: Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo-1: Tüm Türkiye Niteliklerine Göre 2006-2015 Gelen Dosya Sayıları.....	117
Tablo-2: 2006-2015 Tüm Dosyalarının Kapanma Nedenleri.....	118
Tablo-3: Tüm Türkiye Niteliklerine Göre 2006-2015 Gelen Çocuk Dosya Sayıları.....	119
Tablo-4: 2006-2015 Çocuk Dosyalarının Kapanma Nedenleri.....	120
Tablo-5: Kurumsal Açıdan Ceza İnfaz Kurumları İle Denetimli Serbestlik Müdürlükleri Karşılaştırması.....	124
Tablo-6: Her bir yükümlü için Ceza İnfaz Kurumları İle Denetimli Serbestlik Müdürlükleri Karşılaştırması.....	124

GİRİŞ

Tarih boyunca insanların birlikte yaşama olgusu geliştikçe bir takım kurallar koyma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu kuralların bir kısmı dinsel olgularla ilahi bir şekilde, bir kısmı ise toplumsal huzur ve ahlakın sağlanması amacıyla insanlar tarafından yapılarak ortaya çıkmıştır. Topluluk halinde yaşayan insanların kurallara uymaması durumunda ne şekilde yaptırım uygulanacağını belirlenmesi ile de ceza adalet sistemi oluşmaya başlamıştır. Ceza adalet sistemi ilk olarak fiziksel acı çektirmeye yönelik bedensel cezalar uygulanmasını öngörmüş ise de, insanların sadece bedenlerinin değil ruhlarının da cezalandırılması düşüncesi ile bedensel cezalar yerini hürriyeti bağlayıcı cezalara bırakmıştır.

Modern ceza adalet sisteminde ise bedensel cezalardan tamamen vazgeçilmiş, kısmen de olsa hürriyeti bağlayıcı cezaların yerini ise suçluların toplum içerisinde ıslahı ve suçluların topluma kazandırılması amaçlarını taşıyan denetimli serbestlik sistemi almıştır.

Denetimli serbestlik sistemi 2005 yılında yürürlüğe giren ceza kanunları ile Türk ceza infaz sistemine girmiştir. On yıl gibi kısa sürede araştırmamızın içeriğinde ayrıntılı olarak anlatacağımız 5560, 6291, 6411, 6545, 6655 sayılı yasalar ile sürekli değişikliğe uğrayarak uygulama alanları genişlemiştir. Bu değişiklikler Türk denetimli serbestlik sistemi üzerine sürekli yeni araştırmalar yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

2015 yılı içerisinde 542,352 kararın infaz için gönderildiği denetimli serbestlik sistemi ile ilgili on yıllık süre içerisinde sadece otuz dokuz makale, dördü doktora çalışması olmak üzere otuz beş tez ve yirmi dört kitap çalışması olmak üzere toplamda 98 tane akademik çalışma yapılmıştır¹

¹ Acar, Burak: Akademik Alanda Üretilen Denetimli Serbestlik Çalışmaları 2005-2015 (Bildiri) *Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10.Yıl Sempozyumu*, İstanbul ,2015 s.189

Yapacağımız araştırma için Adalet Bakanlığından onay alınmış² olup, bu çalışmada bugüne kadar Türk Denetimli Serbestlik sistemi ile ilgili yapılan tüm kaynaklar taranacak, istatistiksel bilgilere verilecektir.

Sistemin batıda, İslam hukukunda, Osmanlıda ve Cumhuriyet dönemindeki tarihsel gelişimi analiz edilecek,

- Tarihsel süreçteki uygulamaların Türk denetimli serbestlik uygulamalarına benzerlikleri saptanacak,

- Teşkilat yapısı incelenecek,

- Çalışanların hukuki nitelikleri belirtilecek,

- Uygulamalar ayrıntılı bir şekilde anlatılarak, buna yönelik Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay kararları ile Bakanlık tarafından gönderilen görüş yazıları incelenecek,

- Uygulamada kullanılan araçlar tespit edilecek,

- İstatistiksel bilgiler ve bu bilgilerden ne tür sonuçlar çıkarıldığı aktarılacak,

Bu çalışma ile denetimli serbestlik kurumunun eksiklikleri tespit edilecektir. Çalışmanın aynı konu hakkında yapılacak sonraki çalışmalara ışık tutması amaçlanmaktadır. Böylelikle denetimli serbestlik sistemine ilişkin az sayıdaki yazına katkı sağlanacaktır.

²Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 18.06.2015 tarih ve 46985942/590/ 100533 sayılı yazısı ile araştırma yapılmasına izin vermiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Bu bölümde denetimli serbestlik ile ilgili tanımları, tarihsel süreç içerisinde denetimli serbestlik sisteme benzer uygulamalar ile bu uygulamaların günümüz denetimli serbestlik sistemine benzerliklerinin araştırmasını yapacağız.

I. Denetimli Serbestlik Kavramı

Denetimli Serbestlik kavramı, 2005 tarihli Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri İle Koruma Kurulları Yönetmeliğinin 4'üncü maddesinde “*Mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde, denetim planı doğrultusunda suça sürüklenen çocuk, şüpheli, sanık veya hükümlünün toplumla bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı toplum temelli bir uygulama*” 2007 tarihli yönetmeliğin 4'üncü maddesinde “*Mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde, denetim ve denetleme planı doğrultusunda şüpheli, sanık veya hükümlünün toplumla bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı toplum temelli bir uygulama*” 2013 tarihli yönetmeliğin 4'üncü maddesinde ise “*Şüpheli, sanık veya hükümlünün toplum içinde denetim ve takibinin yapıldığı, iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması için ihtiyaç duyulan her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı alternatif bir ceza ve infaz sistem*” olarak tanımlanmıştır.

Uluslar arası kaynaklara³ baktığımızda ise denetimli serbestlik, “*Kanunca tanımlanan ve bir hükümlüye verilen yaptırımların ve tedbirlerin toplumda uygulanması, hükümlünün sosyal katılımını ve ayrıca toplum güvenliğine katkıda bulunmayı hedefleyen denetimi, rehberliği ve yardımı içeren bir faaliyet ve müdahale yelpazesini içerir*” şeklinde tanımlanmıştır.

Dönmezer, denetimli serbestlik sistemini “*Özel şekilde seçilmiş suçlular hakkında kamu davasının açılmasının veya duruşma yapılmasının ve ya cezanın hükmedilmesinin şartlı olarak geri bırakılmasını ve serbest bırakılan suçlu hakkında, onun kişiliğini hedef*

³ (AKBK, CM/REC, 2010, 1, s.4)

tutan bir denetim, yönetme ve idare sisteminin uygulanmasını belirleyen bir tedbirdir.”⁴ Şeklinde tanımlamıştır. Dönmezer denetimli serbestlik sistemini tanımlarken, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması ile sınırlandırmıştır. Bu uygulamalar Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231’inci maddesinde yazılı hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesi ile birlikte verilen tedbirler ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 191’inci maddesinde düzenlenen kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile birlikte uygulanan tedavi ve denetimli serbestlik kararlarını kapsadığı görülmektedir.

Erbaş ise “*Haklarında hükmolunan cezanın teciline karar verilerek serbest hürriyet ortamı içine bırakılan mahkûmların, tecilin deneme süresi boyunca kendi hallerine terk edilmeyerek, onların uslanıp, ıslahı nefis etmeleri, kişilik bozukluklarını düzeltmeleri, böylece yeniden topluma adapte olmaları ve sosyal çevre içerisindeki eski yerlerini alabilmeleri için ihtiyaç duyacakları her türlü maddi ve manevi yardım, destek, koruma ve gözetimin kendilerine temin edilmesi, bu amacın gerçekleşmesi için lüzumlu görülen önlemlerin alınması, bu cümleden olarak mahkûma rızası ile bazı vecibeler empoze edilmesi ve empoze edilen bu öneri ve önlemlere uyulup uyulmadığının, ayrıca bu vecibelerin yerine getirilip getirilmediğinin kontrolüne dair esasları da içeren bir kurumdur*”⁵ diyerek tanımını tecil ile sınırlandırmıştır. Bu sınırlama nedeniyle 5237 sayılı TCK’nun 51’inci maddesinde yazılı cezanın ertelemeğine bağlı olarak hükmedilen tedbirleri kapsadığı görülmektedir.

Kamer⁶: “*Hükümlülerin suç işlemesine neden olan davranışlarının düzeltilerek, tekrar suç işlemelerinin önlenmesi, ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin takip edilmesi, madde bağımlılarının rehabilitasyonu, mağdurların uğradıkları zararın giderilmesi ve bu yolla toplumun korunmasıdır*” ve Yurtseven⁷: “*Suçlunun ceza infaz kurumuna*

⁴ Dönmezer, Erman. “*Türk Ceza Kanunu’nun Öntasarısı*”, Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997 s.198

⁵ Erbaş, Coşkun. *Tarihi Gelişim İçinde Gözetimle Erteleme*(Denetimli Serbestlik-SursisAvecMiseALEpreuve) ve Fransa’daki Uygulaması ile Konuya İlişkin Türk Ceza Kanunu ve Öntasarı Metinleri, Yargıtay Dergisi, Sayı 1-2, 1996, s. 13

⁶ Kamer, Vehbi, K. “*Ceza Adalet ve İnfaz Sistemi İçinde Denetimli Serbestliğin Önemi*”, Adalet Dergisi, Sayı 31, Ankara, 2008 s.69

⁷ Yurtseven, Sevda, “*30.12.2005-15.06.2007 Tarihleri Arasında İstanbul Kadıköy Denetimli Serbestlik Ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğünde İşlem Gören Dosyaların Retrospektif İncelenmesi*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, s.3

girmesi yerine, mahkemece uygun görülen süre içerisinde ve bazı yükümlülükler yüklenerek ve özgürlüğüne bir takım kısıtlamalar getirilerek, suçluyu toplum içinde izleyen; suçlunun psiko-sosyal sorunlarının çözülmesini, iyileştirilmesini ve toplum ile bütünleşmesini amaçlayan kanuni bir uygulamadır” şeklinde denetimli serbestlik sistemini tanımlamış olup, tanımının, denetimli serbestlik uygulamalarını daha kapsayıcı şekilde olduğu, Nursal ve Ataç⁸ denetimli serbestlik sistemini “Sınırları yasal bir çerçeveye belirlenmiş olan, belirli kategorilerdeki suçlar için öngörülen veya bu yasal çerçevede, belirli suçlular hakkında usulüne uygun olarak adli merciler tarafından hükmedilen ceza ve tedbirlerin, kararda öngörülen bir yaptırıma uygun biçimde bir hapis dışı infaz kurumunun veya bir sivil toplum kuruluşunun elemanlarının denetimi altında toplum içinde çektirilmesi, mahkemenin en doğru karara ulaşmasına yardımcı olmak amacıyla bu kişiler hakkında sosyal araştırma raporlarının düzenlenmesi, mahkûmların tahliye sonrasında korunmasına ve iş sahibi olmalarına yardımcı olunması, suçlu ile mağdur arasında arabuluculuk yaparak mağdurun zararının giderilmesi, infaz sürecinde suçluya psikolojik, sosyal, pedagojik veya tıbbi yardım ve danışmanlık sağlanması, hükümde öngörülen mükellefiyetlere uyulmaması halinde ise, ceza veya tedbirin yasada belirtilen mercilerin kararıyla hapis cezasına dönüştürülmesi esasları üzerine kurulmuş bir sistemdir”

şeklinde tanımlayarak, tanımının sadece uygulama ile kalmayıp, denetimli serbestlik sisteminin tüm görevlerini belirtecek şekilde yapıldığı ancak, suçlu ile mağdur arasında arabuluculuk yaparak mağdurun zararının giderilmesi gibi sistemde olmayan görevleri de tanım içerisine kattığı görülmektedir.

Günümüzde en geniş anlamıyla denetimli serbestlik kavramını: Suçun işlenildiğinin öğrenildiği andan, hükmün tamamen infaz edilmesine kadar geçen sürede, süresi savcı⁹ veya hâkim tarafından belirlenen, şüpheli, sanık veya

⁸ Nursal, Necati ve Ataç, Selcen. “Denetimli Serbestlik Ve Yardım Sistemi(Probation)”, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006, s.34

⁹ 28 Haziran 2014 tarihinde yayınlanan 6545 sayılı yasa ile değişik TCK/191 maddesi gereğince daha önceden mahkemeler tarafından verilen “Tedavi ve Denetimli Serbestlik” kararları, kamu davasının açılmasının ertelenmesine şartına bağlı olarak Cumhuriyet Savcılıkları tarafından verilmektedir. Aynı kanun ile değişik CGTİHK’nun 106’ncı maddesinin 3’üncü fıkrası gereğince ödenmeyen para cezalarının ‘Kamu Yararına Çalışma” tedbirlerine çevrilmesi de yine Cumhuriyet Savcılıkları tarafından verilebilmektedir.

hükümlüye uygulanan hürriyeti bağlayıcı ceza ve tedbirler dışında ki her türlü tedbir veya yükümlülükler olarak tanımlayabiliriz.

II. Denetimli Serbestlik Sisteminin Tarihsel Gelişimi

Denetimli serbestlik ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, Araştırmacıların, sistemin kökenini 13. yüzyıl “papazlık haklarına” modern anlamda denetimli serbestlik uygulamalarını ise, 19’uncu yüzyıl Augustus’un Boston’da yapmış olduğu çalışmalara dayandığı görülmektedir. Yaptığımız araştırmada 7’nci yüz yılda İslam Hukukunda göz ardı edilemeyecek derecede denetimli serbestlik sistemine yakın uygulamalar olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmamızın bu bölümünde tarihsel süreç içerisinde, denetimli serbestlik sistemine örnek teşkil eden tüm benzer uygulamalar aktarılacaktır.

A. Tarihsel Süreçte Denetimli Serbestlik Sistemine Benzer Uygulamalar:

Denetimli serbestlik sistemi, tarihsel süreç içerisinde İslami uygulamalarda ve batı uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı ve cumhuriyetin ilk yıllarında da ülkemizde de benzer uygulamalar olduğu gözlemlenmiştir.

1. İslam Peygamberi Hz. Muhammed’in uygulamaları:

İslam Ceza Hukukunda, genel suç teorisi bulunmamaktadır. Kaynakları, Kur’an, sünnet, içma ve kıyastır.¹⁰ Yapılan araştırmada neticesinde denetimli serbestlik sistemine benzerliği ile bilinen ilk uygulama, 624 yılında Bedir savaşı sırasında esir alınan müşriklere nasıl bir ceza verileceğine ilişkin İslam Peygamberi Hz. Muhammed’in, ashabıyla istişarede bulunarak, okuma – yazma bilen ve fidye verebilecek durumda olmayan savaş esirlerin en az onar müslüman çocuğa okuma yazma öğretmesi karşılığında serbest bırakılmalarına karar vermesi şeklindeki uygulamasıdır.¹¹ Bu uygulama, Türk denetimli serbestlik sistemi içerisinde, CMK’nun 231’inci maddesinin 8/c fıkrası gereğince uygulama imkânı bulabilecek tedbirlerdendir.

¹⁰ Öztürk, Bahri, Erdem, M. Ruhan, “Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri”, 14. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2005, s.49

¹¹ Çetinkaya, Bayram A.”Barış Peygamberi Ve Savaş Esirleri”,Somuncubaba İlim Kültür Ve Edebiyat Dergisi, 2007, s.60)

İkinci uygulama ise, Hz. Peygamber'in, kadınlara benzeyen erkeklere nefy cezası vererek onları Medine dışına çıkartmasıdır.¹² Bu uygulama adli kontrol tedbirlerinden “*Belirlenen yer veya bölgelere gitmemek ya da ancak bazı yerlere gidebilmek*” tedbiri ile CGTİHK'un 105/A maddesi gereğince uygulanan denetimli serbestlik tedbirlerinde, yüksek risk grupları için uygulanan belirlenen yer veya bölgelere gitmemek şeklindeki uygulamalara örnek teşkil etmektedir.

Hz. Peygamberin, örf ve adetten kaynaklanan, tıbbi uygulamaları, savaş stratejileri, ticari ve zirai faaliyetleri gibi dünyevi işlerinde bizzat kendisi karar verebilmekle birlikte, yukarıda bahsettiğimiz hukuki uygulamalar ile ilgili kararları vahiy yoluyla mı aldığı yoksa kendi içtihamını olduğu konusunda net ve yeterli bir bilgi bulunmamaktadır.

Acaba böyle bir uygulamada içtiham yoluyla karar verebilme yetkisi var mıdır? Bu konu İslam âlimleri tarafından çok tartışılmıştır. Hz. Peygamber her istediğinde vahiy alamaz, Allah istediği zaman kendisine vahiy gönderir. Ancak kendisine yöneltilen sorular ve acil yapılması gereken uygulamalar her zaman olmuştur. Bu nedenle mükemmel bir insan olan İslam peygamberinin kendi tecrübe ve aklı ile ayetleri yorumlayarak, karşılaştığı problemlere vahiy gelmeden çözüm bulmaya çalışmıştır.¹³

Bedir Savaşı sonunda, fidye karşılığında serbest bırakılan esirler ile ilgili Enfâl suresi 67'inci ayeti “*Eğer Allah'ın daha önce verilmiş bir hükmü olmasaydı, aldığımız şey(fidye)den dolayı size büyük bir azap dokunurdu*” şeklindedir.¹⁴ Her ne kadar esirlerin, Müslüman çocuklara okuma ve yazma öğretmesi karşılığında serbest bırakılmasına ilişkin bir ayet değil ise de, aynı anda gerçekleşen ve parası olan esirlerin fidye karşılığında serbest bırakılmasına ilişkin bir ayet olduğu anlaşıldığından, esirlere uygulanan cezalandırma biçiminin Allah tarafından vahiy

¹² Gökçen, Ahmet. “*Tazimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları Ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul , 1989, s.83

¹³ Bağcı, Musa, H. “ *Beşer Olarak Hz. Peygamber*”, Ankara Okulu Yayınları , Ankara, 2014, s.429

¹⁴ DİB(Diyanet İşler Başkanlığı, “*Kuran Portalı*”, <http://mushaf.diyaret.gov.tr>, Erişim Tarihi: 19.12.2015, s.185

yoluyla Hz. Peygamber'e bildirilmiş olduğu kabul edilmiştir. Hz. Peygamber'in içtihadı olsa dahi bu uygulamaların İslami uygulamalar olduğu ve denetimli serbestlik sisteminin tarihte ilk örneğinin İslami uygulamalar ile yapıldığını göstermektedir.

2. Davaların dosyalanması:

Bu uygulama Amerika Birleşik Devletleri'nin Massachusetts Eyaletinin 19'uncu yüzyıl uygulamalarındandır. Mahkeme suçluya verilen cezada hafifletici sebepler gördüğü ya da hukuki yolların tüketilmesini beklediği durumlarda, jüri tarafından uygun görülen cezanın bir takım koşullar karşılığında infaz edilmeyerek, dava dosyasının arşive kaldırılması uygulamasıdır. Bu karar son hüküm niteliğinde olmayıp, özgür olarak hayatına devam eden suçlunun, tutum ve davranışlarına bağlı olarak dosya her zaman arşivden çıkarılarak karar verilebilmekteydi.¹⁵ Günümüzde modern ceza adalet sistemlerinde uygulanmakta olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması şeklindeki düzenlemelere benzer bir uygulamadır.

3. John Augustus'un uygulamaları:

Asıl mesleği ayakkabıcı olan Augustus, Boston'da duruşmalarına katılarak mahkemenin izni ile alkol bağımlılarına kefil olmuş ve onların para cezalarını ödeyerek, bağımlıları maddeden arındırmak amacıyla onlara rehberlik yapmıştır. Mahkeme alkol bağımlılarındaki bu değişim karşısında memnun kalarak, 1841 yılında 17 alkol bağımlısının para cezasının Augustus tarafından ödenmesi ve onların ıslahı için çalışmalar yapmasına izin vermiştir. Augustus 1943-1946 yılları arasında tehlikeli olmayan ve tedaviye ihtiyacı olan 35 küçük çocukla çalışmıştır. Bugün ki anlamda gönüllü bir denetimli serbestlik uzmanı gibi çalışan Augustus "kefil olduğu kişilerin raporu" adlı bir çalışma yapmıştır.¹⁶

Augustus, kısıtlı bir grup ile çalışmalarını sürdürmüş olsa da, gerek bu kişileri denetim altında tutma ve gerekse rehabilitasyon çalışmaları birlikte düşünüldüğünde,

¹⁵ Yavuz, Hakan, A. "Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2011, s.16

¹⁶ Yurtseven, s.15

ona,19. yüzyılda modern anlamda denetimli serbestlik sisteminin en iyi uygulayıcısı denilebilir.

B. Ülkemizde Denetimli Serbestlik Sisteminin Tarihsel Gelişim Süreci

Bu kısımda, Osmanlı dönemi ile Cumhuriyet dönemi uygulamaları ayrı ayrı incelenecektir. Şu anda ülkemizde uygulanan modern denetimli serbestlik sistemine benzer nitelikte olan uygulamaların tespit edilmesi sağlanacaktır.

1. Osmanlı Dönemi

Osmanlı döneminde, denetimli serbestlik uygulamasına başlıca örnek olabilecek uygulamalar; Mümeyyiz küçüklere uygulanan tediben tazir tedbirleri, şahsa kefalet uygulaması, nefy cezası, zaptiye nezareti altında bulunmak cezası, ev hapsi, kalebentlik cezaları ve diğer benzer cezalardır.

a. Mümeyyiz Küçüklere Özgü Tediben Tazir Tedbirleri:

İslam hukukuna göre; 7 yaşını geçmiş mümeyyiz çocukların, buluş çağına kadar cezai değil tedibi sorumlulukları vardır.¹⁷ Buradaki amaç çocukları cezalandırarak ağır yükümlülükler altına sokmak yerine, onları uslandırmaktır. Bir başka deyişle İslam hukuku çocukların işlemiş olduğu bir cürüm karşısında suçlu olarak görmemiş, uslandırılması ve terbiye edilmesi gereken bir kişi olarak görmüştür.

Avcı, tediben tazir cezasını anlatırken, diğer adını “*eğitici güvenlik tedbiri*” olarak belirtmiştir¹⁸

Araştırdığımız tüm kaynaklarda tediben tazir uygulamalarının, çocukların psikolojisine bağlı olarak işlediği fiilin kötülüğünün anlatılması yoluyla uygulanan bir rehberlik faaliyeti olduğu anlaşılmakla birlikte, uygulamanın nasıl yapıldığına ilişkin somut bir kaynağa rastlanılmamıştır.

¹⁷Ergenlik(Buluş) çağı, insanların biyolojik gelişmesi ve yaşına göre tespit edilebilir. Biyolojik olarak belli yerlerin kıllanması veya kızlarda hayız görme veya hamile olmalarıdır. Yaş bakımından ise,Şafî, Ahmed b. Hanbel ve Ebu Yusuf'a göre tamamlanan onbeş yaş, İmam Malik'e göre 18 yaş, Ebu Hanifi'ye göre erkeklerde 18, kızlarda 17'dir(Kahraman, s. 359)

¹⁸ Avcı, Mustafa. “*Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*” Mimoza Yayınevi, Konya, 2010, s.118

Şu anki denetimli serbestlik sistemi ile karşılaştırıldığında, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, Çocukları suçlu olarak görmemiş, suça sürüklenen olarak görmüştür. Kanunun beşinci maddesindeki koruyucu ve destekleyici tedbirler ile otuz altıncı maddesindeki rehberlik faaliyetleri tediben tazir cezalarına benzer bir şekilde uygulanmaktadır.

b. Şahsa(Nefse) Kefalet Uygulaması:

Şahsa(nefse) kefalet uygulaması, özgür ve mümeyyiz olan bir kişinin(kefilin), davalıyı, hâkimin istediği yere getireceğine kefil olmasıdır. Şahsa kefalette, kefil davalıyı, istenilen zamanda teslimini yerine getiremediği takdirde davalının alacağı had ve kısas cezalarının mali bedeline kefil olabilir. Ancak bu cezaların bizzat kendisine, uygulanmasına kefil olamaz.¹⁹ Türk denetimli serbestlik sistemi ile karşılaştırıldığında benzer bir uygulaması bulunmamaktadır.

c. Nefy Cezası:

Mahkûmun, üç ay ile üç yıl arasında süreli ya da müebbet olarak, devletçe belirlenen bir yerleşim yerine gönderilerek orada ikamet etmeye mecbur olması ve oradan başka hiç bir yere gidememesi şeklinde infaz edilen bir cezadır.²⁰ Mahkûmun burada tek yükümlülüğü devlet tarafından ikamete zorlandığı yerde kalmaktır. Bunun dışında ikamete zorlandığı yerde diğer yaşayanlar gibi tüm faaliyetlerini özgürce yapabilmektedir. Türk denetimli serbestlik sistemi ile karşılaştırıldığında tam karşılığı olmasa da, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesi gereğince, ülkede kalmasında sakınca bulunan yabancı uyruklu hükümlüler için verilen “koşullu salıverilme süresi sonuna kadar ülke sınırları içine girmeme” yükümlülüğü, tedbirin verilmiş amacı bakımından örnek teşkil edebilir.

¹⁹ Karaman, Abdullah. “İslam Hukukunda Şahsa (Nefse) Kefâlet Müessesesi Ve Türk Ceza Muhakemeleri Hukuku'ndaki Teminatla Salıverme Müessesesi İle Mukayesesi”, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, C. II, Sayı 1, 1998, s.10 <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/234.pdf> Erişim Tarihi: 20.12.2015

²⁰ Gökçen, s.49

d. Zaptiye Nezareti Altında Bulunmak Cezası:

Hem fer'i hem de mütemmim olarak verilebilen bu cezada suçlu, devlet tarafından ikamet etmekten yasaklandığı yere giremezdi. Başka mahallerde de özgürce kalamaz ve özgürce seyahat edemezdi. İkamet edeceği yeri ve bu yere giderken geçeceği güzergâhları devlete bildirerek ve devletten teskere alarak gidebilirdi. Suçlu belirttiği yere gittiğinde ise oradaki yetkili mercie 24 saat içerisinde geldiğini bildirmek zorundaydı. Eğer belirtilen şartlara uymaz ise 24 saatten 1 seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılırdı.²¹ Bu ceza mevcut Türkiye uygulamasında uygulama amacı bakımından her ne kadar tam karşılığı olmasa da kısa süreli hapis cezasına seçenек yaptırımlardan “*Belirli yerlere gidememe veya belirli etkinlikleri yapamama*”, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ile birlikte verilen “*Belli yerlere gitmekten yasaklama veya belli yerlere devam etme*” cezaları ile CGTİHK’nun 105/A maddesi gereğince yüksek riskli kişilere uygulanan “*belirlenen yer veya bölgelere gitmeme*” şeklindeki tedbirlere benzer bir uygulamadır. Ancak belirttiğimiz uygulamalar fer'i ya da mütemmim cezalar değildir.

e. Ev Hapsi Cezası:

İslamiyet'in ilk yıllarında suçluların az olduğu dönemde ve Osmanlı'da evlerinden dışarı çıkmamak suretiyle cezaları affedilen kişiler bulunmaktadır.²²

Bu durum şimdiki Türk denetimli serbestlik sisteminde benzer iki durumla karşılaştırılabilir. Birincisi CGTİHK’un 110’uncu maddesinde yazılı belli şartları(yaş ve ceza süresi) taşıyan kişilerin cezalarını konutunda çekmeleri ile yine CGTİHK’un 105/A maddesi gereğince denetimli serbestlik tedbirine tabi olan yüksek riskli hükümlülerin kalan cezalarının üçte birini diğer yükümlülüklerine ek olarak gece konutundan dışarı çıkmama şeklinde yerine getirmeleridir. Ayrıca CMK’nun 109’uncu maddesinin de yazılı adli kontrol tedbirlerinden “*Konutunu terk etmemek*” uygulaması da benzer bir uygulama olarak gösterilebilir ise de, bu uygulama tutuklama yerine verilen bir adli kontrol tedbiri olduğundan diğerlerinden ayrılır.

²¹ Gökçen, s.50

²² Avcı, s.395

f. Kalebentlik Cezası:

Osmanlı'da yalnızca 1274 tarihli kanunnamede bulunan bu cezada suçlular, süreli ya da müebbet olarak devlet tarafından gösterilen etrafı surlarla çevrili bir yerde(kale) kalarak cezalarını infaz ederlerdi.²³

Süreli olarak verildiğinde üç yıldan, beş yıla kadar, süresiz olduğunda ise müebbet olarak verilen bu cezada suçlu, kale içerisinde insanlarla konuşabilir, kendi dinine göre ibadetini yapabilir, tarımsal faaliyetler ya da sanatsal faaliyetlerde bulunabilir, hatta evlenip yuva bile kurabilirdi.²⁴

Bu cezanın şu anki denetimli serbestlik uygulamaları ile en büyük benzer özelliği, infaz sırasında hükümlülerin aile ve toplumdan soyutlanmadan kale içerisinde bulunan hür kişilerle iletişim içerisinde olmaları ve meslek ve sanatını icra edebilmeleridir. Mevcut uygulama açısından iyi bir denetimli serbestlik örneği olan bu uygulama, seçenek tedbirlerden, “*belirli yerlere gitmekten yasaklanma*”, Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile birlikte verilen “*belli yerlere gitmekten yasaklanma*”, CGTİHK’nun 105/A maddesi gereğince denetimli serbestlik tedbirine tabi olan yüksek riskli hükümlülere verilen, “*belirlenen yer veya bölgelere gitmeme*” tedbirleri kalebentlik cezasına benzer tedbirlerdir. Her ne kadar ceza olmayıp, tutuklama yerine verilen bir tedbir ise de adli kontrol tedbirlerinden “*belirlenen yerleşim bölgesini terk etmemek*” şeklindeki tedbir ile uygulama bakımından da uygunluk gösterir.

g. Diğer Benzer Tedbir ve Cezalar:

Denetimli serbestlik uygulamalarına örnek teşkil edebilecek fakat amaç ve nitelik olarak ayrı tutmamız gereken bir kısım cezalarda bulunmaktadır. Bunlardan biri Osmanlı da uygulanan “**kürek cezasıdır**”. Kürek cezası: Osmanlının gün geçtikçe gemilerinin artması nedeniyle, gemilerde çalışacak kürekçi ihtiyacının karşılanması amacıyla suçluların buralarda çalışarak cezalarını infaz etme

²³ Avcı, s.397

²⁴ Gökçen s.44

yöntemidir.²⁵ Bu cezanın hapis cezasından daha ağır şartlarda olması ve gönüllülük esasına dayanmaması nedeni ile şu anki ceza kanunlarında uygulama alanı bulan kamu hizmeti cezalarından ayırır.

Osmanlı'da 1274 sayılı kanunname ile uygulanan **“Ticaretten Men”**, **“Memuriyetten Tard”** ve **“Hukuk-ı Medeniye'den Iskat”** cezaları da denetimli serbestlik sisteminin amacıyla bağdaşmasa da infazı denetimli serbestlik müdürlüklerinin görev alanında olan 5237 sayılı TCK'nun 53'üncü maddesinde belirtilen güvenlik tedbirlerine benzer uygulamalardır.

Yine benzer uygulamalardan biri de, Osmanlı'nın son yıllarında 26 Nisan 1909 tarihinde Meclisi Mebusan tarafından kabul edilen ve 1963 yılına kadar yürürlükte kalan **“Serseri ve Mazannei Sui Eşhas Hakkında Kanun”** gereğince, iki aydan beri meslek ve sanatla uğraşmayan ve mazeretsiz olarak herhangi bir işte çalışmayan serserilerin kamu kurum ve kuruluşlarında 2 aydan 4 aya kadar boğaz tokluğuna yada yarı ücrette çalıştırılması uygulamasıdır.²⁶ Bu uygulama da gönüllülük esasına dayanmadığı ve ücret ödenmesi hususları dikkate alındığında şu an uygulanan kamu hizmeti cezasından ayrılır.

2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet dönemi denetimli serbestlik sistemine benzeri uygulamalarda 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun kapsamında örnek teşkil edebilecek bir takım uygulamalardan söz edebiliriz. Bu bölümde 2005 tarihine kadar Türkiye'de uygulanan denetimli serbestlik uygulamalarını inceleyeceğiz.

a. Sürgün Cezası:

Sürgün Cezası, ETCK'nun 18'inci maddesi gereğince mahkûmun suç işlediği yerden ve suçtan zarar gören kişiden en az 60 kilometre uzaklıkta bulunacak şekilde mahkemece belirlenen bir şehir ya da kasabada mecburen ikamet etmesiydi. Bu ceza

²⁵ Avcı, s.399

²⁶ SEVİĞ, V. Raşit. “*Askeri Adalet*”, Ankara, 1955 ,Aktaran Avcı, Mustafa, “*Önleme Hapsi*”2001 http://www.medeniyet.edu.tr/MART-2001_KHUKA_onleme_hapsi.html, Erişim Tarihi: 15.08.2015

altı aydan, beş seneye kadar süreli olabileceği gibi, mahkûmun vefatına kadar süresiz de olabilirdi. Sürgün cezası 1965 tarihinde ECİK ile yürürlükten kaldırılmıştır. Sürgün cezası şimdiki denetimli serbestlik sisteminde kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlardan “*Belirli yerlere gitmekten yasaklanma*”, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına şart olarak verilen “*Belli yerlere gitmekten yasaklama*” cezaları ile CGTİHK’un105/A maddesi gereğince, ülkede kalmasında sakınca bulunan yabancı uyruklu hükümlüler için uygulanan “*koşullu salıverilme süresi sonuna kadar ülke sınırları içine girmeme*” yükümlülüklerine veriliş amacı bakımından örnek teşkil edebilir.

b. Emniyeti Umumiye ye İdaresinin Nezareti Altında Bulundurma Cezası:

ETCK’da düzenlenen bu cezada, hükümlü asıl cezasının infazından sonra kolluk makamına teslim edilir, kolluk makamının nezaretinde kalmakla beraber on beş gün içerisinde hangi mahalde ikamet²⁷edeceğini bildirirdi. Kolluk amiri hükümlünün gösterdiği yerde ikamet etmesinde sakınca görmez ise izin verir, aksi halde başka yer göstermesini isterdi. Hükümlü mahkemece belirtilen süre boyunca geçimini sağlamak için yasal bir işte çalışmaya, belli günlerde kolluğa giderek yoklamaya vermeye, yurt dışına gitmemeye, silah taşımamaya mecburdu, ayrıca bu süre boyunca ikametini değiştiremezdi. Mecburi bir sebeple ikametgâhını değiştirmek zorunda kalırsa yeni ikametgâhını ilgili kolluk birimine gidip bildirmekle yükümlüydü. On sekiz yaşından küçüklere uygulanmayan bu ceza da hükümlü ayrıca kendisine yapılan ihtar ve tavsiyelere de uymakla yükümlüydü. Kanunun 42’inci maddesine göre hükümlünün ıslah olduğu ya da kontrol altında bulunmasına gerek olmadığı hallerde kolluk amirinin talebi üzerine ya da resen Cumhuriyet Savcısı, tedbirin kısmen veya tamamen kaldırılmasını mahkemeden talep edebilirdi.

Bu ceza, asıl cezaya fer’i olarak verilebildiği gibi asıl ceza olarak da verilebilirdi. Cezanın başlama tarihi asıl cezanın tümüyle infaz edilmesi, af yada

²⁷Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu’nun 39’uncu maddesinde “Emniyeti umumiye nezareti altında bulundurma cezasının infaz olunacağı yerler, işçileri ve millî Savunma bakanlıklarının görüşü alınmak suretiyle, Adalet Bakanlığınca önceden belirlenir.” Şeklinde belirtilmiştir

ortadan kaldırma durumunda ise bu tarihten sonra başlandı. Bu ceza türü, 1987 yılında 3352 sayılı “Emniyeti Umumiyyeye İdaresinin Nezareti Altında Bulundurma Cezası ve Tedbirlerinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun” ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu ceza infaza başlama zamanı bakımından, mevcut uygulamada ki güvenlik tedbirlerine, mükerrerlere özgü denetimli serbestlik tedbirlerine ve etkin pişmanlıktan yararlananlar hakkındaki denetimli serbestlik tedbirlerine benzer özelliklere sahiptir. Bu uygulamalarda da tedbir cezanın tümüyle infazından sonra başlar ve hükümlü denetim altında tutulur. Ancak mevcut uygulamalar da hükümlünün suç işleyip işlemediğinin tespiti ile rehberlik faaliyetleri uygulanır. Ayrıca yurt dışına çıkmama, belirli günlerde kolluğa imza atma ve silah taşımama ile ilgili uygulamalar bakımından da adli kontrol tedbirlerine benzer özelliktedir.

c. Uyuşturucu Madde Bağımlıları Hakkındaki Güvenlik Tedbirleri:

ETCK’nun 404’üncü maddesinde, uyuşturucu madde kullanan kişiler hakkında bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verileceği, ancak kişi tahkikat öncesinde kendi ikrarı ile tedavi edilmesini istemesi durumunda ise ceza verilmeyeceğini ve bağımlı olanların şifa buluncaya kadar tedavi edilmesine karar verileceğini hüküm altına almıştır.

Mevcut uygulamada da, 5237 sayılı TCK’nun 191’inci maddesinde kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak suçundan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ile şüpheliye tedavili ya da tedavisiz denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmektedir. Şüpheliler, tedaviye ve iyileştirme faaliyetlerine uyduğu takdirde ise takipsizlik kararı verilmektedir.

d. 647 Sayılı Kanun Gereğince Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar yerine Uygulanan Seçenek Ceza ve Tedbirler:

TCK’nun 50. maddesinde yer alan kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımların temellerinin ECİK ile atıldığı görülmektedir.²⁸

²⁸ 647 sayılı CİK’nun 4’üncü maddesi “Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine; suçlunun ahvali mahsusasma ve suçun işlenmesindeki suret ve şekil hususiyetlerine göre mahkemece;

1. Kabahatlerde, beher gün karşılığı 5 ilâ 10 lira, cürümlerde 10 ilâ 30 lira hesabı ile para cezası,

2. Altı ayı geçmemek üzere Devlet, belediye hizmetlerinde İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalıştırmaya,

Maddenin 2'nci fıkrasındaki çalışma cezasında hükümlü, rayice göre emsallerine ödenen ücret tutarı üzerinden hesaplanacak cari bir ücret karşılığında çalışarak cezasını infaz ederdi.²⁹ Çalışma tedbirinin uygulama olanağı bulunmadığından³⁰ 647 Sayılı CİK'nda yapılan 1973 tarihinde yapılan değişiklik ile maddenin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu ceza/tedbir mevcut uygulamada araştırmamızın devamındaki istatistiklerden de anlaşılacağı üzere Türkiye'de infazı gerçekleştirilemeyen erteleme(TCK, 2005, m.51/4b), koşullu salıverilme(CGTİHK, 2005, m.107/7), ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması(CMK, 2005, m. 231/8-b) ile birlikte verilen “*ücret karşılığında çalıştırılma*” şeklindeki cezalara benzer niteliktedir.

Maddenin 4'üncü fıkrasında yazılı “*Altı ayı geçmemek üzere bir eğitim veya ıslah müessesesine devam etmeye*” şeklindeki cezalar kesinleştikten sonra kararda belirtilen eğitim ve ıslah kurumlarına hükümlünün gönderilmesi suretiyle yerine

3. Aynen iade veya tazmine,

4 .*Altı ayı geçmemek üzere bir eğitim veya ıslah müessesesine devam etmeye* ,

5.*Bir yılı geçmemek kaydıyla muayyen bir yere gitmekten, bazı faaliyetleri veya meslek ve sanatı icradan men'e,*

6.*Her nevi ehliyet ve ruhsatnamenin bir aydan bir yıla kadar muvakkaten geri alınmasına, Hükmolunabilir. Taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hürriyeti bağlayıcı ceza uzun süreli de olsa hakkında bu madde hükmü uygulanabilir”* şeklindedir

²⁹TBMM, Dönem 1, Toplantı 4, Sıra Sayısı 982, “Adalet Komisyonu Raporu”, 18.05.1965, s. 6...yine mahkeme, 2'nci bend hükmüne göre, kısa süreli hürriyeti bağlayıcı ceza yerine, suçlunun. 6 ayı geçmemek üzere Devlet veya belediye hizmetlerinde yahut da İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalıştırılmasına karar verebilecektir. Bu takdirde, suçlu anılan müesseselerde cari ücret üzerinden çalıştırılacaktır. Şeklindedir.

³⁰13.7.1965 Tarihli ve 647 Sayılı Cezaların infazı Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 701 no'lu komisyon raporunun madde gerekçeleri başlıklı 4'üncü maddesi: Maddenin 1 numaralı bendinde hürriyeti bağlayıcı cezadan çevrilen para cezalarının cürüm veya kabahatten mütevellit olup olmadıklarının belirtilmesi amacıyla, söz konusu bende (hafif) ve (ağır) ibareleri ilâve edilmiş. Beher gün hapis veya hafif hapis karşılığı hesabı gereken miktarlar paranın bugünkü satın alma gücü nazara alınmak suretiyle artırılmış, hürriyeti (bağlayıcı ceza yerine Devlet, belediye ve İktisadi **Devlet Teşekküllerinde çalıştırmayı öngören bent hükmü uygulama olanağı bulunmadığı** cihetle metinden çıkarılmış, taksirli cürümlerde hükmolunan hürriyeti bağlayıcı cezanın ancak para cezasına çevrilebileceği esası getirilmiş, müeyyideden yoksun olan diğer bent hükümleri ilâve fıkra ile müeyyideye bağlanmış, rütbeli veya rütbesiz asker sıfatını taşıyan kimselere maddenin 4 ve 5 numaralı bendi hükümlerinin uygulanması askerî hizmet icaplarına uygun düşmediği ve askerî disiplini zedeleyebilecek nitelikte bulunduğu cihetle ilâve edilen bir fıkra ile bu madde hükümlerinin sırf askerî suçlar ile askerî disiplin suçlarında ve maddenin 3 ve 4 numaralı bendi hükümlerinin de subaylar askerî memurlar ve as subaylar hakkında uygulanmaması sağlanmıştır.

getirilirdi. Hükümlü eğitim ve ıslah kurumuna özürsüz olarak devam etmez ise veya kurumun düzen ve kurallarına uymaz ise kurum tarafından bir rapor tanzim edilerek Cumhuriyet Savcılığına bildirilirdi. Bu ceza mevcut uygulamada seçenek tedbirlerden eğitim tedbirine(TCK, 2005,m.50/1-c), erteleme ile birlikte verilen (TCK, 2005 m.51/4-a-c), koşullu salıverilme ile birlikte verilen (CGTİHK, 2005, m.107/8) ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması ile birlikte verilen eğitim tedbirlerine(CMK, 2005, m.231/8-a)benzer niteliktedir. Ancak ECİK’nda ki uygulama altı ayı geçmemek üzereyken, mevcut uygulamada en az iki yıl veya daha uzundur. Araştırmamızın devamında da değineceğimiz bu konuda özellikle yetişkinler için iki yıl ve üstünde eğitim veren kurumlar bulunmaması nedeniyle bir takım sıkıntılar yaşanmaktadır.

Maddenin 5. fıkrasında yazılı şekilde mahkemece hükümlü hakkında “*Bir yılı geçmemek kaydıyla muayyen bir yere gitmekten, bazı faaliyetleri veya meslek ve sanatı icradan men'e*” şeklindeki cezalar verilmekteydi. Benzer ceza ve tedbirler mevcut uygulamada, seçenek tedbirlerde(TCK, 2005, m. 50/1-d-e), Güvenlik tedbirlerinde(TCK, 2005, m.53)ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına bağlı olarak(CMK, 2005, m.231/8-c) verilen tedbirlerle benzer uygulamalardır.

Maddenin 6. fıkrasında yazılı şekilde hükümlü hakkında “*Her nevi ehliyet ve ruhsatnamenin bir aydan bir yıla kadar muvakkaten geri alınmasına*” karar verilmekteydi. Mevcut uygulamada, seçenek tedbirlerde(TCK, 2005, m. 50/1-e) ve güvenlik tedbirlerinde(TCK, 2005, m.53) uygulama imkânı bulunmaktadır.

Benzerliklerine bakarak yeni TCK’nun, eski kanundaki uygulamayı sadece sürelerde değişiklik yaparak aldığı görülmektedir.

e. Oturduğu Yerde İnfaz:

ECİK’nun 8’inci maddesi gereğince, kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar, hükümlünün 65 yaşını ikmal etmiş veya sıhhi durumu ceza evinde bulunmasına mâni olacak derecede bozuk olduğu tabip raporu ile belirlenmiş ve hükümlülük süresi 30 günü geçmemişse, oturduğu yerde infaz edilebilmekteydi. Cumhuriyet Savcısı

hükümlünün oturacağı yeri ve sınırları tayin eder ve sınırlar dışına çıkmamasını tembihlerdi. Oturduğu yerde infaz kararının takibi ilgili kolluk birimince yapılırdı.

Bu ceza mevcut Türk denetimli serbestlik sistemi ile karşılaştırıldığında CGTİHK'un 110'uncu maddesinde yazılı belli şartları(yaş ve ceza süresi) taşıyan kişilerin cezalarını konutunda infaz etmesi yaptırımına benzer bir uygulamadır.

f. Para Cezasından çevrilen hapis Cezası Yerine çalıştırılma:

ECİK'nun 5'inci maddesi gereğince, hükümlü para cezasından çevrilen hapis yerine talep etmesi halinde kamu kurum ve kuruluşlarında çalışarak cezasını tamamlayabilirdi. Bu çalışma rayiç bedel üzerinden hesaplanan, ücret karşılığı bir çalışmaydı. 1967 tarihli Ceza İnfaz Kurumları İle Tevkif evlerinin Yönetimine Ve Cezaların İnfazına Dair Tüzüğü'nün 93'üncü maddesine göre hükümlünün yiyecek bedeli ayrıldıktan sonra kalanı cezasından düşürülür ve para cezasının tamamen ödenmesine kadar devam ederdi.

Mevcut uygulamada CGTİHK'nun 106/3'üncü maddesi gereğince ödenmeyen para cezalarının, Cumhuriyet Savcısının kararı ile hapse çevrilerek, iki saat karşılığı bir gün hapis cezasına karşılık gelecek şekilde kamuya yararlı bir işte çalışma şeklinde ki uygulamaya benzer niteliktedir.

g. Diğer Benzer Cezalar

Cumhuriyet dönemi uygulamaları incelediğimizde 1953 yılına kadar uygulanan 765 sayılı TCK'nun 544'üncü maddesi gereğince, dilencilerin boğaz tokluğuna çalışması uygulamaları³¹ ile her ne kadar ceza mevzuatları içerisinde olmasa da 1942-1944 yılları arasında Varlık Vergisi Hakkında Kanunun 12'nci maddesi gereğince uygulanan ücretsiz çalışma yaptırımları³² da denetimli serbestlik sistemindeki çalışma cezaları ile benzerlik gösterir.

³¹ Yavuz, s.160

³² Kanunun 12'inci maddesinin 4'üncü fıkrası “*Talik tarihinden itibaren bir ay zarfında borçlarını ödemeyen mükellefler borçlarını tamamen ödeyinceye kadar memleketin herhangi bir yerinde bedeni kabiliyetlerine göre askerî mahiyeti haiz olmayan umumî hizmetlerde veya belediye hizmetlerinde çalıştırılırlar. Ancak üçüncü maddenin son fıkrasında yazılı olanlardan ikinci maddedeki mükellefiyete*

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN KURULUŞ VE TEŞKİLAT YAPISI

Bu bölümde Türkiye’de denetimli serbestlik sisteminin kuruluşuna ilişkin bilgiler, kanuni dayanakları, merkez ve taşra teşkilatları ve sistem içerisindeki kurumların görevleri ile çalışanların hak, sorumluluk ve yükümlülükleri araştırılacaktır. Ayrıca sistem hakkında uluslararası kuruluşların tavsiye kararları incelenecektir.

I. Kuruluş

CGTİHK’un 104’üncü maddesi³³ denetimli serbestlik ve yardım merkezlerin kurulacağını ve ayrıca çalışma yöntem ve esaslarının kanunla düzenleneceğini belirtmiştir. Sistem yaklaşık 7 ay sonra 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri İle Koruma Kurulları Kanunu ile kuruluş ve teşkilatlanmasını tamamlamıştır. Kanunun kuruluş başlıklı 6’ncı maddesi gereğince merkezde denetimli serbestlik ve yardım hizmetlerinden sorumlu daire başkanlığı, taşrada ise Adalet Komisyonlarının bulunduğu yerlerde şube müdürlükleri kurulmuştur.

tabi bulunanlarla kadınların ve elli beş yaşını mütevaciz erkeklerin borçları hakkında Tahsili Emval Kanunu tatbik edilmekle beraber bunlar çalışma mükellefiyetine tabi tutulmayabilirler. Bu fıkra hükmüne göre çalıştırılanlara verilecek ücretin yarısı borçlarına mahsup olunur.” Şeklinde

³³104’üncü madde “(1) Cezaları ertelenen, salıverilen veya haklarında hapis cezası dışında herhangi bir tedbire hükmedilen hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, iyileştirilmesi, psiko-sosyal problemlerinin çözülmesi, salıverme sonrası korunması ve yargılanan kişiler hakkında sosyal araştırma raporlarının düzenlenmesi ve mağdurun korunması gibi görevleri yerine getirmek üzere denetimli serbestlik ve yardım merkezleri kurulur.

(2) Salıverilme sonrasında hükümlülere iş sağlanması için koruma kurulları kurulur.

(3) Denetimli serbestlik ve yardım merkezleri ile koruma kurullarının kuruluşu, çalışma yöntem ve esasları, ilgili kanununda düzenlenir.” Şeklinde

II. Merkez Teşkilatı

Merkez teşkilatı, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bir daire başkanlığı ile daire başkanlığına bağlı şube müdürlüklerinden oluşmaktadır.

Şekil-1: Türk Denetimli Serbestlik Sistemi Merkez Teşkilatı Şeması

Kaynak: <http://www.cte-ds.adalet.gov.tr>, Erişim Tarihi: 31.10.2018

A. Genel Müdürlük

1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile İçişleri Bakanlığı'na(Dahiliye Nezareti) verilen hapisane ve tevkif Evlerinin yönetim ve denetimi 1929 yılında Adalet Bakanlığı'na devredilmiştir.³⁴

Merkezde teşkilat, Asayiş ve Güvenlikten sorumlu Daire Başkanlığı, Personelden Sorumlu Daire Başkanlığı, Destek Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, Dış İlişkilerden Sorumlu Daire Başkanlığı, Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, Eğitimden Sorumlu Daire Başkanlığı, Bilişim ve Sağlık Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, İş Yurtları Kurumu Daire Başkanlığı ve Kontrolörler Kurulu Daire Başkanlığı olmak üzere 9 daire başkanlığından oluşmaktadır.

Yetki, Görev ve Sorumluluklar: Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü'nün yetki, görev ve sorumlulukları 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değıştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir.

Bu görevleri özetleyecek olursak:

Açık ve kapalı ceza infaza kurumlarını, denetimli serbestlik müdürlüklerini ve iş yurtları kurumlarını denetlemek: Denetleme iki şekilde yapılmaktadır. Bunlardan biri Adalet Bakanlığı müfettişleri tarafından yapılan diğeri ise Genel Müdürlüğe bağılı kontrolörler tarafından yapılan denetlemedir. Her ne kadar denetimli serbestlik müdürlükleri mevcut mevzuatlar çerçevesinde kontroller tarafından teftiş edilemez ise de, halen kontroller tarafından iki yıl arayla denetime tabi tutulmaktadırlar.

Ceza infaz kurumları, denetimli serbestlik müdürlükleri ve iş yurtları kurumlarının hesap ödenek işlemlerini yerine getirmek: Genel Müdürlüğe ayrılan bütçe, Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından planlanır. Her üç ayda bir

³⁴ Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü. "2013 Birim Faaliyet Raporu", CTE Yayınları, Ankara, 2014, s.21

kurumlardan tarafından talep edilen ödenekler, bütçe imkânları ve yerindelik açısından değerlendirilerek, ilgi kurumlara gönderilir.

İş yurtları kurumları tarafından yapılan faaliyetlerin ve elde edilen gelirlerin yönetimi: İş yurtları kurumu, gelir amacı güderek her türlü zirai, ticari ve hizmetsel faaliyetlerde bulunabilmektedir. Bu faaliyetleri açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüleri çalıştırarak yerine getirmektedir. Yapılan tüm faaliyetler sonucunda elde edilen gelirler, iş yurtları Kurumu Daire Başkanlığı tarafından planlanarak elde edilen net gelirler, kurumların ödenek ihtiyaçları, adliye ve ceza infaz kurumlarının yapımı gibi faaliyetlerde kullanılabilmektedir. Ayrıca icra ve adalet hizmetleri nedeniyle alınan harçların bir bölümü iş yurtları bütçesine dâhil olmaktadır

Genel Müdürlük, kurumlarında kalan tutuklu ve hükümlülerin barınma, eğitim, beslenme, eğitim, muhtaç olanların sağlık ve giyinme gibi ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür.

Merkez ve taşra teşkilatında çalışanların her türlü özlük işlemlerini yapmak: Ceza ve tevkif evleri bünyesinde mesleğe atanmaları bakımından iki tip memur çalışmaktadır. Bunlardan birincisi merkez atamalı(Bakanlık atamalı) ikincisi ise taşra atamalı(Adli Yargı Adalet Komisyonları tarafından atanan) personellerdir. Bunlardan merkez atamalı personelin tüm kadro, nakil, disiplin, izin, istifa ve emeklilik işlemleri ile mesleğe ilişkin her türlü eğitim işlemleri(adaylık eğitimi, hizmet içi eğitimleri, görevde yükselme eğitimleri ve benzeri eğitimler) Genel Müdürlük tarafından yerine getirilir. Ataması Adalet Komisyonu tarafından atanan personeller hakkında Adalet Komisyonlarınca alınan kararların onaylama işlemlerini yerine getirir.

Genel Müdürlük, çocuk suçluluğu konusunda araştırmalar yaparak, önlemek amacıyla projeler üretir. Islah ve eğitim evlerinde kalan suça sürüklenen çocukların her türlü ihtiyacını karşılar ve çocuklar hakkında uluslar arası mevzuatlarla belirlenen şekilde ıslah ve iyileştirme çalışmalarını yapar.

Genel Müdürlük, görevi ile ilgili hususlar da mevzuat yetersizliği ya da aksaklığı ile ilgili çalışmalar yaparak, düzeltilmesi için Adalet Bakanlığı'na teklifte bulunur. Bu alanlarda Tüzük tasarıları, yönetmelik, genelge ve benzeri düzenleyici işlemler yapar.³⁵

B. Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı

15 Ağustos 2005 tarihinde kurulan daire başkanlığının 5402 sayılı kanunun ilk halinde “Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı” şeklinde olan ismi 6291 sayılı kanunun 6’ncı maddesi ile değiştirilerek “Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı” haline gelmiştir.

Daire Başkanlığı, daire başkanı, yeterli sayıda tetkik hâkim ve beş³⁶ şube müdürlüğünden oluşur. Şube Müdürlükleri; Değerlendirme ve planlamadan sorumlu şube müdürlüğü, infaz ve iyileştirmeden sorumlu şube müdürlüğü, çocuk hizmetlerinden sorumlu şube müdürlüğü, elektronik izlemeden sorumlu şube müdürlüğü, koruma kurulları ve mağdur destek hizmetlerinden sorumlu şube müdürlüğüdür.

Daire Başkanlığının görevleri özetle:

Daire başkanlığının görevleri kanunun 5’inci maddesine göre: Müdürlüklerin ve koruma kurullarının bir düzen içerisinde verimli çalışmasını, yönetimi, denetimi ve gözetimini sağlayarak, onlardan gelen iş programlarını, çalışma raporlarını ve projelerini Genel Müdürlüğe sunar. Bu iş cetvelleri ve faaliyet raporları her yıl ocak ayında müdürlükler tarafından hazırlanan ve şubat ayının ikinci haftasına kadar müdürlükler tarafından daire başkanlığına sunulan müdürlük tarafından yapılan çalışmalar ile gelen ve çıkan kararları gösteren istatistiksel bilgilerdir.

³⁵ Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, “2014 Birim Faaliyet Raporu”, CTE Yayınları, Ankara, 2015 s.4

³⁶ Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinde 6 şube müdürlüğünden oluştuğu yazıyor ise de; Bu durum maddi bir hatadan kaynaklanmaktadır. Daire Başkanlığında 5 şube müdürlüğü bulunmaktadır.

Daire Başkanlığı tüm kurum, kuruluşlar ve sivil toplum ile işbirliği içerisinde suçun ve özellikle suç tekrarının önlenmesi konusunda hizmetler yürütür. Bu konuda toplumun tehlikeli suçlulardan korunması, suçlunun eğitim ve iyileştirilmesi, özellikle çocuk ve gençleri suçtan korumak ve madde bağımlılığından uzaklaştırmak amacıyla her türlü çalışmayı yapar. Bu amaçlarla kurulan Danışma Kurulu'nun da sekreteryaya hizmetleri yine daire başkanlığı tarafından yerine getirilir.

C. Danışma Kurulu

Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerine ilişkin olarak danışma organı niteliğinde görev yapmak üzere kurulmuştur.

Danışma kurulunun başkanlığını Adalet Bakanlığı Bakan Yardımcısı yürütür. Üyeleri ise kamu kurum ve kuruluşlarının üst düzey yöneticileridir.³⁷

Yılda bir kez olağan toplanan danışma kurulunu, başkan gerekli gördüğü takdir de uygun göreceği yerde her zaman toplayabilir.

Yönetmeliği 110'uncu maddesine göre danışma kurulunun başlıca görevleri: Türkiye'de denetimli serbestlik sistemini geliştirmek, mükerrer suçluluğu önlemek ve suçlunun toplum ile bütünleşmesini sağlamak amacıyla politikalar üretilmesi konusunda önerilerde bulunmak, bu konuda kurumlar arasında diyalog ve işbirliğini geliştirmek, Koruma kurulları ve müdürlüklerce hazırlanan, projeler ve yıllık faaliyet

³⁷ Yönetmeliğin 107'nci maddesine göre: Adalet Bakanlığı müsteşarının başkanlığında toplanan danışma kurulunun üyeleri; Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürü, Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürü, Türkiye Barolar Birliğinin görevlendireceği bir temsilci, Yüksek öğretim Kurulunca görevlendirilecek, üniversitelerin hukuk fakültelerinin ceza ve ceza usûl hukuku ana bilim dalından bir, sosyal hizmetler yüksek okulu veya bölümünden bir, fakültelerin sosyoloji ve psikoloji bölümlerinden birer profesör veya doçent unvanına sahip, öncelikle bu Kanunun içerdiği konularda çalışmaları bulunan öğretim üyesi, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü, Kadının Statüsü Genel Müdürü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürü, Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında üst düzey bir temsilci, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünün asayişten sorumlu genel müdür yardımcısı veya daire başkanı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden bir temsilci, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonundan bir temsilci, Denetimli Serbestlik Daire Başkanıdır”

raporlarının değerlendirilerek, önerilerde bulunmak ve müdürlük ve koruma kurullarının görev alanına giren mevzuatlar ile ilgili önerilerde bulunmaktır.

1. Danışma Kurulu Kararları

Denetimli Serbestlik sisteminin kuruluşundan 2018 yılına kadar toplam 12 danışma kurulu toplantısı yapılmıştır. Bu kurullardan 2015 yılına kadar olan kurullardan alınan kararları ve sistem için önemli olacak sonuçlarını inceleyecek olursak;

15.01.2006 tarih ve 2006/1 sayılı ilk danışma kurulu toplantısında:

1. Kumu yararına çalışan hükümlülerin sigorta durumlarını değerlendirmek amacıyla Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü ile Adalet Bakanlığı temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulmasına,

2. Türkiye İş Kurumu Tarafından yürütülen, 28.04.2004 tarihli ve 25446 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Yurt İçinde İşe Yerleştirme Hakkında Yönetmelik”, 24.03.2004 tarihli ve 25412 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Özürlü,Eski Hükümlü ve Terör Mağduru İstihdamı Hakkında Yönetmelik”, 22.04.2006 tarihli ve 26147 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Kamu Kurum Ve Kuruluşlarında İşçi Olarak İstihdam Edilecek Özürlü Ve Eski Hükümlülere Uygulanacak Sınav Yönetmeliği” 26.09.2003 tarihli ve 25241 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Özürlü ve Eski Hükümlü Çalıştırmayan Ceza Olarak Kesilen Paraları Kullanmaya Yetkili Komisyonun Kuruluş ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliklerin”, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanununa uyumunun sağlanması ve koruma kurulları ile ilgili düzenleme yapılması amacıyla komisyon kurulmasına,

3. TCK'nun 50 ve 51'inci maddeleri, CGTİHK'un 107'inci maddesi, ÇKK'nun 23'üncü maddesi gereğince eğitim kurumuna ve eğitim programına devam etme yaptırımlarının infazı ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı arasında protokol hazırlanması amacıyla komisyon kurulmasına,

4. Hizmetler listesinin oluşturulması için ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte protokol hazırlanması amacıyla komisyon kurulmasına,

5. 2005 tarihli yönetmeliğin 46'ıncı maddesi gereğince rehberlik görevinin yerine getirilmesi için diğer kurumların sosyolog, öğretmen, sosyal çalışmacı, psikolog, özel eğitim uzmanı veya psikolojik danışman ve rehberi ile çocuk gelişimcilerinin rehber olarak görevlendirilebildiği için gerekli bilgilendirmenin yapılmasına ve bu konuda destek verilmesine,

6. Madde bağımlısı olan ve maddi durumu iyi olmayan hükümlülerin sağlık kurumlarına gidiş ve dönüşlerinin sağlanması için sosyal yardımlaşma vakıflarından gerekli desteğin alınması konusunda bilgilendirme yapılmasına yönelik kararlar alınmıştır.

Alınan Kararların Değerlendirilmesi: Sistemin kurulduğu ilk yıllarda yapılan toplantıda alınan kararlara bakıldığında, birtakım sorunların olduğu ve bunların ne şekilde çözüleceğine yönelik kararlar alındığı görülmüştür. Kararların çıktıkları değerlendirildiğinde ise 1 no lu karar gereği yapılan çalışma sonucunda; Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'nun 14 üncü maddesine 06.12.2006 tarihinde “Kamu yararına çalışma yaptırımının infazında 17.7.1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu hükümleri uygulanmaz.” Hükmü eklenerek sorunun bu şekilde çözümü yoluna gidilmiştir. 2 no lu bentte yazılı karar gereği yapılan çalışmalar sonucunda eski hükümlülerin istihdamı ve koruma kurullarınca yapılan projelerde finans sağlanabilmesi amaçlanmıştır. 3 no lu bentte yazılı karar gereği yapılan çalışmalar sonucunda 26.09.2006 tarihinde, Milli Eğitim Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı İşbirliğinde, “Eğitim Kurumu Veya Programına Devam Etme Denetimli Serbestlik Kararlarının Uygulanmasına Dair İşbirliği Protokolü” imzalanarak bu tür kararların uygulama biçimleri düzenlenmiştir. 5 nolu bentte yazılı karar gereğince müdürlüklerin meslek elemanı ihtiyacının karşılanması sağlanmış, 6 nolu bentte yazılı karar gereğince de özellikle maddi durumu iyi olmayan ve bulunduğu şehirden

uzakta olan Amatem hastanelerine TCK'nun 191'inci maddesi gereğince haklarında tedavi kararı verilen hükümlülerin yol giderlerinin karşılanması sağlanmıştır.

06.07.2007 tarihli 2007/1 sayılı danışma kurulu toplantısında:

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan suça sürüklenen çocukların eğitim ihtiyaçlarının(harç, sınav ücreti,kitap ve yayın giderleri) düzenlenmesi, 26.09.2006 tarihli protokol gereği yapılan toplantı sonuçları ile eğitime devam yaptırımlarının uygulamalarının değerlendirilmesi, Sağlık Bakanlığı'ndan ise TCK'nun 191'inci madde gereğince verilen tedavi kararları ile ilgili personellerine eğitim verilmesi, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve sağlık kurumlarınca ve tedavi merkezlerince hazırlanan “takip çizelgeleri” veya “tedavi programlarının” standartlarının belirlenmesi, Türkiye İş Kurumundan ise eski hükümlü çalıştırmayacak iş yerleri ile ilgili kriterlerin belirlenmesi amacıyla alt komisyonların kurulmasına karar verilmiştir. Ayrıca koruma kurulu toplantılarına İl Emniyet Müdürlerinin davet edilmesi ve eski hükümlülerin kendi işini kurma projeleri ile ilgili yönetmelik değişikliği konusunda oluşturulan komisyon çalışmalarının tamamlanmasına yönelik kararlar alınmıştır.

21.11.2008 tarihli 2008/1 sayılı danışma kurulu toplantısında:

Mağdurların denetimli serbestlik sistemine etkin olarak dâhil edilmesi, değişen iş kanunu kapsamında eski hükümlülerin istihdam edilmesi,çocuklara yönelik denetimli serbestlik hizmetlerinin etkin yürütülmesi konusunda çalışma yapılması, denetimli serbestlik altındaki hükümlülerin ailelerine yönelik çalışmalar yapılması, çalışma cezasının infazının daha sağlıklı yapılabilmesi için bakanlıklar düzeyinde ortak çalışmalar yapılması ile madde bağımlılığı tedavisine karar verilen hükümlülere yönelik tedavi hizmetlerinin daha etkin yapılması ile ilgili kararlar alınmıştır.

17.04.2009 tarihli 2009/1 sayılı danışma kurulu toplantısında:

Çocuklara yönelik denetimli serbestlik hizmetlerinin daha etkin yürütülmesi, ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin istihdamı ve topluma kazandırılmalarına yönelik hizmetlerin güçlendirilmesi, kamuya yararlı bir işte çalışma cezasının yaygın ve etkin olarak uygulamasının artırılması ve “Türk Denetimli Serbestlik Hizmetlerinde Çocuklar Ve Mağdurlarla İlgili Çalışmaların Geliştirilmesi Projesi” faaliyetleri ile ilgili kurumların etkin katılımının sağlanmasına yönelik konular görüşülmüştür.

11.11.2010 tarihli 2010/1 sayılı danışma kurulu toplantısında:

Bu toplantıda, sistemin genişlemesi ve elektronik araçların infazda kullanılmasına yönelik önemli kararlar alınmıştır. Toplantı sonunda;

1. Denetimli serbestlik hizmetlerinin güçlendirilmesi amacıyla kapsamının genişletilmesinin ve bu amaçla ilgili yasalarda gerekli değişikliklerin yapılması,
2. Elektronik izleme sisteminin, denetimli serbestlik hizmetlerine karşı toplum içinde güveni artıracığı ve kararların infazının kaliteli olarak yerine getirileceği belirtilerek elektronik izlemeye geçilmesi için çalışmalara devam edilmesi,
3. Mağdurlara yönelik hizmetlerin kurumlar arası işbirliği içinde daha ileriye götürülmesi ve daha çok mağdurun bu hizmetlere ulaşması için çalışmaların artırılması,
4. Türk Denetimli Serbestlik Hizmetlerinin Avrupa Denetimli Serbestlik Birliği'ne üye olmasının sistemin geliştirilmesi açısından önemli olduğundan üyelik için gerekli girişimlerin başlatılmasına,
5. Denetimli serbestlik hizmetlerinin kamuoyuna daha fazla tanıtılması yönünde projeler geliştirilmesi ve yapılan çalışmaların toplumla paylaşılması yönünde kararlar alınmıştır.

Alınan kararları ve ileri ki dönemlerdeki sonuçlarını inceleyecek olursak; 1 nolu bentte alınan karar sonrası 14.11.2012 tarih ve 6291 sayılı kanun ile 28.06.2014 tarih ve 6545 sayılı yasalarla yapılan değişiklikler sonunda denetimli serbestlik sisteminin kapsamının genişletildiği görülmüştür. 2 nolu bentte alınan karara

istinaden bir kısım denetimli serbestlik kararlarının infazı elektronik kelepçe yöntemiyle yapılmaya başlanmıştır. 3 nolu bentte alınan karar gereğince “Türk Denetimli Serbestlik Hizmetlerinde Çocuklar Ve Mağdurlarla İlgili Çalışmaların Geliştirilmesi Projesi” kapsamında 5 adet mağdur müdahale programı geliştirilmiştir. Bunlar “Suç Mağdurları Temel Müdahale Programı”, “Suç Mağdurları Psiko Sosyal Destek Müdahale Programı”, “Aile İçi Şiddet Mağdur Müdahale Programı”, “Cinsel Şiddet Mağdurları Müdahale Programı” ve “Mağdurlarla Çalışmada Politikalar, Standartlar Ve Kurumlar arası Çalışma Stratejileri” dir. 4 nolu bentte yazılı karar gereğince 22.05.2015 tarihli Bakanlar Kurulu tarafından Confederation of European Probation "CEP" üyeliği kararı alınmıştır.

08.12.2011 tarihli 2011/1 sayılı danışma kurulu toplantısında:

Eski hükümlülerin toplumsal dışlanmışlıklarını ve tahliye sonrası istihdamları ile ilgili sorunların aşılabilmesi için ilgili kurumlarla işbirliğinin artırılması, tedavi denetimli serbestlik kararlarının infazlarında yaşanan güçlüklerin araştırılarak tespit edilmesi ve sorunların ortadan kaldırılması amacı ile sağlık bakanlığı ile ortak çalışmalar yapılması, elektronik izleme pilot uygulama sonuçlarının ileri ki toplantıda paylaşılması yönünde kararlar alınmıştır.

21.12.2012 tarihli 2012/1 sayılı danışma kurulu toplantısında:

Özellikle madde bağımlılığı konusunda; Yapılandırılmış bireysel ve grup çalışmalarına ilişkin materyallerin oluşturulması, bağımlılık alanında çalışan denetimli serbestlik personeline üniversitelerle işbirliği içerisinde eğitim verilmesi, bağımlıların tedavisi ve tedavi sonrası uzun süreli psiko – sosyal destek hizmetlerinin verilmesi, madde bağımlıların tıbbi tedavisi, sosyal rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılması ve bu konuda bir eylem planı hazırlanması amacıyla tüm kurum ve kuruluşların katılımıyla bir çalıştay düzenlenmesi kararları alınmıştır.

Aynı toplantıda denetimli serbestlik faaliyetleri ile ilgili ziyaretler gerçekleştirilmesi ve bu kapsamda çalıştaylar düzenlenmesi ve ayrıca hükümlülerin

toplum içerisinde denetimi ve iyileştirilmesi konularında diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliklerinin sürdürülmesi yönünde kararlar alınmıştır.

27.12.2013 tarihli ve 2013/1 sayılı danışma kurulu toplantısında:

Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılarının rehabilitasyonu ve topluma kazandırılmasına yönelik olarak; İlgili kurumların katılımı ile çalışma grubunun oluşturulması, bir tedavi ve rehabilitasyon modeli geliştirilmesi, bu konuda yapılan çalışma ve uygulamalar hakkında Hakim ve Cumhuriyet Savcılarına yönelik eğitim ve seminerler düzenlenmesi kararı alınmıştır. Toplantıda hükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması ile mağdurların desteklenmesinde kurumlarla işbirliğinin geliştirilmesi ve hükümlülere yönelik eğitim ve iyileştirme programlarının oluşturulması yönünde de kararlar alınmıştır.

26.12.2014 tarihli ve 2014/1 sayılı danışma kurulu toplantısında:

Kamu hizmeti cezalarının ülke genelinde uygulanması ve kurumlar arası işbirliğinin güçlendirilmesini amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlar ile üst düzey protokoller yapılması, madde bağımlılığı ile mücadele kapsamında mevcut çalışma ve kurumlar arası işbirliklerinin devam ettirilmesi, denetimli serbestlik hizmetlerinin ulusal düzeyde bilinirliğinin artırılması ve bilimsel yönünün güçlendirilmesi amacıyla, diğer kurumlar, kuruluşlar ve üniversiteler ile işbirliği içerisinde bilimsel ve tanıtım çalışmaları yapılması, denetimli serbestlik hizmetleri ve çözüm önerilerini kapsayan ulusal ya da Uluslar arası bir sempozyum yapılması yönünde kararlar alınmıştır.

Toplantıda alınan karar sonrasında Türk denetimli serbestlik sisteminin kuruluşunun 10. yılında 8-10 Aralık 2015 tarihinde İstanbul'da bir sempozyum düzenlenmiştir.

Toplantıların genelinde özellikle kurumlar arası işbirliği, kamu hizmeti cezalarının yaygınlaştırılması ve madde bağımlılarının tedavi ve rehabilitasyonu konularının tekrarlandığı görülmektedir.

19.11.2015 tarihli ve 2015/1 sayılı danışma kurulu toplantısında:

Denetimli Serbestlik Hizmetlerine ilişkin tanıtım ve uygulamada ki işbirliğin devam ettirilmesi ile denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında, Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu ve Türkiye İş Kurumu ile işbirliği çalışmalarının güçlendirilmesi kararları alınmıştır.

15.12.2016 tarihli ve 2016/1 sayılı danışma kurulu toplantısında:

Denetimli serbestlik yükümlülerine yönelik bir "Manevi Rehberlik Müdahale Programı" hazırlanması ve denetimli serbestlik kapsamındaki gençleri sosyal hayata ve iş hayatına kazandırmak adına, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile KOSGEB işbirliğinde hazırlanan “Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Projesi” kapsamında gençlere yönelik proje çalışmasının yapılması kararları alınmıştır.

18.07.2017 tarihli ve 2017/1 sayılı danışma kurulu toplantısında:

Denetimli serbestlik kapsamında bulunan yükümlüler ile eski hükümlülerin istihdam olanaklarına erişimlerini kolaylaştırmak amacıyla iş ve meslek eğitimi, girişimcilik eğitimi, atölye kurulumu vb. konularda ilgili kurumlarla yapılan işbirliği çalışmalarının geliştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik olarak başlatılan çalışmaların sistemli şekilde devam ettirilebilmesi için, ilgili kurumların katılımlarıyla bir alt çalışma grubu kurulması yönünde karar alınmıştır.

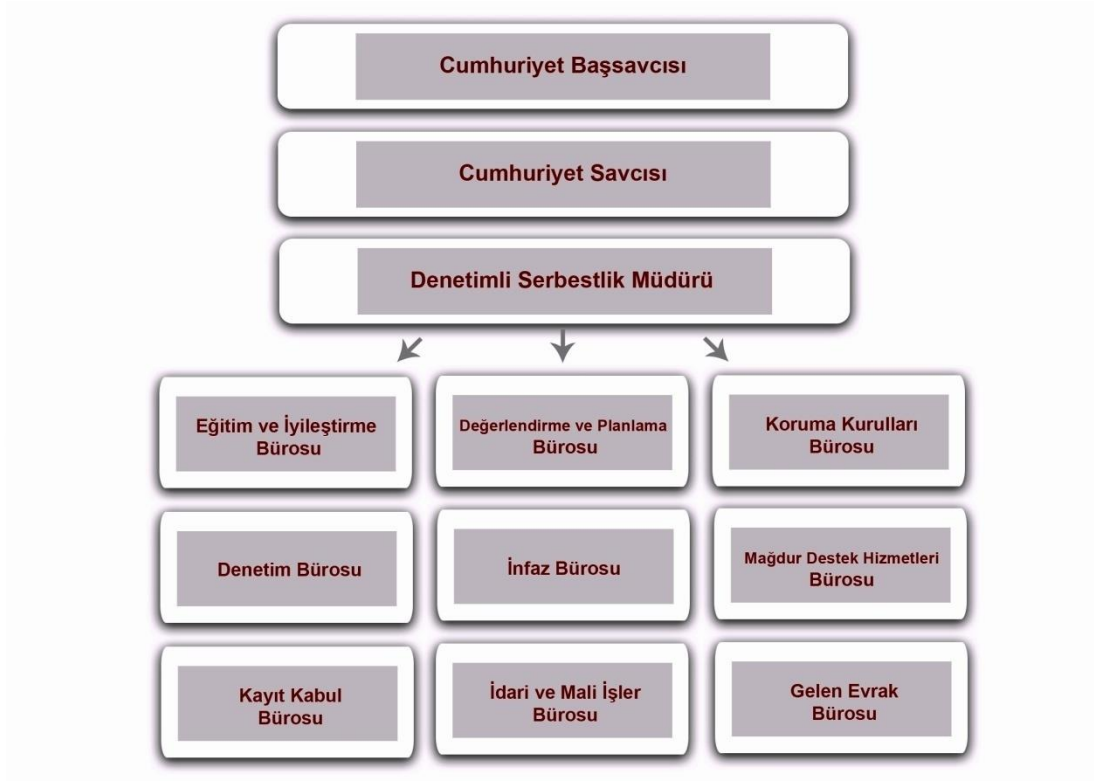
27.12.2017 tarihli ve 2017/2 sayılı danışma kurulu toplantısında:

“Eski Hükümlülerin İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Eylem Planı”nın kabul edilerek ivedilikle faaliyete geçirilmesi ve suçun önlenmesine yönelik olarak (her birinin farklı kurumların koordinasyonunda gerçekleştirilmek üzere) farklı konularda çalıştayların planlanarak yapılması yönünde karar alınmıştır.

III. Taşra Teşkilatı

5402 sayılı kanun gereğince denetimli serbestlik sistemi taşra teşkilatı olarak; Denetimli serbestlik müdürlükleri ve bürolardan oluşmaktadır. Ayrıca mağdurlar ile ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülere yardımcı olmak üzere Koruma kurulları oluşturulmuştur.

Şekil-2: Taşra Teşkilatı Şeması

Kaynak: <http://www.cte-ds.adalet.gov.tr>, Erişim Tarihi: 31.10.2018

A. Denetimli Serbestlik Müdürlüğü

Denetimli Serbestlik Müdürlükleri devlet tüzel kişiliği içerisinde, Adalet Bakanlığı'nın taşra teşkilatıdır. Türkiye'de Adalet Komisyonlarının bulunduğu yerlerde, Cumhuriyet Başsavcılığına bağlı olarak birer müdürlük kurulmuştur. Müdürlüklerin yetki alanı adalet komisyonlarının yetki alanı ile sınırlıdır. Müdürlüklerde, bir müdür, müdür yardımcısı, şefler, meslek elemanları,(Psikolog, sosyolog, sosyal çalışmacı, öğretmen) infaz ve koruma memurları ile diğer yardımcı personeller(teknik ve yardımcı hizmetler) bulunur.

Türkiye'de denetimli serbestlik teşkilatı ilk kurulduğunda 133 adet müdürlük kurulmuştur. Kapanan ve açılan Adalet Komisyonlarına bağlı olarak 2018 yılı Ekim ayı sonu itibarıyla bu sayı 141'e çıkmıştır.

Denetimli serbestlik müdürlüklerinin görevleri 5402 sayılı kanunun 11, 12, 13, 14 ve 15. Maddelerinde sayılmıştır. Buna göre özetle müdürlüklerin görevleri:

Soruşturma evresinde:

1. Soruşturma aşamasında şüpheliler ve suça sürüklenen çocuklar ile ilgili adli kontrol kararlarının infazını yerine getirmek,
2. TCK'nun 191'inci maddesinde yazılı "tedavi ve denetimli serbestlik" kararlarının infaz ve rehberlik faaliyetlerini gerçekleştirmek,³⁸
3. Cumhuriyet Savcısı tarafından istenilmesi durumunda şüpheliler hakkında Sosyal Araştırma Raporu(SAR) hazırlamak,
4. İstemeleri durumunda suçtan zarar gören kişilere ve şüpheliye, ekonomik, psikolojik, sosyal destek vermek ve onlara bu konularda yardım ve danışmanlık hizmetinde bulunmaktır.

Kovuşturma evresinde:

1. Kovuşturma aşamasında mahkemeler tarafından sanıklar ve suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen adli kontrol kararlarının infazını yerine getirmek.
2. Mahkeme veya hâkim tarafından istenilmesi durumunda sanık hakkında SAR hazırlamak.
3. İstemeleri durumunda suçtan zarar gören kişilere ve şüpheliye, ekonomik, psikolojik, sosyal destek vermek ve onlara bu konularda yardım ve danışmanlık hizmetinde bulunmak.

Kovuşturma evresinden sonra:

1. Görev alanına giren TCK'nun 50'nci maddesinde yazılı kısa süre hapis cezası yerine verilen seçenek tedbirleri, 51'inci maddesinde yazılı erteleme ile birlikte verilen tedbirler 53'üncü maddesinde yazılı güvenlik tedbirleri,

³⁸Kanunda belirtilmemiş ise de; TCK'nun 191'inci maddesinde yazılı "tedavi ve denetimli serbestlik" kararlarının infaz ve rehberlik faaliyetleri müdürlüklerin soruşturma aşamasının görevlerindendir.

221'inci maddesinde yazılı etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanan hükümlülere uygulanan tedbirler, CMK'nun 231'inci ve ÇKK'nun 23'üncü maddeleri gereğince haklarında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına bağlı olarak tedbir kararı verilen hükümlü ve suça sürüklenen çocuklara uygulanan tedbirleri,

CGTİHK'un 110'uncu maddesi gereğince verilen "konutta infaz" tedbirleri,

ÇKK'nun 36'ncı maddesi gereğince denetim altına alınan çocuklarla ilgili tedbirler ile ilgili olarak infaz ve iyileştirme çalışmalarını yürütmek.

2. İnfaz ve iyileştirme süresi boyunca şüpheli, sanık ve hükümlüler ile suça sürüklenen çocukların eğitim, psiko-sosyal destek, yönlendirme ve denetim faaliyetlerinde bulunmak, yükümlülüklerini ihlal edenleri kararı veren mercie bildirmek.

3. Tahliyelerine bir ay veya daha az kalmış hükümlülere iş araması için verilen süre boyunca onlara yardım etmek

4. Ceza infaz kurumlarının psiko-sosyal servisi ile birlikte "Salıverme Öncesi Değerlendirme Raporu" hazırlamak.³⁹

Ceza infaz kurumundan salıverme sonrası:

CGTİHK'un 105/A maddesi gereğince haklarında denetimli serbestlik tedbiri ile serbest bırakılma karar verilen hükümlüler⁴⁰, kanunun 107'inci maddesi gereğince koşullu salıverilme ile birlikte denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulan hükümlüler ile 108'inci maddesi gereğince mükerrerlere özgü şekilde denetimli serbestlik kararı verilen hükümlülerin infaz ve iyileştirme çalışmalarını yapmak

Koruma kurulları aracılığıyla ceza infaz kurumlarından salınan hükümlülerin iş bulmalarına, iş kurmalarına, meslek edinmelerine, her türlü ticari ve zirai faaliyette bulunmalarına yardımcı olmak ve hükümlünün tahliye sonrası çevresi ile

³⁹14.11.2012 tarihinde yayımlanan 6291 sayılı yasa ile değişik 5275 sayılı kanunun 105/A maddesinin eklenmesi sonrasında, Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlüler hakkında "Salıverme Öncesi Değerlendirme Raporu" düzenlenmemektedir.

⁴⁰Kanunda belirtilmemiş ise de; CGTİHK'un 105/A maddesi gereğince denetimli serbestlik sistemine tabi olan hükümlülerin infaz ve iyileştirme faaliyetleri müdürlüklerin ceza infaz kurumundan salıverilme sonrası görevleri arasındadır.

yaşanabilecek sorunların çözümüne ilişkin faaliyetler yapmak. Hükümlülerin topluma kazandırılmaları amacıyla çalışmalar yapmak.

B. Bürolar

Denetimli serbestlik sistemi içerisinde iki tip bürodan söz edilebilir. Bunlardan biri 5402 sayılı kanunun 10'uncu maddesi gereğince, İş ve coğrafi duruma göre Bakanlık onayı ile müdürlük teşkilatı bulunmayan ilçelerde kurulan bürolardır. Bu bürolar bulundukları ilçenin denetimli serbestlik faaliyetlerini yürütmekle görevlidirler. Büroların başında bulunan büro şefi, tüm işleyleştirmen sorumlu olacaktır. Her ne kadar kanunda bu tip bürolardan bahsedilmiş ise de, bugüne kadar ilçelerde büro kurulmamış ve uygulama alanı bulamamıştır.

İkinci tip bürolar ise, 2013 tarihli yönetmelik ile kurulması hüküm altına alınan ve müdürlüklerinden içerisinde kurulan dokuz adet bürodur. Bunlar: Gelen evrak bürosu, kayıt kabul bürosu, değerlendirme ve planlama bürosu, infaz bürosu, eğitim ve iyileştirme bürosu, denetim bürosu, mağdur destek hizmetleri bürosu, koruma kurulları bürosu, idari ve mali işler bürolarıdır. İlgili yönetmelik her büronun görevlerini ayrı ayrı saymıştır. Buna göre;

1. Gelen evrak bürosu

Müdürlüğe gelen tüm kararlar ve yazılar bu büroya gelmektedir. Yanlış gelen evrakların iadesi, Ulusal Yargı Ağı(UYAP) sistemi dışında gelen evrakların, sisteme kaydedilmesi ve evrakların müdürlük içerisinde dağıtılması bu büronun görevleri arasındadır.

2. Kayıt kabul bürosu

Savcılık ya da mahkemeler tarafından haklarında denetimli serbestliğe ilişkin karar verilen şüpheli, sanık ya da hükümlülerin kaydı ve kabule ilişkin işlemleri bu büro tarafından yapılır. Yükümlülerin müdürlüğe müracaatının sağlanması amacıyla çağrıda bulunmak, müracaat edenlerin adres ve iletişim bilgilerini tespit etmek, müracaat edenlerin hak ve yükümlülüklerini bildirerek tutanak altına almak ve ilgisine göre infaz ya da değerlendirme ve planlama bürosuna yönlendirmek, süresinde müracaat etmeyenlerin dosyalarını ise kayıtlarının kapatılması amacıyla

İnfaz İşlemleri Değerlendirme Komisyonuna(İİDK) göndermek, komisyon tarafından kapatılma kararı verilenler ile müdürlüğün görev ve yetkisi alanında bulunmayan kararları iade etmek büronun başlıca görevleri arasındadır.

3. Değerlendirme ve planlama bürosu

Bu büro, haklarında denetimli serbestlik kararı bulunan şüpheli, sanık ve hükümlülerin Araştırma ve Değerlendirme Formlarının(Ardef) doldurulması ile risk ve ihtiyaçlarının tespit ederek, bu kişiler hakkında denetim planı hazırlamak ile görevlidir. Bu büroda çalışan kişiler, Bakanlık tarafından Ardef hazırlama eğitimine tabi tutulduktan sonra bu bürolara müdürlükçe atanmaktadırlar.

Bu büroya gelen yükümlü hakkında ilk olarak Ardef hazırlanır. Risk ve ihtiyaçları tespit edilen kişiye uygun olarak hazırlanan denetim planı ile yükümlünün uyması gereken yükümlülükler büro çalışanları tarafından anlatılarak, kendisine tebliğ edilir.

Tedavi ve denetimli serbestlik kararlarında tedaviden sonra hazırlanan Rehberlik Ve İyileştirme Takviminin(RİPT) hazırlanması da bu büronun görevlerindendir.

4. İnfaz bürosu

Şüpheli, sanık ve hükümlüler hakkında hazırlanan planın uygulanmasından tamamıyla infaz bürosu sorumludur. Bu büroda çalışanlara vaka sorumlusu denir. Vaka sorumlusu yükümlülerin ihtiyaçlarını dikkate alarak onlarla işbirliği içerisinde infaz ve iyileştirme faaliyetlerinin verimli bir şekilde geçmesini sağlar. Vaka sorumlusu yükümlü ile aylık görüşme yaparak, yükümlü hakkında belirlenen kuralları, kurallara uymamanın sonuçlarını bildirir. Kararların infazı gerçekleştirilirken vaka sorumlusu tüm bürolar ve diğer kurumlarla irtibatlı çalışır. Yükümlünün denetlenmesi hakkında denetim bürosu, rehberlik faaliyetleri çalışmalarını eğitim ve iyileştirme bürosu, madde bağımlılığı ve diğer tedavi faaliyetlerle ilgili çalışmaları tedavi merkezleri, eğitim çalışmalarını, milli eğitim kurumları, maddi konuları sosyal yardım vakıfları gibi müdürlük içi ve dışı kurumlarla ortak çalışarak yerine getirir.

Vaka sorumlusu yükümlünün suç işlediğini tespit ederse ya da denetim planında belirlenen yükümlülüklerin eksik, fazla ya da yararlı olmadığı hakkında kanaat getirirse, bu planın yenilenmesini her zaman değerlendirme ve planlama bürosundan isteyebilir.

Vaka sorumluları, yükümlüklerini ihlal edenlerin uyarılmasını vakit geçirmeksizin ilgi mevzuatlara göre komisyon veya mahkemeden istemek, uyarıya rağmen ihlal gerçekleşirse kaydın kapatılmasını yine komisyondan talep etmek zorundadırlar.

Mahkemece belirlenen denetim süresinin bitmesi durumunda, büro tarafından yapılan tüm faaliyetler ve sonuçları dikkate alınan bir rapor hazırlanarak dosya, kararı veren mercie gönderilir.

5. Eğitim ve iyileştirme bürosu

Bu büroda denetimli serbestlik uzmanları görev alır. Vaka sorumlusu ile işbirliği içerisinde şüpheli, sanık ve hükümlülerin ruhsal bakımdan iyileşmesi ve topluma kazandırılmasına yönelik tüm faaliyetler bu büro tarafından yapılır. Bu kapsamda; Yükümlülerle, bireysel görüşme, grup çalışması ve müdahale programlarının uygulanması, diğer kurumlarla işbirliği içerisinde eğitim ve iyileştirme programları uygulamaları, yükümlülerin ailesi, okulu ve işyerlerinin ziyaretlerini gibi iyileştirme faaliyetleri bu büronun görevleri arasındadır.

6. Denetim bürosu

Müdürlüklerin dışarıdaki kolu denetim birimidir. Denetim birimi çalışanları, denetim planındaki yükümlülükler açısından, şüpheli, sanık ve hükümlüleri toplum içerisinde sürekli denetim altında tutarlar. Bu büro denetimlerini kolluk ile yakın ilişki içerisinde yerine getirir.

Denetim bürosu içerisinde ekipler kurulur. Bunlar elektronik izleme müdahale ekibi ve diğer denetim ekipleridir. Müdahale ekibi, merkez teşkilatta ki izleme merkezi ile birebir çalışarak onlarla iletişim halindedir. Elektronik kelepçe sökmek

ve takmak ve arıza durumunda müdahalede bulunmak bu ekibin görevlerindendir. Denetim bürosunda görevli diğer ekipler ise yükümlüleri denetlemekle görevlidirler.

Denetim birimi gerekli görüldüğü hallerde mesai saatleri dışında vardiya usulüyle de çalışabilir. Çalışanlar müdürlükçe istenildiğinde üniformalı olarak da çalışabilirler.

Haklarında kamuya yararlı bir işte çalışma ya da eğitime devam kararları olan yükümlüler denetim birimi tarafından kurum ya da eğitim merkezine yerleştirilir. Konutta infaz yükümlülüğü olanların denetim birimi tarafından adresine gidilerek, kontrol edilmesinden sonra belirtilen adreste infaz başlayabilir.

Müdürlüklerin güvenlik zafiyetlerini gidermek için, denetim birimi çalışanları güvenliği sağlamak için görevlendirilirler.

7. Mağdur destek hizmetleri bürosu

Hem denetimli serbestlik uzmanı hem de memurunun çalışabildiği bu büronun görevi suçtan zarar gören kişilere bilgilendirme ve psiko-sosyal destek vermektir.

Adalet Bakanlığı bünyesinde Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı kurulmuş, ancak teşkilatlanmasını yapamamıştır. Kanaatimizce teşkilatlanma tamamlandıktan sonra, müdürlüklerdeki bu büro işlevsiz kalacaktır.

8. Koruma kurulu bürosu

Koruma kurulu bürosu, koruma kurulunun sekreteryaya işlerini yürütür, koruma kuruluna başvuran mağdurlar ile hükümlülerin taleplerini değerlendirir.(DSYH, 2013, m.20) Koruma kurullarını ayrı bir başlık altında ayrıntılı bir şekilde inceleyeceğiz.

9. İdari ve Mâli işler bürosu

Müdürlüklerin her türlü hizmet ve araç-gereç alımı, çalışanların maaş ve diğer mali işlemleri, ödenek işlemleri bu büro tarafından yapılır. Ayrıca müdürlükler içerisinde personel bürosu bulunmadığından, personelin özlük hakları, izinleri, sağlık

raporları ve benzeri personele ait tüm yazışma ve işlemlerde büroda görevli memurlar tarafından yerine getirilir.

C. Koruma Kurulları

Türkiye’de koruma kurulları kurulmadan önce, 1967 tarihli Ceza İnfaz Kurumları İle Tevkif Evlerinin Yönetimine Ve Cezaların İnfazına Dair tüzük’ün “İnfaz Sonrası Yardım” başlıklı 254’üncü maddesi gereğince, Ceza İnfaz Kurumu müdürü ile rehberlik servisi çalışanları, yardım kurumları ve işyerleri ile irtibata geçerek, kurum ve işyerlerinin kendisine sağlayacağı yardımları, hükümlüler tahliye olurken kendisine bildirmektedir.

Hükümlülere tahliye sonrası yardım müessesini daha kurumsal hale getirmek için 1994 yılında Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü bünyesinde “Tahliye Sonrası Koruma Şube Müdürlüğü” kurulmuş ve 1997 yılında uygulamaya ilişkin tüm Başsavcılıklara genelge gönderilmiştir. Bu genelge: Ceza infaz kurumlarında uygulanan ıslah ve mesleki eğitim faaliyetlerinin mesleki belgeye bağlanması, İnfaz kurumundaki ıslah faaliyetlerin işe yaraması için, tahliye sonrası hükümlülere iş bulunması, muhtaç olanlara, yardım kuruluşlarınca yardımda bulunulması, iş kurabilmeleri amacıyla kredi verilmesinin sağlanması gibi hususları içermektedir.⁴¹

Denetimli serbestlik sisteminin kurulmasıyla birlikte hükümlülerin tahliye sonrası yardım hizmeti koruma kurulları vasıtasıyla yapılmaktadır.

CGTİHK’un 104’üncü maddesinin ikinci fıkrasında, salıverilme sonrasında hükümlülere iş sağlanması için koruma kurullarının kurulacağı belirtilmiş ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu ile kurul üyeleri ile toplanma usul ve esasları belirlenmiştir.

⁴¹ Şahin, Cumhur., “*Tahliye Öncesi Ve Sonrası Eski Hükümlüye Yardım*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 2002, s.21

Koruma kurullarının başkanı Adli Yargı Adalet Komisyonlarının bulunduğu yerdeki Baş Savcıdır. Başsavcı vekillerinden yada olmaması durumunda savcılardan birini de başkan olarak görevlendirebilir. Üyeleri ise yetki alanındaki kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin temsilcileridir.⁴²

Madde kullanımı nedeniyle denetimli serbestlik tedbirine tabi olan kişilerin infazlarının yoğun olarak yapıldığı müdürlüklerin sekreteryası olduğu bir kurolda Sağlık Bakanlığına bağlı bir kuruluşun olmaması göze çarpmaktadır.

Kurula Başvuru: Koruma kurullarının yararlanıcıları ceza infaz kurumundan salıverilen⁴³ hükümlüler, hem de suçtan zarar görenlerdir. Kurula başvuru, ikamet ettiği yer denetimli serbestlik müdürlüğüne yapılır. Başvuru evrakı, suçtan zarar gören mağdurlar için; dilekçe, kimlik belgesi, mağdur olduğuna dair adli makamın yazısı ya da mahkeme kararı, salıverilen hükümlüler için ise; dilekçe, kimlik belgesi ve ceza infaz kurumu tarafından düzenlenen, hükümlü durum bildirim formudur. Eksik belgeyle yapılan başvurular değerlendirilmez.

Başvuru yapan kişi hakkında koruma kurulları bürosu tarafından, başvuranın meslek eğitim ve çevresi ile ilgili bilgilerin bulunduğu talep formu düzenlenerek(DSHY, 2013, m.117), dosya kurula havale edilir.

Kurulun Görevleri: Kurul, suçtan zarar görenlerin ekonomik ve sosyal sorunların çözümünde yardımcı olmak, tahliye olan hükümlülere ise iş, mesleki ve

⁴² Kanunun 16'ncı maddesine göre Koruma Kurulları "Adalet komisyonunun bulunduğu yerlerde Cumhuriyet başsavcısının veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcı vekili ya da Cumhuriyet savcısının başkanlığında; baro temsilcisi, belediye başkanı veya görevlendireceği yardımcısı, Cumhuriyet başsavcısı tarafından belirlenecek bir ceza infaz kurumu müdürü, denetimli serbestlik müdürü, millî eğitim müdürü, sosyal hizmetler müdürü, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı temsilcisi, teşkilâtı bulunan yerlerde Türkiye İş Kurumu müdürü, Ziraat ve Halk Bankası müdürleri, varsa ticaret ve sanayi odaları, ziraat odaları, borsalar, esnaf ve sanatkârlar birliği yöneticileri ile; varsa kamuya ait fabrikalar ile istekleri hâlinde o yerde şubesi bulunan kamuya yararlı dernek veya vakıflar ve özel bankaların yönetici seviyesindeki temsilcilerinden Cumhuriyet başsavcısı tarafından uygun görülenlerin katılımı ile oluşmaktadır"

⁴³ Bu kavrama göre, şartla tahliye olanlar ve CGTİHK'un 105/A maddesi gereğince denetimli serbestlik tedbirine tabi olanlarda koruma kurullarından faydalanabilirler.

tarımsal işletme kurmak isteyenlere yardım ve kredi, hükümlülerin öğrenimlerini tamamlamaları gibi konularda yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur

Çalışma usul ve esasları: Kuruluşundan, 2013 yılı Mart ayına kadar her ayın ikinci haftası toplanan koruma kurulları, yönetmelik değişikliği ile 2013 yılı Mart ayından itibaren 3 ayda bir toplanmaktadır.

Koruma kurulları vasıtasıyla 2006 yılından 2016 yılına kadar toplam 7912 yardım yapılmıştır. Bu yardımlar ile 1642 kişiye iş imkanı sağlanmış, 1535 kişiye nakdi yardımda bulunulmuş, 2119 kişiye ayni yardımda bulunulmuş, 1547 kişiye eğitim yardımı yapılmış ve 1069 kişiye ise diğer çeşitli(Sağlık, psiko-sosyal destek, barınma, hukuki yardım, proje faaliyetleri v.b) yardımlarda bulunulmuştur.⁴⁴

D. İnfaz İşlemleri Değerlendirme Komisyonları

2013 tarihli yönetmelik ile müdürlükler içerisinde “İnfaz İşlemleri Değerlendirme Komisyonu” adında beş kişiden oluşan yeni bir kurum oluşmuştur. Komisyon başkanı müdür ya da görevlendirilen müdür yardımcısıdır. Komisyon üyeleri, değerlendirme ve planlama bürosu, infaz bürosu, eğitim ve iyileştirme bürosu ile denetim bürosu çalışanları arasından, her yıl müdür tarafından belirlenir. Üyelerin çalışabilmesi için genel müdürlük tarafından da onaylanması gerekir. Ancak üyelerden birinin her hangi bir sebeple görevde olmaması durumunda komisyon toplantısına olmayan üyenin bürosundan başka biri seçilebilir. Üyelerden birinin yokluğunda toplantıya aynı bürodan başka bir personel katılır. En az iki üye ile toplanan komisyonun kararları oy çokluğu ile alınır ve eşitlik durumunda kararı başkanın oyu belirler.

Komisyonun görevleri: Denetim planının, grup çalışma programlarının, kurumsal eğitim ve programlar listesinin onaylanması, denetimli serbestlik tedbirine tabi kişiler ile ilgili yükümlülüklerin, değiştirilmesi, kaldırılması veya ara verilmesi, tedbiri ihlal edenlerin uyarılması ve dosyalarının kapatılması, yükümlünün başka bir müdürlüğe nakil ve konutta infaz yükümlülüklerinin yer değişikliği taleplerinin

⁴⁴Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, “2016 Yılı Birim Faaliyet Raporu”, Ankara. CTE Yayınları, 2017, s.132

değerlendirilmesi, elektronik sistemlerle izleneceklerin tespiti ve yapılacak itirazların karara bağlanması komisyonun görevlerindendir.

IV. Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Çalışanlarının Hukuki Statüleri, Görev Ve Yetkileri

Denetimli serbestlik çalışanları, müdürler, müdür yardımcıları, şefler, denetimli serbestlik uzmanları(Psikolog, Sosyal Çalışmacı, Sosyolog ve Öğretmen), denetimli serbestlik memurları(infaz ve koruma memurları), memurlar, teknik personel ve gönüllü çalışanlardan oluşur. Bu haliyle karma bir personel rejimine tabidir.

Denetimli Serbestlik Müdürü: Müdürlüğü temsil yetkisine sahip en üst amiridir. Aynı zamanda 5018 sayılı yasaya da tanımlanan harcama yetkilisidir. Müdürler, 2013 tarihli Denetimli Serbestlik Müdür Ve Müdür Yardımcılığına Atama Yönetmeliğinin 16'ncı maddesine göre: en az üç yıl başarılı bir şekilde müdür yardımcılığı yapanlar arasından bakanlıkça atanırlar.

Denetimli serbestlik sistemi on üç senedir ülkemizde faaliyet gösteriyor olsa da; denetimli serbestlik müdürü kavramı 2012 tarihinde 5402 sayılı kanunda değişiklik yapan 6291 sayılı kanun ile literatüre girmiştir. Kanun değişikliği yapılan kadar müdürlüklerin ismi “Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü” müdürlük amirlerinin ismi ise “Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürü” olarak düzenlenmişken, kanun değişikliğinden sonra müdürlüklerin adı “Denetimli Serbestlik Müdürlüğü” amirlerinin ismi ise “Denetimli Serbestlik Müdürü” olarak değiştirilmiştir. Yine aynı kanunun geçici 6'ncı maddesine göre tüm şube müdürleri, denetimli serbestlik müdür yardımcısı kadrosuna atanmışlar ve daha sonraki yıllarda bir kısmı tekrar müdürlüğe yükseltilmişlerdir.

Müdürlüğün düzenli ve verimli çalışmasından sorumlu olan müdürler aynı zamanda bulundukları görev bölgelerinde; koruma kurulları, çocuk koordinasyon kurulları, il ve ilçe koordinasyon kurulları ile uyuşturucu koordinasyon kurulları gibi kurullara üye olarak da katılırlar.

Denetimli Serbestlik Müdür Yardımcısı: Müdürlüklerde, müdürden sonra en yetkili amirlerdir. Türkiye’de müdür yardımcılığına atama iki ayrı şekilde yapılmaktadır. Birincisi 2013 tarihli yönetmeliktir. Bu yönetmeliğe göre, memur olma şartlarını taşıyan 4 yıllık fakülte ve yüksekokul mezunları Kamu Personel Seçme Sınavından en az 70 puan alan ve yazılı sınav ve mülakatta başarılı olmak şartıyla müdür yardımcısı olarak atanabilmektedir.

Bu mevzuata göre bugüne kadar herhangi bir müdür yardımcısı alımı yapılmamıştır.

İkinci olarak kurum içerisinde 2005 tarihli Görevde Yükselme Ve Unvan Değişikliği Yönetmeliğinin 7’nci maddesine göre görevde yükselme sınavı ile müdür yardımcısı alımı yapılabilmektedir. Fakülte mezunu, şef olarak en az üç yıl veya eğitim uzmanı, öğretmen, psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, mühendis, tabip, diş tabibi ve sayman unvanlarında toplam beş yıl hizmet süresi bulunlar yazılı sınav ve mülakat sonucu müdür yardımcısı olabilmektedir.

Bu şekilde ilk defa 2015 yılı içerisinde 45 adet müdür yardımcısı alımı yapılmıştır.

Şefler: Denetimli serbestlik sistemi içerisinde iki tip şeften söz edilebilir. Bunlardan biri, bakanlık tarafından, haklarında denetimli serbestlik kararı verilen insanların çokluğu ve coğrafi olarak ulaşım olanakları ve uzaklık bakımından müdürlüğe erişimin zor olduğu ilçelerde, denetimli serbestlik faaliyetlerini yerine getirmek için kurulan büroların tüm çalışmalarından sorumlu olarak bulunan şeflerdir. Ancak bugüne kadar ilçelerde büro kurulmamış ve uygulama alanı bulamamıştır.

İkinci tip şefler ise, 2013 tarihli yönetmelik ile kurulması hüküm altına alınan ve müdürlüklerinden içerisinde kurulan 9 adet bürodan sorumlu şeflerdir. Her ne kadar mevzuatlarda şeflerin görevleri sayılmamış ise de; Büroların işleyişinden sorumlu olarak çalışırlar. İlk defa sistem içerisine 2015 yılı içerisinde 25 adet ikinci

olarak da 2017 yılı içerisinde 20 adet şef alımı yapılmıştır.

Denetimli Serbestlik Uzmanları: Denetimli serbestlik müdürlüklerinde görev yapan psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve öğretmenlerin ortak ismi denetimli serbestlik uzmanıdır. Ayrı sınıf ve özlük haklarına sahip olmalarına rağmen, ilgili mevzuatlarda uzmanların görev tanımları ayrı ayrı yapılmamış, tüm meslek gruplarına aynı görevler verilmiştir. Denetimli serbestlik uzmanlarının “Ceza İnfaz Kurumları Güvenlik Hizmetleri Kanunu Tasarısı” alt komisyonunda kabul edilen metinde özlük haklarının eşitlenmesi ve çalışma barışının sağlanması için “İnfaz ve İyileştirme Uzmanı” adı altında birleştirilmesi yönünde karar alınmış⁴⁵ ise de, Adalet Komisyonu maddeyi tümüyle iptal etmiştir. Zaten 22 maddelik tasarının, 20’inci maddesine kadar görüşülmüş, daha sonra da kanunlaşmadan kadük kalmıştır.

Uzman personel alımları, yöntemleri bakımından da farklılık göstermektedir. Öğretmenler, Adalet Bakanlığı personelleri arasından unvan değişikliği sınavı ile alınmakta iken diğer uzman personeller merkezi sınav ile açıktan atama yoluyla göreve alınmaktadır. Ayrıca ceza infaz kurumlarından, denetimli serbestlik müdürlüklerine naklen geçiş yoluyla da personel istihdamı sağlanmaktadır.

Uzman personeller meslek gruplarına göre ayrı sınıflara tabidir. Öğretmenler eğitim ve öğretim hizmetleri, psikolog ve sosyal çalışmacılar sağlık hizmetleri, sosyologlar teknik hizmetler sınıfı kapsamında bulunurlar. Ayrıca öğretmenler ek ders ve eğitim ve öğretime hazırlık ödeneği gibi ücretlerden yararlanabildikleri için diğerlerine göre daha iyi özlük haklarına sahiptirler.

⁴⁵Ceza İnfaz Kurumları Güvenlik Hizmetleri Kanunu Tasarısı’nın alt komisyonu tarafından kabul edilen 15 Ocak 2013 tarih ve 616 sıra sayılı raporunda: *İnfaz ve iyileştirme uzman yardımcılığına, en az dört yıllık lisans eğitimi veren psikoloji, sosyal hizmet uzmanlığı, sosyoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sınıf öğretmenliği mezunları arasından veya Genel Müdürlüğün ihtiyaç duyduğu alanlarda en az dört yıllık lisans eğitimi veren fakülte veya yükseköğretilerin ilgili bölümlerinden mezun olanlar arasından yazılı sınav ve mülakatla atama yapılır. İnfaz ve iyileştirme uzman yardımcıları, en az üç yıl çalışmak ve Genel Müdürlükçe yapılacak yeterlilik sınavında başarılı olmak kaydıyla İnfaz ve İyileştirme Uzmanı olarak atanırlar. Yeterlilik sınavında başarılı olamayanlara bir yıl içinde ikinci kez sınav hakkı verilir. Bu sınavda da başarılı olamayanlar derecelerine uygun memur kadrosuna atanır. İnfaz ve iyileştirme uzman ve uzman yardımcılarının mesleğe alınmaları, yetiştirilmeleri, yeterlilik sınavı ve diğer hususlar yönetmelikle düzenlenir. Şeklindeydi.*

Müdürlüklere ihtiyaca göre ayrıca dışarıdan ve diğer kurumlardan da ek ders ücreti karşılığında uzman görevlendirmesi yapılabilmektedir.

Denetimli serbestlik uzmanları, müdürlüklerin eğitim ve iyileştirme bürosu, değerlendirme ve planlama bürosu, koruma kurulları bürosu ve mağdur destek hizmetleri bürosunda görev alarak, tedbir altındaki kişilerin yükümlülüklerine göre bireysel görüşme, grup çalışması, ev ve işyeri ziyaretleri, eğitsel ve sosyal çalışmalar gibi rehberlik hizmetlerini yaparlar. Savcılık ve mahkemeler tarafından istenilen SAR hazırlama görevini de uzmanların yerine getirir.

Denetimli Serbestlik Memurları: Müdürlüklerde kadrolu, sözleşmeli ya da ceza infaz kurumlarından geçici görevle çalışan tüm İnfaz ve Koruma memurlarına verilen ortak addır. Müdürlüklerin tüm idari, denetim, infaz ve kalem hizmetlerini yerine getirirler. Müdürlüklerin gelen evrak, kayıt ve kabul, denetim, değerlendirme ve planlama, infaz, koruma kurulları ve idari ve mali işler bürolarında görev alırlar.

İnfaz Koruma Memurlarının atamaları Adli Yargı Adalet Komisyonlarınca yapılır. Sistemin kuruluşunda kadrolu olarak alınan bu memurlar, ilk defa 2011 ve 2012 yıllarında sözleşmeli olarak alınmışlardır. 2013 yılında ise altı aylık eğitim ve staj dönemine tabi olarak infaz koruma memuru öğrencisi adı altında alımları yapılmıştır. Memurlar staj dönemlerinde maaş yerine harçlık adı altında çok düşük bir ücretle çalışmaya başladıklarından bir takım maddi sıkıntılar yaşanmıştır. 2013 yılından beri artık açıktan atama yoluyla değil, Ceza İnfaz Kurumunda en az üç yıl çalışan, dört yıllık fakülte mezunları arasından geçici görevle müdürlüklere memur görevlendirmesi yapılmaktadır. Daha sonra göreve uygun olanların naklen müdürlüklere ataması yapılmaktadır.

Diğer Çalışanlar: Müdürlüklerin genel ihtiyaçlarına göre hizmetine ihtiyaç duyulan şoför, hizmetli ve teknisyen gibi atamaları Adli Yargı Adalet Komisyonlarınca yapılan memurlardır.

V. Uluslararası Kuruluşların Denetimli Serbestlik Hizmetini Yerine Getirenlere Yönelik Tavsiye Kararları

Uluslararası kararlar incelendiğinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin üç adet tavsiye kararı ile bir adet Birleşmiş Milletler'in kararında denetimli serbestlik çalışanlarının işe alınma, eğitim, çalışma koşulları ve yönetim kurallarına ilişkin kararlar bulunduğu görülmektedir. Bu uluslar arası belgeler,

1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Ceza Ve Tedbirlerin Uygulanmasıyla İlgili Personel Hakkındaki R (97) 12 Sayılı Tavsiye Kararı⁴⁶
2. Kamusal Cezalar ve Tedbirler Hakkındaki R (92)16 Sayılı Tavsiye Kararı⁴⁷
3. Avrupa Konseyi Denetimli Serbestlik Kurallarına İlişkin Cm/Rec(2010)1 Nolu Tavsiye Kararı⁴⁸
4. Hapis Dışı Tedbirlere İlişkin Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kurallarıdır⁴⁹

Tavsiye kararlarının personel ve çalışma şartlarını ilgilendiren bölümler incelendiğinde, kararların personelin işe alınması, eğitimi, çalışma koşulları ve yöneticilerin niteliklerine ait olduğu tespit edilmiştir. Personel ve çalışma şartları ile ilgili tavsiye sayılarının 1 numaralı bentte belirttiğimiz kararda 51 madde, 2 numaralı bentte belirttiğimiz kararda 5 kural, 3 numaralı bentte belirttiğimiz kararda 14 madde ve 4 numaralı bentte belirttiğimiz kararın 9 maddeden oluştuğu tespit edilmiştir.

Tavsiyeler genellikle aynı konular üzerinde yapılmış olup, özetle 4 başlık altında inceleyecek olursak,

⁴⁶ NURSAL, Necati. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Ceza Ve Tedbirlerin Uygulanmasıyla İlgili Personel Hakkındaki R (97) 12 Sayılı Tavsiye Kararı, *Uluslar arası Cezaevi Standartları ve Denetimli Serbestlik Kuralları*, Ankara, Adalet Bakanlığı, 2007, s.98-105

⁴⁷ Nursal, s.119-133

⁴⁸ Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Konseyi Denetimli Serbestlik Kurallarına İlişkin CM/REC(2010)1 Nolu Tavsiye Kararı. (2010). http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/uluslararasi/dsm_tavsiyekararlari/AB_DS_kurallari_turkce.pdf Erişim Tarihi: 30.12.2015

⁴⁹ Nursal, s.348-360

Personelin işe alınması: Personelin işe alınmasında şeffaf olunmalı, İşe alımı ve alım şartları herkese duyurulmalı, mesleki bilgi, eğitim durumu, karakter, ve insani ilişkileri yüksek olanların işe alınması sağlanmalıdır.

İşe alım yapılırken, her türlü ayrımcılıktan kaçınılmalı ve işe almada kullanılan araçlar etkin ve tarafsız olmalıdır. Tedbir altında bulunan kişilerin cinsiyet, renk, etnik köken, dil ve benzeri özellikleri dikkate alınarak, herkesi temsil edebilecek bir istihdam çeşitliliği yaratılmalıdır.

Personelin eğitimi: Özellikle çalışanların eğitim konusuna tüm tavsiye kararlarında detaylı olarak yer verilmiştir. Tavsiye kararlarına göre, personelin işe alınması ile beraber eksiklikleri tespit edilerek temel ve başlangıç eğitimleri tamamlanmalıdır. Yapacakları işe uygun şekilde eğitim araçları seçilerek, personele; mesleki eğitim, hukuk eğitimi, etik kurallar eğitimi, iletişim ve insan ilişkileri eğitimi, ahlak eğitimi, tutuklu, hükümlü ve mağdurlarla çalışma eğitimi gibi sürekli hizmet içi eğitimler verilmelidir. Özel suçlularla çalışanlara uzmanlık eğitimi verilmelidir. Personelin kendisini geliştirebilmesi için kurum içi ve kurum dışı uzmanlardan yararlanılmalı ve yönetimin tarafından yeterli eğitim bütçesi ayrılmalıdır.

Çalışma koşulları: Çalışma şartlarına ilişkin politikalar hazırlanırken, personelin katılımı sağlanmalı, travmatik olaylara tanık edenlere ve kişisel problemi olanlara gerekli yardım yapılmalı, personelin liyakatına uygun şekilde mesleki terfileri yapılmalı ve hak edilen sosyal tanınma sağlanmalıdır. İş durumuna göre emsalleri ile eşdeğer özlük haklarına sahip olmalı ve hizmete uygun kişileri istihdam etmek için cazip halde olmalıdır. Personelin kendisini geliştirebilmesi için gerekli ücret verilerek, mesai saatleri buna göre ayarlanmalıdır. Cezaevlerinden denetimli serbestliğe ve zıt yönde geçişler yapılarak, geçici görevle çalışabilmeleri sağlanmalıdır.

Gönüllü çalışanların istihdamı: Hizmete uygun gönüllü çalışanlar, sürece dâhil olabilmeli ve bu kişiler desteklenmelidir. Gönüllülere yeterli eğitimler verilmeli

ve görevle ilgili her türlü kazaya karşı sigortalanarak, uğradığı zararlar kendilerine ödenmelidir.

VI. Denetimli Serbestlik Çalışanlarının Sayısal Dağılımları

Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde 2014 yılı sonu itibariyle 87 müdür, 35 müdür yardımcısı, 1041 denetimli serbestlik uzmanı(334 öğretmen, 152 psikolog, 472 sosyolog, 82 sosyal çalışmacı,1 eğitim uzmanı), 2.232 denetimli serbestlik memuru, 4 şef, 2 veri hazırlama kontrol işletmeni, 1 katip, 2 teknisyen, 1 teknisyen yardımcısı, 63 hizmetli, 1 kaloriferci, 35 şoför ve 136 memur olmak üzere toplam 3.640 personel görev yapmaktadır.⁵⁰

⁵⁰ Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, “2014 Birim Faaliyet Raporu”, CTE Yayınları, Ankara, 2015 s.95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK DENETİMLİ SERBESTLİK UYGULAMALARI

Bu bölümde 2005 yılı ve sonrası yürürlüğe giren ceza kanunları ile Türkiye’de oluşturulan denetimli serbestlik sistemi tüm uygulamalar ele alınacaktır.

I. Denetimli Serbestlik Kararlarının Hukuki Niteliği:

TCK’nun “Yaptırımlar” başlığını taşıyan üçüncü kısmında “Cezalar” ve “Güvenlik Tedbirleri” düzenlenmiştir. Kanunun 45’inci maddesi ise cezaları hapis ve adli para cezaları olarak sınıflandırmıştır. Bu maddeden anlaşılacağı üzere denetimli serbestlik sisteminin görev alanında olan toplumsal cezalar ve alternatif cezalar, ceza kanunumuzda bir ceza biçimi olarak öngörülmemiştir. Aynı kanunun 50’inci maddesinin başlığı “Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar” şeklindedir. CGTİHK’nun 109’uncu maddesinin başlığı ise “Seçenekli yaptırımların uygulanması” şeklindedir. CMK’nun 231’inci maddesinin yedinci ve on birinci fıkralarında da seçenek yaptırımlardan bahsedilmiştir. O halde denetimli serbestlik sisteminin görev alanında bulunan seçenek tedbirlerin infazı birer yaptırımdır.

Tüm denetimli serbestlik uygulamaları incelendiğinde TCK’nda denetimli serbestlik sistemi uygulanarak infazı gerçekleştirilen ve 50, 53,58 ve 191’inci maddelerinde denetimli serbestlik uygulamalarından tedbir olarak bahsedilmiştir. TCK’nun 50/6’ıncı maddesinde ilk başta yaptırım olarak düzenlenmiş ise de; 5739 sayılı *Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*’un 4’üncü maddesi ile "yaptırımın" ibaresi "tedbirin" olarak değiştirilmiştir. CGTİHK’un denetimli serbestlik ve yardım merkezleri ile koruma kurullarını düzenleyen 104 ve CMK’nun 231’inci maddenin 8’inci fıkrasında da denetimli serbestlik uygulamaları “tedbir” olarak düzenlemiştir.

II. Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik Kararı Vermeye Yetkili Merciler

2012 yılına kadar tüm denetimli serbestlik kararı verme ve yükümlülük belirleme yetkisi hâkimler de iken, 2012 yılı ve daha sonraki mevzuat değişiklikleri

ile karar verme yetkisi TCK'nun 191 ve CGTİHK'un 106/3'üncü maddelerin de Cumhuriyet Savcılarına verilmiştir.

Yükümlülüklerin belirlenmesi noktasında ise yine 2012 tarihinden sonra tedbirin türüne göre yükümlülükler hâkim, savcı veya müdürlükler tarafından belirlenmektedir.

III. Türk Ceza Kanunu İle İlgili Uygulamalar

Denetimli serbestlik tedbiri TCK'nun birçok maddesinde uygulama imkânı bulunmaktadır. Özellikle 191'nci madde kapsamında verilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirleri kuruluştan bugüne kadar en fazla infazı gerçekleştirilen tedbirlerdendir. Bunun dışında kanunda düzenlenen seçenek tedbirler, ertelemeye bağlı olarak verilen tedbirler, güvenlik tedbirleri ve örgüt suçlarına etkin pişmanlık nedeniyle uygulanan tedbir ve yükümlülükler denetimli serbestlik sisteminin görev alanındadır.

A. Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırım Kararlarının İnfazı

Kısa süreli hapis cezası yerine, seçenek yaptırımlara hükmetme cezanın bireyselleştirilmesi enstrümanlarından birini oluşturmaktadır.⁵¹ Kanun koyucu bir yıl veya daha az süreli hapis cezalarında hâkimlere takdir yetkisine bağlı olarak seçenek tedbirlere hükmetme imkânı sunmuştur. Kanun bu seçenek tedbirleri tek tek sayarak da takdirin sınırını daraltmıştır.

Daha önce mahkûmiyeti bulunmayanların ise otuz gün ve daha az hapis cezaları, on sekiz yaşından küçük ve altmış beş yaşından büyüklerin bir yıl veya daha az hapis cezaları bu tedbirlere çevrilir. Bu tedbirlerden bir kısmı Savcılık tarafından bir kısmı ise müdürlükler tarafından infaz edilmektedir. Müdürlük tarafından infaz edilenler TCK'nun 50'nci maddesinin (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde yazılı tedbirlerdir.

⁵¹ Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku-Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013, s.655

Uygulaması: Bu maddelerden verilen kararlar denetimli serbestlik müdürlüklerine geldiklerinde, hükümlüye on gün içerisinde müdürlüğe müracaat etmesi hususunda bildirimde bulunulur.

Hükümlü usulüne uygun olarak yapılan bildirime rağmen on gün içerisinde müdürlüğe müracaat etmez ise ya da otuz gün içinde seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanamaz ise seçenek tedbirin kısmen veya tamamen infaz edilmesine karar verilmesi için karar Savcılık aracılığı ile mahkemesine gönderilir.(TCK50/6).

Hükümlü on gün içerisinde müracaat ederse;

(c) Fıkrasında yazılı *“En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye”* şeklindeki kararların infazında kurumsal eğitimler ve programlar listesinden yararlanılarak hükümlü hakkında hangi kurumda eğitime devam edeceği hususunda bir denetim planı hazırlanır. Hükümlünün eğitim programına başlama tarihi infazın başlama tarihidir.

(d) Fıkrasında yazılı *“Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya”* şeklindeki kararların infazında belirli yerler veya etkinlikler: Hükümlünün suçtan ve bağımlılık yapan maddelerden uzak durmasını gerektirecek her türlü yerlerdir. Yapılan araştırmada kararların genellikle *“kahvehanelere gitmeme”*, *“alkollü içecek satan yerlere gitmeme”*, *“internet kafelere gitmeme”* şeklinde verildiği görülmüştür. Bu tür kararların infazı hükümlüye denetim planının tebliği ile başlar. Hükümlünün belirtilen yerlere gitmediğinin ve belirli etkinlikleri yapmadığının denetimini ise, denetim birimi, kolluk ile işbirliği içerisinde gerçekleştirir.

(e) Fıkrasında yazılı *“Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı*

yapmaktan yasaklanmaya” yaptırımının infazında Hükümlünün geri alınmasına karar verilen belgeleri alınarak dosyasında saklanır. Ayrıca yasaklamaya ilişkin belge ve ruhsatı kullanamaması hususunda ilgili mercilere bildirim yapılır. Sürücü ve ruhsat belgelerinin teslim edilmesiyle veya belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmanın ilgili kurum veya kuruluşa bildirilmesiyle başlar.

(f) Fıkrasında yazılı *“Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya”* şeklindeki kararların verilebilmesinde, kanun koyucu hükümlünün kamuya yararlı bir işte çalışma hususunda gönüllü olmasını şarta bağlamıştır. Hâkim yargılama aşamasında hükümlüye gönüllü olup, olmadığını sorarak bu seçenek tedbire hükmedebilmektedir. Kamu hizmeti cezası; hükümlüye çalışma disiplini kazandırmak ve topluma verdiği zararı yine toplum için çalışarak ödetmek amacıyla verilir.

Bu tür kararların infazında araştırmamızın devamında anlatacağımız hizmetler listesinden yararlanılarak hükümlü hakkında denetim planı hazırlanır. Hükümlünün günde en az iki, en fazla sekiz; haftada en az on dört ve en fazla kırk saat olacak şekilde hangi kurum ve kuruluşa, günde kaç saat çalışacağı planda belirlenir. Dört saat çalışma bir gün sayılır. On sekiz yaşından küçük çocuklar için ise iki saat çalışma bir gün sayılır. Ancak hiçbir şekilde kamu hizmeti cezasının infaz edildiği süre, toplam ceza süresinin iki katını geçemez.

Hükümlü hakkında plan hazırlandıktan sonra yönetmeliğin 52’nci maddesine göre denetimli serbestlik personeli, çalışılacak kurum veya kuruluşun temsilcisi ile hükümlü arasında çalışma protokolü imzalanır. Çalışma protokolünde; çalışılacak işin türü, mahiyeti ve süresi, uyması gereken güvenlik tedbirleri, yükümlülüklerine aykırı davranması durumunda yapılacak işlemler, iş yerinde kime karşı sorumlu olduğu, iş güvenliği ve sağlığı için gerekli önlemlerin işveren tarafından alınacağı gibi bilgiler yer alır.

Seçenek yaptırımların infazında hâkim tarafından kararda belirlenen yaptırımların dışında ayrıca müdürlükçe risk değerlendirmesi yapılarak gerekli görüldüğü takdirde iyileştirme çalışmaları da yapılmaktadır. Ancak bu çalışmalar hükümlünün kabul etmesi halinde yapılır.

Kararların Uygulanabilirliği: Hükmedilen seçenek tedbirlerin, hükümlünün elinde olmayan nedenlerle yerine getirilememesi durumunda, örneğin: Hükümlünün tutuklanması, askere alınması, kamuya yararlı bir işte çalışma yaptırımlarında sürekli sakatlık halinin oluşması ve benzeri gibi, tedbir mahkemece değiştirilir(TCK, 2005, m.50)Kanun koyucu kararın uygulanamayacağı durumları da düşünerek, infaz edilebilirliği artırmak için böyle bir kanun maddesi eklemiştir.

Dosya Kaydının Kapatılması: Mahkemece belirtilen sürenin tamamlanması ile dosya infaz edilmiş sayılarak kaydı kapatılır. Ancak hükümlü denetim süresi içerisinde yükümlülüklerinin birini herhangi bir geçerli ve belgelendirilebilir bir mazereti olmadan ihlal eder ise komisyonu tarafından uyarılmasına karar verilir. Uyarıdan sonra tekrar yükümlülüklerini ihlal etmesi durumunda yine komisyon tarafından ihlal nedeniyle dosya kaydı kapatılarak, hapis cezasının kısmen veya tamamen infazına karar verilmesi için ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilir.

Seçenek Tedbirlerin İnfazına İlişkin Yargıtay ve Bakanlık Görüşleri:

Yargıtay daireleri tarafından seçenek tedbirlerin infazını ilgilendiren konularda verilen kararlar incelendiğinde genellikle kamuya yararlı bir işte çalışma cezasına hükmedilen durumlarda infazı kısıtlayacak şekilde ya da hükümlünün gönüllü olup olmadığının sorulmadan hüküm verilmesi durumlarında bozma kararı verdiği görülmüştür.

Yargıtay'ın 14/04/2015 tarihli kararında⁵²

“...Kabule göre de,sanık hakkında hükmolunan kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezanın 5237 sayılı TCK'nin 50/1-f maddesi uyarınca "kamuya yararlı bir işte çalıştırma seçenek

⁵²Yargıtay 3.C.D. 14.04.2015 tarih 2015/6954 Esas ve 2015/13135 sayılı kararı.

yaptırımına çevrilmesi ile yetinilmesi gerekirken, infazı kısıtlar şekilde "temizlik sektöründe çalıştırılmasına" karar verilmesi"

Yargıtay'ın 22/12/2014 tarihli kararında⁵³

"...Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımları düzenleyen TCK'nın 50/1-f maddesine göre, sanık hakkında belirlenen kısa süreli hapis cezasının "kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya" çevrilmesine karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken, infazı kısıtlar şekilde hakkında tayin olunan hapis cezasının yazılı şekilde "ağaçlandırma ve bakım hizmetlerinde çalıştırılma" şeklinde seçenek yaptırımına çevrilmesine karar verilmesi"

Yargıtay'ın 15/12/2014 tarihli kararında⁵⁴

"...Sanık hakkında tayin olunan kısa süreli hapis cezasının 5237 sayılı TCK'nın 50/1-f maddesi gereğince kamuya yararlı bir işte çalıştırılma seçenek yaptırımına çevrilirken, infazı kısıtlar şekilde "sanığın çalışma saatlerinin kendi işi gözetilerek ayarlanmasına, karar verilmesini"

Yasalara aykırı bulunarak bozulmasına karar verilmiştir. Yargıtay bu kararları ile denetimli serbestlik müdürlüklerinin yetkisinde olan çalışma saatleri ile hizmet kollarının belirlenmesi hususlarının mahkeme tarafından belirlenmesini infazı kısıtlama olarak değerlendirmiştir.

Yargıtay'ın 24/12/2014 tarihli kararında⁵⁵

"...Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımları düzenleyen 5237 sayılı TCK'nın 50/1-f maddesinde gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya karar verilebileceği belirtilmesine rağmen; sanık F. V.'in gönüllü olup olmadığı sorulmadan yazılı şekilde uygulama yapılması"

Yargıtay'ın 17/12/2014 tarihli kararında⁵⁶

⁵³ Yargıtay 2. C.D. 22.12.2014 tarih 2014/34422 Esas ve 2014/30883 Karar sayılı kararı

⁵⁴ Yargıtay 7. C.D. 15.12.2014 tarih 2013/116 Esas ve 2014/21254 Karar sayılı kararı

⁵⁵ Yargıtay 5. C.D. 24.12.2014 tarih 2013/7402 Esas ve 2014/13233 Karar sayılı kararı

⁵⁶ Yargıtay 3. C.D. 17.12.2014 tarih 2014/20242 Esas ve 2014/42084 Karar sayılı kararı

“...Sanık hakkında verilen kısa süreli hapis cezası, TCK'nin 50/1-f maddesi gereğince kamuya yararlı bir işte çalıştırma seçenek yaptırımına çevrilirken sanığa "gönüllü" olup olmadığı sorularak seçenek yaptırımın değerlendirilmesi gerekirken, sorulmamasını”

Yasalara aykırı bularak bozulmasına karar vermiştir.

Bakanlık tarafından uygulamaya ilişkin görüşler incelendiğinde: Sistemin kurulduğu 2005 ile 2006 yıllarında bakanlık tarafından müdürlüklerin talebi üzerine gönderilen görüşlerin genellikle kamu yararına çalışma yükümlülüklerinde hükümlülerin sigorta durumları ile ilgili olduğu ancak 2006 yılı sonunda kanuna, kararlar infaz edilirken 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı hükmü eklendikten sonra bu yönde görüşlere ihtiyaç duyulmadığı tespit olunmuştur.

Son yıllarda ise genellikle hakkında seçenek tedbire hükmedilen hükümlülerin askerde ya da ceza infaz kurumunda bulunması durumu nedeniyle bakanlığa görüşler sorulmakta ve bu durum nedeniyle iki farklı şekilde görüş gönderildiği görülmüştür.

Bunlardan ilki hükümlü hakkında infazı devam olunan bir hapis cezası ya da tutuklama kararı sebebiyle kişinin ceza infaz kurumu içerisinde olması durumunda, ilgili yaptırımın yerine getirilmesinin mümkün olamayacağı, bu nedenle; TCK'nun 50'inci maddesinin 7'inci fıkrası kapsamında mahkemeden yeni bir karar istenilmesinin gerektiği yönündedir.⁵⁷

İkinci görüşte ise hükümlünün ceza infaz kurumunda olup olmadığının sorularak denetimli serbestlik sürelerinin bitimine kadar kontrolün sağlanması, bu sürelerin sonunda halen ceza infaz kurumunda olduğunun anlaşılması halinde,

⁵⁷ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 13.03.2015 tarih ve 41803213/266/42950 sayılı görüş yazısı

infazın tamamlanarak dosyalarının Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesi yönündedir.⁵⁸

Ancak ikinci görüş kanuna aykırılık teşkil etmektedir. Zira kanunun 7'nci fıkrasında açık bir şekilde hükümlünün elinde olmayan nedenlerle tedbir yerine getirilememesi durumunda mahkeme tarafından tedbirin değiştirileceğini hüküm altına alınmıştır.

B. Hapis Cezasının Ertelenmesi Halinde Verilen Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı

Erteleme, hükümlüye denetim süresi içerisinde kendisi için belirtilen koşulları yerine getirdiği ve belirtilen denetim süresi içerisinde suç işlemediği takdirde cezanın infaz edilmemesi güvencesi veren bir kurumdur.⁵⁹ TCK'nun 51'inci maddesine göre Hâkim, yargılama sonunda suçluyu iki yıl veya daha az, 18 yaşından küçük ya da 65 yaşından büyük kişiler hakkında üç yıl veya daha az bir cezaya hükmetmiş ise, bu kişinin daha önceden kasıtlı bir suçtan dolayı 3 aydan fazla hapis cezasına mahkûmiyeti yok ise ve ileride bir daha suç işlemeyeceği yönünde kanaat oluşması durumunda vermiş olduğu cezayı erteleyerek, üç yıl denetim süresi belirleyebilir.

Hakim, denetim süresi içinde;

18 yaşından büyükler için eğitim programına devam etme veya ücret karşılığında çalışma tedbirine, 18 yaşından küçükler için ise eğitim kurumuna devam etmesi şeklinde ya da yaşına bakılmadan sadece rehberlik hizmeti verilmesine karar verebildiği gibi hiçbir yükümlülük vermeden de sadece erteleme kararı verebilir. Ertelemeye bağlı tüm yükümlülükler denetimli serbestlik sistemi tarafından infaz edilir.

Uygulaması: Hükümlünün on gün içerisinde müdürlüğe müracaatı istenir. On günlük süre içerisinde müracaatta bulunmaz ise kayıt kapatılarak mahkemesine

⁵⁸ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 20.08.2013 tarih ve 41803213/877/108024 sayılı görüş yazısı

⁵⁹ Öztürk-Erdem, s.429

gönderilir. Hükümlü on gün içerisinde müdürlüğe müracaat eder ise; kanunun (a) ve (c) bentlerinde yazılı şekilde verilen kararlar hapis cezasına seçenek tedbirlerdeki bir eğitim kurumuna devam etme yaptırımını ile aynı şekilde infazı gerçekleştirilir.

(b) bendinde yazılı “*Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına*” şeklinde verilen kararların ise uygulama alanı bulunamamaktadır. Her ne kadar hâkim tarafından böyle bir karar verilmesine engel bir durum yok ise de; Müdürlükler tarafından bu tür kararlar infaz edilememekte ve mahkemesine geri gönderilmektedir. Kişilerin kamu kurumlarında çalışma şartları kanunlarla belirlenmiştir. Özel sektör ise işçilerini kendi ihtiyaçlarına göre seçerek almaktadır. Bu kararların ancak kamu ve özel sektörde çalıştırılacak kişiler ile ilgili mevzuatlarda düzenlemeler yapılırsa yerine getirilebileceği düşünülmektedir.

Maddenin beşinci fıkrasında yazılı şekilde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilmesinde ise hükümlüye müdürlükte görevli bir uzman rehber olarak görevlendirilmekte ve bu rehber tarafından üç ayda bir rapor düzenlenerek mahkemeye gönderilmektedir. Ayrıca hükümlünün risk ve ihtiyaçları tespit olunarak bireysel görüşme, grup çalışması, seminer faaliyetleri ve boş zaman yapılandırılmalarına uymak gibi yükümlülükler müdürlükçe yüklenmekte, diğer kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenmesi gerekiyorsa Örneğin: Sağlık kuruluşları, yardımlaşma dernekleri, eğitim kuruluşları bu kuruluşlara yönlendirmeleri yapılmaktadır.

Kaydın Kapatılması: Hükümlünün denetim süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlememesi ve belirlenen yükümlülüklere uygun davranması durumunda hüküm infaz edilmiş sayılır. Ancak hükümlü denetimli serbestlik süresi içerisinde yükümlülüklerinden birini ihlal ederse, komisyon tarafından hâkimden hükümlünün uyarılması istenir. Bu kararların uygulamasının diğerlerinden farkı hükümlüye komisyon kararı ile uyarı verilemeyerek, hükümlünün uyarılmasının hâkimden istenmesidir. Hâkimin uyarısına rağmen yükümlülüklerini ihlal eden hükümlünün

dosya kaydı kapatılarak ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilmesi için mahkemeye gönderilir.

C. Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı

Güvenlik tedbiri, kasten işlenen suçlarda hapis cezasının kanuni sonucu olarak verilen tedbirlerdir. TCK'nun 53, 56 ve 57 inci maddelerinde güvenlik tedbirleri düzenlenmiş ise de, sadece kanunun 53 üncü maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından infaz edilmektedir.

Beşinci fıkraya göre, kişi sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesi dolayısıyla hak ve yetkilerinden birini kötüye kullanmak suretiyle suç işler ve sonucunda hapis cezasına mahkûm olur ise hükmedilen cezanın yarısından bir katına kadar süreyle bu hak ve yetkilerin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir. Kişi sadece adli para cezasına mahkûm olmuş ise hükümde belirtilen gün sayısının yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkileri kullanmaktan yasaklanır.

Altıncı fıkra ise taksirli suçlar için düzenlenmiştir. Fıkraya göre kişi, bir meslek ya da sanatı yaparken ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkati ve özeni göstermemesi nedeniyle bir suç işlemesi durumunda en az üç ay ve en fazla üç yıl boyunca yapmış olduğu meslek ve sanattan yasaklanır ya da sürücü belgesinin geçici olarak geri alınır.

Belli hakları kullanmaktan yoksunluk, kural olarak cezanın infazı tamamlanıncaya kadar söz konusu olur ve bu nedenle de cezanın infazı sona erdiğinde ayrıca bir karar verilmesine gerek olmadan kendiliğinden sona erer. Ancak kanun koyucu bazı durumlarda bu yoksunlukların infazın bitmesinden sonra da uygulanmasını öngörmüştür.⁶⁰ Burada dikkat edilmesi gereken konu, beş ve altıncı fıkralarda yasaklama için verilen süreler, cezanın tamamen infazından sonra verilen

⁶⁰ ÖZTÜRK, Bahri, ERDEM, M. Ruhan, “Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri”, 12. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2012 s.444

sürelerdir. Yasaklama ve geri alma hükmün kesinleşmesi ile başlayacak fakat süre hükümlünün almış olduğu asli ceza infaz edildikten sonra başlayacaktır.

Uygulaması: Yasaklamayı ilgilendiren kamu kurum ve kuruluşu ile ilgili meslek örgütüne durum hemen bildirilerek, yasaklamanın gereğinin yapılması ve ilgili şerhler koyularak müdürlüğe bilgi verilmesi istenmektedir. Ayrıca hükümlüye de tebligat ile durum bildirilmektedir. 2005-2013 yıllarındaki uygulamalarda sürücü belgesinin teslimi için hükümlü müdürlüğe davet edilmekte ve sürücü belgesi dosyasında saklanmakta iken 2013 tarihli yönetmelik ile artık güvenlik tedbirlerinin infazında hükümlü müdürlüğe davet edilmemekte, Sürücü belgesini Trafik Tescil Müdürlüklerine teslim edilmesi istenilmektedir. Hükümlü ehliyetini fiilen teslim etmediğinde de, sürücü belgesinin geri alınması kararı infaz edilecek ve ehliyeti alınmış ve ehliyetsiz şekilde araç kullanan sürücü gibi idari ve cezai yaptırımlara tabi tutulacaktır.⁶¹

Kaydın Kapatılması: Süre bitiminde yasaklamaya ilişkin şerhler kaldırılarak ve sürücü belgesi teslim alınmış ise hükümlüye iade edilerek infaz tamamlanır.

Güvenlik tedbirlerinin infazında kanunda amir hükümler bulunduğu halde yasaklamanın ve sürücü belgelerinin geri alınması işlemlerinin ne zaman ve nasıl geri alınacağı hususlarında tereddütler oluşmuş ve bu tereddütler Yargıtay kararları ve bakanlık görüşleri ile giderilmeye çalışılmıştır. Bu tereddütler;

a) Hapis cezası ile birlikte verilen güvenlik tedbirlerinde yasaklama ve geri almanın ne zaman başlayacağı hususunda tereddüt bulunmayıp, hükmün kesinleşmesiyle başlamakta ancak süre cezanın tümüyle infazından yani bihakkın tahliye tarihinden sonra işlemeye başlamaktadır.

b) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile birlikte verilen güvenlik tedbirleri infaz edilirken, yasaklama ve geri alma işlemi hapis cezaları gibi

⁶¹ Şen, Ersan - Başer, Beyza, “Koşullu Salıverilme, Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları” Seçkin Yayın, Ankara, 2016, s.203

hükmün kesinleşmesi ile başlanarak, süre denetim süresinin bitiminden sonra başlamaktayken,

Yargıtay'ın 21/10/2009 tarihli kararında⁶²,

“...Mahkemece verilen mahkûmiyet kararı hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesinin uygulandığı, dolayısıyla açıklanmış ve kesinleşmiş bir hüküm bulunmadığından, sürücü belgesinin geri alınmasına ilişkin tedbirin ancak hükmün açıklanmasından sonra kararın kesinleşmesiyle yürürlüğe gireceği, mahkûmiyet hükmü açısından hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen sanık hakkında uygulanan sürücü belgesinin geri alınmasına ilişkin güvenlik tedbirinin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerekeceği” yönündeki hükmü karşısında, bu şekildeki kararlarda yasaklama ve geri alma işlemi infaz edilmemektedir.

c) Adli para cezası ve erteleme kararları ile birlikte verilen güvenlik tedbirlerinde de yasaklama ve geri alma tedbirleri, hükmün kesinleşmesi ile yürürlüğe girerek, süre cezanın tümüyle infazından sonra ve erteli cezalarda infaz edilmiş sayılma tarihinden sonra başlamaktayken, Yargıtay'ın 23.12.2013 tarihli kararı⁶³ ve bakanlık tarafından uygulamaya ilişkin gönderilen görüşler⁶⁴ çerçevesinde,

“Adil olmayan ve yasa ile yönetmeliğin amacıyla bağdaşmayan uygulamaların önlenmesi için, sürücü belgesinin geri alınması tedbirinin, adli para cezası ve erteli hapis cezasını içeren hükümler ile birlikte verilmesi halinde adalet, hakkaniyet, hak ve nesafet ilkeleri ile TCK'nun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur. Geri alma işleminin cezanın infazı süresince uygulanmayıp, ilamdaki cezanın infazından sonra, hapis cezasının infaz edilmiş sayılacağı tarihten ya da adli para cezasının tamamen ödenmesi durumunda, bu tarihten itibaren ilamda belirtilen süre boyunca uygulanmasının yerinde olacağı”

⁶² Yargıtay 9. C.D. 21.10.2009 tarih 2009/13556 Esas ve 2009/10454 Karar sayılı kararı

⁶³ Yargıtay 12. C.D. 23.12.2013 tarih 2013/27261 Esas, 2013/30394 Karar sayılı ilamı

⁶⁴ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 11.03.2015 tarih ve 41803213/235/41104 sayılı görüş yazısı

değerlendirildiğinden bu tür kararlarda yasaklama ve geri alma işlemi kesinleşme tarihinden değil, para cezasının tümüyle infazından ve erteli cezalarda denetim süresi bitiminden sonra yerine getirilmektedir.

Hapis cezası ile adli para cezasının birlikte hükmedildiği hallerde yasaklılık süresinin nasıl belirleneceği kanunda düzenlenmediğinden bu durum doktrinde tartışılmalıdır.⁶⁵

D. Uyuşturucu Madde Kullanımı Nedeniyle Verilen Tedavi ve Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı

Sistem içerisinde en fazla infazı gerçekleştirilen karar türüdür. 5237 sayılı TCK'nun 191'inci maddesinde düzenlenmiş 5560 ve 6545 sayılı yasalarla değişikliğe uğramıştır.

Maddenin ilk halinde mahkeme yargılama sonrası uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedavi ve tedaviden sonra bir yıl süre ile denetimli serbestlik tedbirine ve ayrıca hükümlüye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilmesine karar vererek, rehberin üç aylık sürelerle rapor düzenleyerek kendisine gönderilmesini istemekteydi. Mahkeme üç yıla kadar denetimli serbestlik tedbirini uzatabilme yetkisine de sahipti.

5560 sayılı yasa ile maddede değişikliğe gidilerek, maddeyi kullanan kişilere tedavi ve denetimli serbestlik, kullanmamakla birlikte satın alan, kabul eden ve bulunduran kişilere sadece denetimli serbestlik kararı verileceği, daha önceden yargılama aşamasından sonra hükümle verilen kararın, yargılama aşamasında, hükümden önce verileceği belirtilmiştir. Ayrıca hakkında daha önceden bu şekilde karar verilmeyen kişiler hakkında kişinin infazı ertelenerek hükümle birlikte tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulacağı da yapılan değişiklikler arasındaydı.

6545 sayılı yasa ile değiştirilen maddenin son halinde ise, soruşturma aşamasında şüpheli hakkında beş yıl süre ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi

⁶⁵ Akbulut, Berrin, "Ceza Hukuku Genel Hükümler" Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.820

ve erteleme süresi içerisinde bir yıl denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulmasına Cumhuriyet Savcılığınca karar verileceği yönündedir. Değişiklik sadece bununla da kalmamış rehber görevlendirilmesi ve üçer aylık sürelerle rapor gönderilmesi hükümleri de kaldırılmıştır. Hangi şüpheliler hakkında kim tarafından tedavi kararı verileceği de belirlenmemiştir. Daha önceden üç yıla kadar uzatılabilen denetimli serbestlik tedbirinin ise üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl uzatılabileceği belirlenmiştir. Yine kanun değişikliğinde bir kişi hakkında birden fazla denetimli serbestlik kararı verilmesinin önüne geçilecek maddeler eklenerek denetimli serbestlik müdürlüklerinin rahatlatılması yoluna gidilmiştir. Şöyle ki erteleme süresi içerisinde kişinin tekrar uyuşturucu ve uyarıcı madde alması, kullanması veya bulundurması durumunda yada tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uymamakta ısrar etmesi halinde kamu davasının açılacağı ve tekrar aynı nevi suçu işleyen kişi hakkında dava süresince bir daha kamu davasının ertelenmesi yönünde karar verilmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Yapılan değişiklikler incelendiğinde uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanan kişi hakkında verilen tedavi ve denetimli serbestlik kararının hızlı bir şekilde verilmesi amaçlandığı, ilk önce yargılama aşamasından sonra hükümlü hakkında verilen kararın, kovuşturma aşamasında sanık hakkında, daha sonra ise soruşturma aşamasında şüpheli hakkında verildiği görülmektedir. İkinci olarak, ilk başta hâkim tarafından infaz şekli belirlenerek verilen kararların artık Cumhuriyet Savcısı tarafından verildiği ve infaz şeklinin müdürlükler tarafından belirlendiği bir hale geldiği görülmektedir. Üçüncü olarak, uzatılmaması halinde tedavi aşamasından sonra bir yıl olarak uygulanan denetimli serbestlik tedbiri, toplamda bir yıl olarak uygulanmaya başlanmıştır. Son olarak ise bir kişi hakkında çok sayıda tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilmesinin önüne geçilmek istenmiştir.

Uygulaması: Tedbirin uygulanabilmesi için şüpheliye on gün içerisinde müdürlüğe müracaat etmesi hususunda bildirimde bulunulur. On gün içerisinde haklı geçerli ve belgelendirilebilir bir mazereti olmadan gelmez ise komisyon tarafından hakkında verilen kamu davasının ertelenmesi kararının kaldırılarak, dava açılması için dosyanın Cumhuriyet Savcılığına gönderilmesine karar verilir.

Şüpheli zamanında müdürlüğe başvurursa; Tedavili şekilde verilen kararlarda şüpheli ilgili sağlık kuruluşuna yönlendirilir. Sağlık Bakanlığı'nın 25.03.2015 tarih ve 2015/11 sayılı genelge doğrultusunda yapılan tedavi hizmetleri tamamlandıktan sonra, sadece denetimli serbestlik kararı verilenler hakkında ise müdürlüğe müracaatı ile şüpheli hakkında RİPT hazırlanarak şüphelinin kalan denetimli serbestlik sürecindeki rehberlik ve iyileştirme faaliyetlerine ilişkin yükümlülükleri(Bireysel görüşme, grup çalışması, seminer v.b.) belirlenir.

Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirleri, şüphelinin başka bir suç nedeniyle Ceza İnfaz Kurumunda bulunması durumunda uygulanabilmektedir. Bu durumda Ceza İnfaz Kurumları tedavilerini yaptırmakta ve ayrıca psiko-sosyal servisleri tarafından da rehberlik ve iyileştirme çalışmaları yapılabilmektedir. Yönetmeliğin 2'nci maddesine göre şüphelinin askerde olması durumunda ise komisyon tarafından hükmün infazının askerlik hizmeti sonuna bırakılmasına karar verilmektedir.

Kaydın kapatılması: Şüpheli tedbir süresince aynı nevi bir suç işlemediği takdirde ya da tedaviye ve müdürlükçe belirlenen yükümlülüklerle uygun davranması durumunda ertelenen süre sonunda takipsizlik kararı verilmesi için; Aynı neviden suç işlemesi ya da yükümlülüklerine uymaması nedeniyle komisyon tarafından yapılan uyarıya rağmen tekrar yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda hakkında verilen kamu davasının ertelenmesi kararının kaldırılarak, dava açılması için kararı veren Cumhuriyet Savcılığına gönderilir.

Müdürlüklerce en fazla bu tür kararların infaz edilmesi ve kanun değişikliklerinden sonra gerekli yönetmelik düzenlemelerinin zamanında yapılmaması nedeniyle birçok tereddüt bakanlık görüşleriyle giderilmeye çalışılmıştır. Bu görüşlerden bir kısmını inceleyecek olursak;

Kanun, şüpheli hakkında ihlal nedeniyle kamu davasının açılması şartlarından birinin “Yükümlülüğe uymamada ısrar etmesi” olarak belirlemiştir. Bu durum şüphelinin müdürlüğe ilk müracaatı esnasında bir kez usulüne uygun tebligatın

yeterli olup olmayacağı, ısrarın gerçekleşmesi için ikinci bir tebligatın yapılıp yapılmayacağı hususunda gerek savcılıklar ve gerekse müdürlükler tarafından tereddütler oluşmuş, bu nedenle bakanlık tarafından “Usulüne uygun olarak yapılan tebligata rağmen yükümlünün on gün içerisinde müdürlüğe müracaat etmemesi halinde infaz işlemleri değerlendirme komisyonunun onayından sonra kaydın kapatılması gerektiği, yükümlülerin uyarılması ile ilgili işlemlerin, yükümlülerin denetimli serbestlik altına alınarak denetimli serbestlik infaz, denetim ve takip çalışmalarına başlanması sonrasındaki sürece işaret ettiği, ve “yükümlülüğe uymamada ısrar etme” kavramının denetimli serbestlik kararlarının infazı süreci içindeki uyarı işlemlerine yönelik bir tanımlama olduğu, diğer taraftan Türk Ceza Kanunu'nun 191'inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendinde düzenlenen ve kamu davasının açılmasının koşullarından biri olarak öngörülen ısrar etmenin, yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamada ısrar etmek olarak düzenlendiği, bu ısrarın tebligattan sonra başlayan yükümlülük ve tedaviye ilişkin bir süreci kapsadığı, tebligat işlemini kapsamadığıdır.

Bu kapsamda; denetimli serbestlik müdürlüklerinin kişi hakkında denetimli serbestlik sürecinin başlatılması amacıyla denetimli serbestlik müdürlüğüne başvurusunun istendiği tebligat işlemlerinin tekrarlanmasının mevzuat hükümlerince gerekli olmadığı” şeklinde görüşler bildirilmiştir.⁶⁶

Bir diğer tereddüt oluşturan husus ise bir kişi hakkında birden fazla tedavi ve denetimli serbestlik kararları infazının nasıl gerçekleştirileceği ile ilgilidir. Bakanlık tarafından bu hususta, hakkında birden fazla tedavi ve denetimli serbestlik kararı bulunan kişi hakkındaki tedaviye ilişkin olumlu veya olumsuz raporun ve yapılan rehberlik faaliyetinin, rapor tarihi veya rehberlik faaliyetinin tamamlanması tarihi itibarıyla kişinin mevcut diğer tedavi ve denetimli serbestlik dosyaları için de geçerli sayılabileceği ayrıca tüm kararların sıraya konularak infaz edilmesine gerek

⁶⁶ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 20.03.2015 tarih ve 41803213/331/ 46856 sayılı, 03.04.2015 tarih ve 41803213/414/55078 sayılı, 10.04.2015 tarih ve 41803213/454/60508 sayılı görüş yazıları.

bulunmadığı ve bu tür kararların aynı anda infaz edilebileceği yönünde görüşünü bildirmiştir.⁶⁷

Ceza İnfaz Kurumunda bulunan şüphelilerin kararlarının infazlarının ne şekilde yapılacağı hususunda ise bakanlık: Hakkında tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilen ve başka bir suç nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün tedavisi için ilgili sağlık kurumuna sevkinin, bulunduğu ceza infaz kurumunca yerine getirileceği, rehberlik çalışmalarının yapılıp yapılmadığı, ne şekilde yapılacağı veya yapılamamasının nedenleri gibi konuların ceza infaz kurumu idareleri tarafından değerlendirilmesi gerektiği, ayrıca ceza infaz kurumunda bulunan yükümlünün kurumda düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetler, meslek kursları, atölye çalışmaları veya seminer gibi faaliyetlere katılması için uzman personele ihtiyaç bulunmadığı, bu faaliyetler de rehberlik kapsamında bulunmakta ve yükümlünün uyuşturucu madde bağımlılığından kurtulmasında katkı sağladığı, bu nedenle, ceza infaz kurumlarında bulunan yükümlüler hakkında kurumdan bilgi istenirken yükümlünün sosyal-kültürel-sportif faaliyetler, meslek edinme kursları, atölye çalışmaları, seminer ve programlar gibi etkinliklere katılıp katılmadığı, ceza infaz kurumu personeli ile diğer hükümlülere karşı tutum ve davranışları ile disiplin cezası alıp almadığı gibi hususların sorulmasının yeterli olacağı hususunda görüş bildirmiştir.⁶⁸

Şüpheli hakkında verilen kamu davasının ertelenmesi süresi içerisinde tedaviye ilişkin kararı kimin vereceği yönünde oluşan tereddüt karşısında bakanlık; Cumhuriyet savcılığı tarafından verilmiş bir tedavi kararı olmaksızın yükümlü hakkında yalnızca denetimli serbestlik tedbiri uygulanması gerektiği, ayrıca tedaviye ilişkin bir uygulama yapılamayacağı yönünde görüş bildirmiştir.⁶⁹

⁶⁷ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 18.04.2013 tarih ve 41803213/546/50881 sayılı, 18.09.2013 tarih ve 41803213/936/122133 sayılı görüş yazıları.

⁶⁸ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 05.04.2013 tarih 41803213/496/45585 sayılı, 14.05.2013 tarih ve 41803213/620/62387 sayılı, 23.09.2014 tarih ve 41803213-955/149456 sayılı görüş yazıları.

⁶⁹ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 24.03.2015 tarih ve 41803213/342/48688 sayılı görüş yazısı

Tedavi ve denetimli serbestlik kararlarının uygulanmasında tedavi giderlerinin ne şekilde karşılanacağı hususunda ise bakanlık: Bu kişilerin tedavi ve denetimli serbestlik kapsamında yaptıkları başvuruların, Sosyal Güvenlik Kurumu hak sahibi olması halinde Sağlık Uygulama Tebliği usul ve esasları kapsamında anılan Kuruma fatura edilmesi gerektiği, herhangi bir nedenle sağlık sigortasından faydalanamayan kişilerin bahse konu giderlerinin ise Sağlık Bakanlığı tarafından karşılanması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.⁷⁰

Cumhuriyet Savcılıkları tarafından TCK'nun 191'inci maddesi gereğince verilen tedavi ve denetimli serbestlik kararlarında sistem açısından en büyük sıkıntılardan birisi de usulüne uygun çağrıya rağmen müdürlüğe gelmeyen şüphelilerin ihlal nedeniyle dosyalarının kapanması durumunda itiraz merciinin neresi olduğunun belli olmadığıdır. Yargıtay bu konuda birbirinden farklı 3 görüş bildirmiştir.

İlk kararında Yargıtay: *“TCK'nun 191'inci maddesi gereğince Cumhuriyet Başsavcılığınca kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile birlikte Tedavi ve Denetimli Serbestlik kararı verilen ve denetimli Serbestlik Müdürlüğünce ihlal nedeniyle şüphelinin dosyasının kapatılarak iade edilme işleminin idari nitelikte bir işlem olduğu, dolayısıyla karar verme yetki ve görevinin İnfaz Hakimliğine de olduğu”*⁷¹

İkinci kararında: *“Cumhuriyet Başsavcılığınca verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi sırasında infaz dosyasının kapatılması işlemine karşı yapılacak itirazların Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından değerlendirilmesi gerektiği”*⁷²

Üçüncü kararında ise: *“...İhlal nedeniyle şüphelinin dosyasının kapatılarak mahkemesine gönderme işleminin idari nitelikte bir işlem olmadığı, itirazın mahkemeye denetlenmesi gerektiği, yetkili mahkemenin soruşturma aşamasında genel görevli olan Sulh Ceza Hakimliği olduğu”*⁷³ şeklindedir.

E. Etkin Pişmanlıktan Yararlanan Kişiler Hakkında Verilen Denetimli Serbestlik Tedbirlerinin İnfazı

Az sayıda infazı gerçekleştirilen tedbirlerdendir. TCK'nun 221'inci maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre: Örgüt adına herhangi bir suçta karışmamak şartıyla, örgütü kendisi dağıtan ya da verdiği bilgiler sayesinde devletçe

⁷⁰ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 10.07.2014 tarih ve 41803213-782 sayılı görüş yazısı.

⁷¹ Yargıtay 9'uncu Ceza Dairesi 12/10/2016 tarih, 2016/1426 E. ve 2016/7818 K. sayılı ilamı

⁷² Yargıtay 20'nci Ceza Dairesi 17/01/2017 tarih, 2016/2168 E ve 2017/415 K. Sayılı ilamı

⁷³ Yargıtay 1'inci Ceza Dairesi 19/12/2016 tarih, 2016/5333 E. ve 2016/4356 K. sayılı ilamı

dağıtılmasını sağlayan, kendi isteği ile teslim olan ya da yakalanıp, pişmanlık gösteren örgüt mensupları hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanır. Bu tedbirin süresi bir yıl olarak belirlenmekte, üç yıla kadar da uzatılabilmektedir. 5560 sayılı yasa ile yapılan değişiklik sonrası bu tedbirden kişinin ancak bir kere yararlanacağı belirtilmiştir.

Uygulaması: Hükümlüye on gün içerisinde müdürlüğe başvurması hususunda bildirimde bulunulur. Hükümlü süresinde müracaat ederse araştırma ve değerlendirme formu ile risk ve ihtiyaç durumu belirlenerek hakkında iyileştirme faaliyetleri belirlenir. Ayrıca diğer kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum örgütlerini ilgilendiren ihtiyaçları tespit edilirse ilgili yerlere de yönlendirilir. Hükümlü süresinde müracaat etmez ya da belirlenen programlara ve iyileştirme faaliyetlerine katılmayı kabul etmez ise süre bitimine kadar müdürlükçe takibi yapılır.

IV. Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle İlgili Uygulamalar

Kuruluşundan, 2012 yılına kadar bu kanun kapsamında sınırlı sayıda denetimli serbestlik tedbiri infaz edilirken, CGTİHK'a 2012 yılında 105/A maddesinin eklenmesi ve 2014 yılında 106/3'üncü madde de değişikliğe gidilmesi suretiyle bu kanun kapsamında infaz edilen tedbir sayısı büyük oranda artış sağlamıştır. Bunun dışında kanun kapsamında verilen koşullu salıverilme sonrası tedbirler ile mükerrer hükümlüler hakkındaki tedbirler denetimli serbestlik sistemi tarafından infaz edilmektedir.

A. CGTİHK'un 105/A Maddesi Gereğince Verilen Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı

6291 Sayılı yasa ile değişik CGTİHK'un 105'inci maddesinin (A) fıkrası gereğince denetimli serbestlik sisteminin tüm dinamikleri değişmiştir. Bu tedbirlerin infazının ne şekilde yapılacağına yönelik tüm aşamaları belirleme yetkisi müdürlüklerdedir.

Denetimli Serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazında koşullu salıverilmelerine belirli süreleri kalan kişiler iyi halli olmak ve talepte bulunmak

şartıyla koşullu salıvermeye kadar olan sürelerini dışarıda geçirmektedirler.⁷⁴ Bu kanunun değişikliğinin yapılmasındaki amaç her ne kadar hükümlülerin dış dünya ile uyumlarını ve aile bağlarını güçlendirilmesini sağlamak olarak belirtilmekte ise de, ceza infaz kurumlarının doluluk oranının artması ve siyasi baskılar kanunun çıkmasında ki en büyük etkenlerden biridir. Kanun belli şartları taşıyan hükümlülerin koşullu salıverilme tarihinden daha erken tahliye olmalarına olanak sağlamaktadır. Kanundan, en az altı aydır açık ceza infaz kurumunda kalan ya da kalmayı hak etmiş fakat iradesi dışında açık ceza infaz kurumuna ayrılamamış olanlar⁷⁵ ile çocuklar için cezasının beşte birini çocuk eğitim evinde tamamlayanlardan koşullu salıverilmelerine bir yıl, sıfır ile altı yaş arası çocuğu bulunan kadın hükümlüler için koşullu salıverilmesine iki yıl, hastalık, yaşlılık ve engellilik nedeniyle hayatını yalnız başına yürütemeyen hükümlüler hakkında koşullu salıverilmelerine üç yıl veya daha az süre kalanlar hakkında, hükümlünün talebi ve ceza infaz kurumunun değerlendirme raporu da dikkate alınarak İnfaz Hâkimi'nin kararı ile yararlanabilirler.

671 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 01.07.2016 tarihine kadar işlenen bazı suçlar bakımından 1 yıllık süre 2 yıl olarak kabul edilmiştir.⁷⁶

Uygulaması: Diğer tedbirlerinden farklı olarak hükümlü ceza infaz kurumundan tahliyesinden sonra üç gün içerisinde talebinde belirttiği yerin bağlı bulunduğu müdürlüğe müracaat etmesi gerekmektedir. Ancak müdürlük müracaatı beşinci gün sonuna kadar beklemekte ve müracaat olmaz ise İnfaz Hakimliği'nden hükümlünün kapalı ceza infaz kurumuna iadesine karar verilmesini talep edilmektedir. Ayrıca firarı düzenleyen TCK'nun 292 ve 293'üncü maddeleri gereği hükümlü hakkında suç duyurusunda bulunmaktadır. Tutukevinden veya ceza infaz kurumundan ya da gözetimi altında bulunduğu görevlinin elinden kaçma durumu olmadığından “Suçta ve Cezada Kanunilik” prensibi gereği TCK'nun 292 ve

⁷⁴ Akbulut, s.796

⁷⁵ 6291 sayılı kanun gereğince, açık ceza infaz kurumunda son altı ayını kesintisiz olarak geçiren hükümlülerin bu kanun maddesinden yararlanacağı belirtilmiş ise de: 6411 sayılı kanunun 13'üncü maddesi açık ceza infaz kurumunda son altı ayını kesintisiz olarak geçirme şartını 31.12.2015 tarihine kadar, 6655 sayılı kanunun 5'inci maddesi gereğince de 31.12.2020 tarihine kadar ertelemiştir.

⁷⁶ Akbulut, s.796

293'üncü maddelerinin tatbikinin isabetli olmamaktadır.⁷⁷ Şayet hükümlü dördüncü ve beşinci gün müracaat eder ise mazereti tutanak altına alınarak İnfaz Hâkimliği'nden değerlendirilmesi istenmektedir.

Hükümlü üç gün içerisinde müracaat eder ise, hakkında araştırma ve değerlendirme formu düzenlenerek risk ve ihtiyaçları belirlenmektedir. Belirlenen risk durumuna göre denetim planı hazırlanmaktadır. Hükümlü hakkında düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç tip risk durumu belirlenmektedir. Risk Durumuna göre;

Yüksek riskli hükümlüler denetim planı ile,

a) İlk üç ay boyunca haftanın her günü, ikinci üç ay boyunca haftada üç gün ve kalan süre için haftada iki gün bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunma yükümlülüğüne tabi tutulur.

b) Koşullu salıverilmesine kadar olan süresinin üçte biri kadar bir kamu kurumunda ücretsiz çalışma tedbiri uygulanır.

c) Koşullu salıverilme süresine kadar olan sürenin en az üçte biri kadar bir konutta denetim ve gözetim altında bulunma ile belirlenen yer veya bölgelere gitmeme yükümlülüklerinden biri ya da ikisi birlikte uygulanır.

d) Hükümlüye ihtiyaç duyduğu rehberlik ve iyileştirme çalışmaları yükümlülük olarak belirlenir.

e) Eğitim, sağlık, ekonomik yoksunluk gibi ihtiyaçları tespit edilirse ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına ayrıca yönlendirilir.

Orta riskli hükümlülere, bir konutta denetim ve gözetim altında bulunma ve belirlenen yer veya bölgelere gitmeme yükümlülükleri uygulanmamaktadır. Bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunma yükümlülüğü ise ilk üç ay boyunca haftada dört gün, ikinci üç ay boyunca haftada iki gün ve sonrası için haftada bir gün olarak uygulanmaktadır. Diğer yükümlülük ve iyileştirme faaliyetleri aynen uygulanmaktadır.

⁷⁷ Şen - Başer, s.99

Düşük riskli hükümlülere de bir konutta denetim ve gözetim altında bulunma ve belirlenen yer veya bölgelere gitmeme yükümlülükleri uygulanmamakta, bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunma yükümlülüğü ilk üç ay için haftada iki gün, sonrasında bir gün uygulanmakta ve diğer yükümlülükler ile iyileştirme faaliyetleri aynen uygulanmaktadır.

Yukarıda yazılı her bir yükümlülüğün infaz şekillerini inceleyecek olursak;

Bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunma yükümlülüğünde, hükümlü, kolluk, muhtar veya kamu kurumlarına risk grubuna göre belirlenen gün ve saatlerde imza atar, alt yapısı olan bazı müdürlüklerde ise bu durum parmak izi okutarak da yerine getirebilmektedir. Bu yükümlülük ile hükümlünün kendisine ulaşılabilir iletişim araçlarını kapatarak ortadan kaybolmaması ve uzun süreli bulunduğu bölgeyi terk edememesi amaçlanmıştır. Bu tedbir ağır hasta, engelli ve çok yaşlı kişilerde uygulanmayabilmektedir.

Bir konutta denetim ve gözetim altında bulunma yükümlülüğünün de hükümlü, belirtmiş olduğu konutundan, suç işlenmeye daha müsait bir zaman olan gece saatlerinde çıkamamaktadır. Bu tedbir ile hem hükümlünün toplumdan hem de toplumun hükümlüden korunması ve ayrıca ailesi ile birlikte daha fazla vakit geçirerek aileleri ile bağlarını güçlendirmeleri amaçlanmıştır. Bu yükümlülükte hükümlü 18:00 ile 08:00 saatleri arasında en az on, en fazla on iki saat konutundan dışarı çıkamaz. Hükümlü denetim birimi ve kolluk tarafından her zaman denetlenebileceği gibi elektronik kelepçe yöntemiyle de denetim yapılabilmektedir.

Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme şeklindeki yükümlülükte hükümlünün suç işleyebileceği veya suça iten nedenlerin var olduğu yerlere gitmemesi amaçlanmıştır. Ayrıca özellikle aile içi şiddet suçlarında hükümlünün, mağdurun bulunduğu bölgeye gitmemesi sağlanarak, mağdurun korunması amaçlanmıştır. Bu tedbir elektronik kelepçe ile yapılmadığı takdirde, denetimini yapmak çok zordur.

Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalışma yükümlülüğünün uygulanmasında hükümlüye çalışma disiplininin kazandırılması amaçlanmıştır.

Yukarıda anlatılan seçenek tedbirlerden kamu kurumunda ücretsiz çalışma tedbiri ile aynı şekilde gerçekleştirilen bir yükümlülüktür. Bu yükümlülükte de hükümlünün günde dört saat çalışması bir gün sayılır ancak farklı olarak muafiyet ve ara verme müesseseleri bulunmaktadır. Yaşı altmış ve daha fazla olanlar, hayatlarını yalnız başına yürütemeyenler ile doğumuna on hafta ve daha az kalan hamile hükümlülerde uygulanmayacağı gibi, on sekiz yaşından küçükler, 0-6 yaş arası çocuğu bulunan bayanlar, çalışmaya engel sağlık problemi olanlar, örgün eğitime devam edenler ile kendi işinde ya da başka bir işte çalışanlar belge ile durumlarını ispatladıkları takdirde çalışma yükümlülüklerine ara verilir. Ancak bu kişilerin özür durumları denetimli serbestlik süresi içerisinde kalkar ise çalıştırılırlar. Örneğin denetim süresi içerisinde çocuk hükümlünün on sekiz yaşını geçmesi, kadın hükümlünün çocuğunun yedi yaşına gelmesi, sigortalı olarak çalışan hükümlünün işten çıkması ya da hasta hükümlünün denetimli serbestlik süresi içerisinde iyileşmesi durumunda kamuya yararlı bir işte çalışmak zorundadır.

Belirlenen programlara katılma yükümlülüğü ise; hükümlünün risk ve ihtiyaç değerlendirmesi yapılırken ihtiyaç duyduğu bireysel görüşmesi, grup çalışması, seminer faaliyeti, kurs, program, sağlık hizmeti ve benzeri rehabilitasyon faaliyetleridir. Hükümlü bu faaliyetlere uymak ve katlanmak zorundadır.

Bu kanunun uygulanmasında diğer denetimli serbestlik tedbirlerinin aksine yabancılar için ayrı bir uygulama yoluna gidilmiştir. İçişleri bakanlığı tarafından ülkede kalmasında sakınca bulunmayan yabancılar için Türk vatandaşlarına uygulanan tedbir ve yükümlülüklerin uygulanması söz konusu iken, ülkede kalmasında sakınca bulunan, kalacak bir yeri ya da bir geliri bulunmayan hükümlünün koşullu salıverilme tarihine kadar ülke sınırları içerisine girmeme tedbiri verilerek, sınır dışı edilmesi söz konusudur.

Kaydın kapatılması: Hükümlünün kaydı üç şekilde kapatılmaktadır. Birincisi hakkında ilgili mahkemece koşullu salıverilme kararı verilmesidir.

İkincisi infaz hâkimliği tarafından kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesidir. Bu kararın verilebilmesi için, tahliyesinden sonra üç gün içerisinde müdürlüğe müracaat etmemesi, kendi talebi ile kapalı ceza infaz kurumuna dönmek istemesi, müdürlükçe belirlenen yükümlülüklerle, iyileştirme programlara ya da uyarı ve önerilere uymamakta ısrar etmesi halinde komisyon kararı ile İnfaz Hâkimliğinden kapalı ceza infaz kurumuna iade edilmesi talebinde bulunulmasıdır.⁷⁸

Üçüncüsü başka bir suçtan ceza infaz kurumuna hükümlü ya da tutuklu olarak alınması durumunda toplama kararı alınması ya da tahliyesine müteakip kaldığı yerden devam edilmesi için dosyanın kapatılarak Cumhuriyet Savcılığına gönderilmesidir.

Kararların infazı gerçekleştirilirken oluşan tereddütler nedeniyle bakanlıktan çok sayıda görüş talebinde bulunulmuştur. Görüş kararlarının bir kısmı inceleyecek olursak;

Hapsen tazyik cezalarında CGTİHK'nun 105/A maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı ile ilgili bakanlık: Açık ceza infaz kurumunda yerine getirilmesi gereken, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmayan ve bir yükümlülüğün (borç vb.) yerine getirilmemesinden dolayı "tedbir" amaçlı olarak verilen tazyik hapsi cezalarının denetimli serbestlik tedbiri altında infaz edilemeyeceği yönünde görüş bildirmiştir.⁷⁹

⁷⁸ Kanunun ilk halinde, işlediği iddia olunan başka bir suçtan dolayı,

“a) 5271 sayılı Kanunun 100 üncü maddesinde sayılan nedenlerle tutuklama kararı verilmesi,
b) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlanmasından önce işlediği iddia olunan ve cezasının üst sınırı yedi yıldan az olmayan bir suçtan dolayı soruşturma veya kovuşturmaya devam edilmesi,
c) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlandıktan sonra işlediği iddia olunan ve cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla olan kasıtlı bir suçtan dolayı soruşturma veya kovuşturma başlatılması, halinde, komisyonun talebi üzerine, infaz hâkimi tarafından, hükümlünün kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar verilir” Hükmü var ise de hiç kimse mahkemece suçluluğu ispat edilinceye kadar, suçlu sayılamaz ilkesi ve masumiyet karinesi sebebiyle (a) bendi **Anayasa Mahkemesi’nin 9/4/2014 tarihli ve 2014/14 Esas, 2014/77 Karar sayılı kararı ile, (b) ve (c) bentleri ise Anayasa Mahkemesi’nin 26/12/2013 tarih ve 2013/133 Esas, 2013/169 Karar sayılı kararı ile İPTAL EDİLMİŞTİR.**

⁷⁹ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 18.03.2013 tarih 41803213/354 sayılı ve 26.03.2013 tarih 70817034.647.2013/484/39917 sayılı görüş yazıları

En az 6 ay açık ceza infaz kurumunda kalma şartı 31.12.2020 tarihine kadar uygulanmayacağından, bir yıldan az cezası olanlar için ya da hükümlünün denetimli serbestlik sistemi içinde infazı gerçekleştirilirken yeni bir kesinleşmiş hapis cezası ilamı var ise, ceza infaz kurumuna hiç girmeden kanundan yararlanıp yararlanmayacağına ilişkin bakanlık: Hükümlü hakkında ceza infaz kurumu idaresince bir değerlendirme raporu düzenleneceği ve hükümlünün iyi halli olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği, bu nedenle hükümlünün ceza infaz kurumuna girmesi ve bir müddet ceza infaz kurumunda kalması gerektiği, ceza infaz kurumu idaresinin raporu ve iyi hallilik kararına göre hükümlünün denetimli serbestlikten yararlanıp yararlanamayacağına karar verilmesi gerektiğinden, hükümlünün makul bir süre ceza infaz kurumunda kalması gerektiği görüşünü bildirmiştir.⁸⁰

Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna iadesine karar verilenlerin aynı ceza nedeniyle tekrar açık ceza infaz kurumuna gidip gidemeyeceği yönünde bakanlık: Gerekli şartları taşısa da yeniden açık ceza infaz kurumuna ayrılamayacağı yönünde görüş bildirmiştir.⁸¹

Kanun kapsamında denetimli serbestlik tedbirine tabi hükümlülere vasi atanıp atanmayacağı yönünde bakanlık: Ceza infaz kurumundan tahliye edilmiş olması nedeni ile vesayet altına alma kararı kendiliğinden ortadan kalktığından ve hükümlü ceza infaz kurumunda da bulunmadığından vasi atanmasına gerek olmadığı yönünde görüş bildirmiştir.⁸²

Müdürlükler tarafından yoğun bir şekilde talep edilen görüşlerden biri de yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşı ya da çifte vatandaş olan hükümlülerin infazlarının bulundukları ülkelerde yapılıp yapılamayacağı ile ilgilidir. Bu taleplere yönelik bakanlık, hükümlülerin yükümlülüklerini çeşitli nedenlerle değiştirilmesini,

⁸⁰ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 22.04.2013 tarih 41803213/557/52560 sayılı ve 24.05.2013 tarih 41803213/663 sayılı görüş yazıları

⁸¹ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 08.01.2013 tarih B.03.0.CTE.0.00.24.00/17 sayılı ve 19/08/2013 tarih 41803213/869/107659 sayılı görüş yazıları

⁸² Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 18.03.2013 tarih 41803213/355 sayılı ve 02.04.2013 tarih 41803213/473 sayılı görüş yazıları

durdurulmasını veya kaldırılmasını talep etmesi halinde durumun infaz işlemleri değerlendirme komisyonunca incelenerek karar verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.⁸³

Bakanlığın bu görüşüne katılmıyoruz, şayet komisyonların, tedbiri tümüyle erteleme yetkisi bulunmamaktadır. Hatta mevzuatlar hiçbir kuruma bu yöndeki denetimli serbestlik kararlarını erteleme yetkisi vermemiştir. Komisyonların mevzuatlar gereğince talebi reddetmekten başka bir çaresi bulunmamaktadır.

İnfazda yaşanan tereddütlerle ilgili bir diğer husus ise yükümlülük ihlali nedeniyle kapalı ceza infaz kurumuna iadesi talep edilen hükümlülerin, İnfaz Hâkimliği tarafından karar verilene kadar yükümlülüklerine devam edip etmeyeceği ile ilgilidir. Bakanlık bu hususta hükümlü hakkında belirlenmiş yükümlülük, denetim ve takip çalışmalarına ara verilmeksizin devam edilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.⁸⁴

Ancak bu görüşün uygulanması bir takım sıkıntılara neden olacaktır. Örneğin: Hükümlünün bu süreçte tekrar ihlal etmesi durumunda, tekrar kapalı ceza infaz kurumuna iadesi istenecek midir? Ya da İnfaz Hâkimliği tarafından karar verilene kadar cezanın koşullu salıverilme süresi dolar ise, koşullu salıverilme kararı talebinde bulunulacak mıdır? Bulunulacak ise koşullu salıverilmesine karar verilen hükümlü yine de ceza infaz kurumuna gönderilecek midir? Bu tür sıkıntıların yaşanmaması için talep ile birlikte infazın durdurulması ve İnfaz Hâkimliği kararından sonra yeni bir müddetname tanzim edilerek işlem yapılmasının kanımızca uygun olacağı düşünülmektedir.

⁸³ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 15.03.2013 tarih ve 41803213/329 sayılı, 02.04.2013 tarih ve 41803213/478 sayılı, 19.08.2013 tarih ve 41803213/871/107662 sayılı görüş yazıları

⁸⁴ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 25.12.2014 tarih ve 41803213/1205/201078 sayılı ve 16.01.2015 tarih ve 41803213/40/9690 sayılı görüş yazıları

B. CGTİHK'un 106/3. Maddesi Gereğince Ödenmeyen Para Cezalarının, Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Çevrilmesine yönelik Kararların İnfazı

Bu tedbir 18 Haziran 2014 tarihinde 6545 sayılı yasa ile değişik GCTİHK'nun 106'ncı maddesi ile denetimli serbestlik infaz sistemine dâhil edilmiştir. Kanun değişikliği yapılmadan önce hükümlü, Cumhuriyet savcılığınca kendisine tebliğ olunan ödeme emri üzerine otuz gün içerisinde adli para cezasını ödemezse, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarı hapis cezasına çevrilmekte ve cezasını ceza infaz kurumunda kalarak yerine getirmekteydi. Değişiklikten sonra ise çevrilen hapis cezasının, yine Cumhuriyet savcısı kararı ile iki saat karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalışma cezasına çevrilerek, denetimli serbestlik sistemi içerisinde yerine getirmektedir. Hükümlünün müdürlükçe belirlenen programa veya denetimli serbestlik personelinin uyarı ver önerilerine uymaması halinde her iki saat çalıştığı süre bir gün olacak şekilde hapis cezasından mahsup edilerek, cezanın kalan kısmı açık ceza infaz kurumunda yerine getirilmektedir. Ancak bu tedbir çocuklar hakkında uygulanamamaktadır. 18 yaşından küçük çocuklarda 6183 sayılı Anne Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre paranın tahsili yoluna gidilmektedir.

Kanun adli para cezalarının hapse çevrilme sürelerinde üst sınır getirmiştir. Tek hükümle verilen adli para cezalarında 3 yıl, birden fazla hükümle verilenler içinse beş yıllık süreyi geçememektedir. Böylece kamuya yararlı bir işte çalışma cezalarında tek hükümle verilen cezalarda 2190 saat, birden fazla hükümle verilen cezalarda 3650 saati geçememektedir.

Uygulaması: Hükümlüye on gün içerisinde müdürlüğe müracaat etmesi hususunda bildirimde bulunulur. Gelmediği takdirde komisyon kararıyla hükümlünün cezasını açık ceza infaz kurumunda geçirmesi talebiyle dosya Cumhuriyet savcılığına gönderilir.

Hükümlü on gün içerisinde müracaat ederse hakkında denetim planı

hazırlanarak, iki saat çalışması bir gün olmak farkıyla kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlardan “kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalıştırma” cezasıyla aynı şekilde infazı gerçekleştirilmektedir.

Kaydın kapatılması: Hükümlünün belirtilen sürede müdürlüğe müracaat etmemesi veya gelip de yükümlülüklerine uymamakta ısrar etmesi durumunda ihlal nedeniyle kayıt kapatılmaktadır. Hükümlünün tutuklanması veya başka bir suç nedeniyle ceza infaz kurumuna alınması durumunda ise tahliyesine müteakip tekrar gönderilmesi için dosya kaydı kapatılarak Cumhuriyet Savcılığına gönderilmektedir. Hükümlünün ceza miktarı kadar çalışması ya da adli para cezasını ödemesi durumunda ise dosya infaz edilmiş sayılarak kaydı kapatılmaktadır.

Mevzuatlarda gerekli düzenlemeler yetersiz kaldığından bakanlık tarafından gönderilen görüşler, infazın sağlıklı gerçekleşmesinde büyük önem arz etmektedir. Bu görüşlerden bir kısmını inceleyecek olursak;

Çalışmaya engel raporu bulunan ve ya çalışamayacak derecede yaşlı olan hükümlüler hakkında bu kapsamda bir karar verilmesi durumunda infazın nasıl gerçekleştirileceği hususunda bakanlık: Hükümlünün, adli para cezasını ödemek, kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yükümlülüğünü yerine getirmek ya da cezasının açık ceza infaz kurumunda infaz edilmesine katlanmak dışında bir seçeneğin yasal olarak tanınmadığı yönünde görüş bildirmiştir.⁸⁵ Böylece CGTİHK’un 105’inci maddesindeki muafiyetlerin bu tedbirde olmadığı anlaşılmaktadır.

Hükümlünün herhangi bir sebeple ceza infaz kurumunda bulunması durumunda ise bakanlık: Denetimli serbestlik altında kamuya yararlı bir işte çalıştırılma kararının hükümlü ceza infaz kurumundan salıverildikten sonra infaz edilebileceği, ilgili dosyanın hükümlü ceza infaz kurumundan salıverilinceye kadar kararı veren mahkemenin bulunduğu Cumhuriyet başsavcılığı ilamat bürosunda bekletilmesi

⁸⁵ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 13.10.2014 tarih 41803213-997 sayılı ve 14.01.2015 tarih 41803213/38/8206 sayılı görüş yazıları

gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.⁸⁶

Suç tarihinde 18 yaşından küçük olanlar bakımından bakanlık: İnfaz tarihinde 18 yaşından büyük olup olmadığına bakılmaksızın, adli para cezasının ödenmemesi halinde hapis ve dolayısıyla kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımı uygulanamayacağı yönünde görüş bildirmiştir.⁸⁷

Hükümlü hakkında birden fazla adli para cezasının kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalışmaya çevrilmesi halinde mahkemeden toplama kararı alınıp alınmayacağı hususunda bakanlık: Kural olarak her bir cezanın diğerlerinden bağımsız olduğu, varlıklarını ayrı ayrı korudukları, cezaların toplanmasının Kanun'un 107'nci maddesinde düzenlenen koşullu salıverilme tarihinin belirlenmesi amacıyla getirilmiş hukuki bir müessese olduğu, aynı Kanun'un 106'ncı maddesinin dokuzuncu fıkrası uyarınca adli para cezasından çevrilen hapis cezalarında koşullu salıverme hükümlerinin uygulanamayacağı belirtildiğinden, kamu yararına çalışma veya adli para cezasından dönüştürülen hapis cezalarında, cezaların içtima edilemeyeceği yönünde görüş bildirmiştir.⁸⁸

Yabancı uyruklu hükümlülerin infazının nasıl gerçekleştirileceği hususunda ise farklı üç görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki cezasını yurt dışında çekmek isteyen yabancı uyruklu hükümlü hakkında: Kamuya yararlı bir işte çalıştırılma cezasının infazının adli yardımlaşma yoluyla yabancı ülke adli makamlarından talep edilebileceği ve talebin yerine getirilip getirilmeyeceği hususunun talep edilen ülke makamlarının takdirinde olduğu yönündedir.⁸⁹

İkinci olarak yabancı uyruklu hükümlülerin ülkede kalmasının, siyasi, idari ve

⁸⁶ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 13.10.2014 tarih ve 41803213-998 sayılı görüş yazısı.

⁸⁷ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 24.03.2015 tarih ve 41803213/344/48692 sayılı görüş yazısı.

⁸⁸ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 05.03.2015 tarih ve 41803213/195/38112 sayılı görüş yazısı

⁸⁹ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 24.03.2015 tarih ve 41803213/343/48690 sayılı görüş yazısı.

kamu güvenliği açısından sakıncalı olup olmadığı, sınır dışı edilmesi gerekip gerekmediği hususunda Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla, İçişleri Bakanlığı'ndan görüş sorulması, Ülkemizde kalmaları konusunda İçişleri Bakanlığı ve ilgili Emniyet Müdürlüğü tarafından bir sakınca olmadığı bildirilenler hakkında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına uygulanan usulün uygulanması gerektiği yönündedir.⁹⁰

Son görüş ise; Kişi yabancı olsa dahi 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun kapsamında değerlendirilemeyeceği ve hükümlü için çalışma izni alınmasına gerek olmadığı, bu çalışma ile hükümlünün gelir elde etmediği ve sosyal güvenlik kapsamına girmediği, sonuç olarak halen Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu hükümlüler için ayrı bir uygulama yapılmasına gerek bulunmadığı, infazın genel hükümler çerçevesinde yerine getirilmesi gerektiği, hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunan hükümlünün yurt dışında bulunması durumunda suçluların iadesi müessesesine başvurulması gerektiği yönünde görüş bildirilmiştir.⁹¹

Çok sık karşılaşılan başka bir konuda bir hükümlü hakkında CGTİHK'un 105'inci maddesin (A) bendi ile ve 106'ıncı maddesinin 3'üncü bentlerinin bir arada infaz edilmesi ile ilgilidir. Yukarıda da anlatıldığı gibi iki seçenekte de kamu yararına çalışma tedbiri bulunmakta ise de; 105'inci madde gereğince uygulanan tedbirde ara verme ve muafiyet müesseseleri bulunmaktadır. Örneğin: Komisyon hükümlü hakkında hayatını yalnız başına idame ettiremeyeceği ya da çalışamayacak durumda hasta olduğu yönünde karar vererek kamu yararına çalışma tedbirinden muaf tutuyor ancak aynı kişiyi 106'ıncı madde nedeniyle verilen tedbirden çalıştırıyor. Burada bir çelişki olmaktadır. Hükümlü şayet çalışabiliyorsa neden komisyon çalışamayacağı yönünde bir karar veriyor? Çalışamıyorsa nasıl çalışarak cezasını tamamlıyor? Şeklinde bir takım soru işaretlerine neden olmaktadır. Bakanlık her ne kadar sorunun çözüm yoluna ilişkin ilgili kararların içerdiği yükümlülükler ve hükümlünün mevcut durumu dikkate alınarak kararların infazından sorumlu olan denetimli serbestlik

⁹⁰ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 25.12.2014 tarih ve 41803213/1203/201076 sayılı görüş yazısı.

⁹¹ Adalet Bakanlığı, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 03.02.2015 tarih ve 19120602-045-02-0701-2014-253/8079 sayılı görüş yazısı

müdürlüğü tarafından yapılması gerektiği yönünde⁹² görüş bildirmiş ise de, halen bu konuda bir belirsizlik bulunmaktadır.

C. CGTİHK'un 107'nci Madde Gereğince Verilen Koşullu Salıverme Sonrası Denetimli Serbestlik Tedbirlerinin İnfazı

Kanun koyucu hükümlünün ceza infaz kurumundan tahliyesinden sonrada denetim ve takip altında bulundurulabilmesi amacıyla koşullu salıverme kararı ile birlikte denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasının yolunu açmıştır. Türk denetimli serbestlik sistemi içerisinde çok fazla uygulama imkânı bulamamıştır. Şu anda en az infazı gerçekleştirilen tedbir türüdür.

Hâkim, koşullu salıverme kararı ile hükümlü hakkında hak ederek tahliye tarihini geçmeyecek şekilde, ceza infaz kurumunda kaldığı sürenin yarısı kadar bir denetim süresi belirlemektedir. Bu denetim süresi içerisinde hükümlüye ücretli çalışma, on sekiz yaşından küçük olan hükümlülere eğitim kurumuna devam etme ya da yaşına bakılmaksızın rehberlik tedbirlerine karar verebilmektedir.

Uygulaması: Tedbirlerin uygulanmasına baktığımızda yukarıda ayrıntılı bir şekilde anlatılan TCK'nun 51'inci madde gereğince erteleme kararları ile birlikte uygulanan denetimli serbestlik tedbirlerinin uygulaması ile birebir benzer bir uygulamadır.

Kaydın kapatılması: Müdürlüğe belirtilen sürede müracaat kasıtlı bir suç işlemesi ya da hâkim tarafından yapılan uyarıya rağmen, yükümlülöklere uymamakta ısrar etmesi nedeniyle koşullu salıverilme kararının geri alınması nedeniyle kayıt kapatılır. Koşullu salıverilme kararının geri alınmasının sonucu olarak hükümlü ceza süresini ceza infaz kurumunda tamamlar. Diğer bir kapatma nedeni de hükümlünün iyi halli olarak denetim süresini tamamlamasıdır. Bu durumda ceza infaz edilmiş sayılır.

⁹² Adalet Bakanlığı,Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün23.12.2014 tarih ve 41803213/1201/199149 sayılı görüş yazısı

D. CGTİHK'un 108'inci Maddesi Gereğince Verilen Mükerrerler ve Bazı Suç Faillerine Özgü Denetimli Serbestlik Tedbirlerinin İnfazı

Bu kanun maddesine göre iki tür denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaktadır. Bunlardan ilki mükerrirlere özgü denetimli serbestlik tedbiri, ikincisi ise bazı suç faillerine ilişkin denetimli serbestlik tedbiri kararlarıdır.

a) Mükerrerlere Özgü Denetimli Serbestlik Tedbiri Kararlarının İnfazı

Mükerrer yani tekerrür “Bir kimsenin bir suçu işleyip hakkında hüküm verildikten sonra yeni bir suç işlemesi durumu” olarak tanımlanmıştır.⁹³ TCK'nun 58'inci maddesinde on sekiz yaşını doldurmuş olan kişinin işlemiş olduğu bir suç nedeniyle almış olduğu beş yıldan fazla hapis cezasının infaz edildiği tarihten sonra beş yıl, beş yıldan az veya adli para cezasına mahkûmiyet halinde ise cezasının infaz edildiği tarihten sonra üç yıl içerisinde tekrar bir suç işlemesi halinde, yeni verilecek cezanın mükerrerlere özgü infaz rejimine göre çektirileceğini ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağını belirtmiştir. Mükerrer suçlu hakkında koşullu salıverme kararı ile birlikte bir yıldan az olmamak üzere denetim süresi belirlenmektedir.

Mükerrer hükümlüler hakkında denetim süresinin hangi mahkeme tarafından verileceği mevcut kanunlarda düzenlenmemiştir. Bu konuda Yargıtay 30.01.2007 tarihli kararında, “...denetim süresi belirleme ve gerektiğinde uzatma yetkisinin hükmü veren mahkeme tarafından değil, hükümlünün infaz aşamasındaki davranışlarını da değerlendirerek, koşullu salıverilme kararını veren mahkeme tarafından verilebileceğini” belirtmiştir.⁹⁴

Uygulaması: Hükümlünün müdürlüğe gelmesi hususunda bildirimde bulunulur. Gelmesi durumunda risk ve ihtiyaçları tespit edilerek denetimi ile takibinin yapılabilmesi ve ayrıca topluma yeniden kazandırılarak, suç işleme riskini azaltacak rehberlik çalışmalarını da gösterir bir denetim planı hazırlanır. Hükümlü uyarıya rağmen belirtilen süre içerisinde müdürlüğe gelmez ya da müdürlükçe

⁹³T.C. Adalet Bakanlığı,Hukuk Sözlüğü Erişim: <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/tekerr%c3%bcr> 31.12.2015

⁹⁴Yargıtay 10. C.D. 30.01.2007 tarih 2006/13413 Esas ve 2007/692 Karar sayılı ilamı

belirlenen yükümlülöklere uymamada ısrar ederse suçun niteliğine göre ilgili kurum ve kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile birlikte hükümlün takibi ve topluma kazandırılması sağlanır.

Mükerrer hükümlüler hakkında verilen denetimli serbestlik kararının infazına ilişkin bir tane bakanlık görüşüne ulaşılmıştır. Bu görüşe göre; hükümlünün, denetimli serbestlik müdürlüğünce tabi tutulduğu rehberlik çalışmalarına katılma yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde, infaz hâkimliğinden disiplin hapsi talep edilip edilemeyeceği hususundadır. Bakanlık: Denetim süresi içerisinde CGTİHK'un 107'nci maddesi hükümleri gereğince yükümlölük verilmiş ise bu yükümlölöklere uymayan ya da yükümlölük verilmemiş ise denetim süresi içerisinde hapis cezasını gerektiren bir suç işleyen mükerrer hükümlüler hakkında infaz hâkiminden disiplin hapsine tabi tutulmasının isteneceği, ancak mükerrer hükümlüler hakkında hâkim tarafından yükümlölük verilmemiş ise müdürlük tarafından belirlenen yükümlölöklere uymama nedeni ile disiplin hapsine tabi tutulmasının istenemeyeceği yönünde görüş bildirmiştir.⁹⁵

Kaydın kapatılması: Denetim planının hazırlanması ya da kararın tebliğinden itibaren mahkemede belirtilen sürenin tamamlanması ile kayıt kapatılır.

b) Bazı Faillerine Özgü Denetimli Serbestlik Tedbirlerinin İnfazı

CGTİHK'un 108'inci maddesinin 9'uncu fıkrası 18/06/2014 tarihinde 6545 sayılı yasa ile değişikliğe uğramış ve cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından mahkum olanlara İnfaz Hakimliği kararı ile *“Tıbbi tedaviye tabi tutulmak, tedavi amaçlı programlara katılmak, suçun mağdurunun oturduğu ve çalıştığı yerleşim bölgesinde ikamet etmekten yasaklanmak, mağdurun bulunduğu yerlere yaklaşımdan yasaklanmak, çocuklarla bir arada olmayı gerektiren bir ortamda çalışmaktan yasaklanmak, çocuklar hakkında bakım ve gözetim yükümlölüğünü*

⁹⁵ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 29.12.2014 tarih ve 41803213/1215/202757 sayılı görüş yazısı

gerektiren faaliyet icra etmekten yasaklanmak” şeklinde yükümlülüklerle tabi tutulacağı belirtilmiştir.

Uygulaması: Bu tip kararların infazı kişinin bu tip suçlardan mahkumiyet kararı alması ve Ceza İnfaz Kurumuna alınması ile birlikte başlamaktadır. Ceza İnfaz Kurumu hükümlüyü kabulden sonra hükümlü sağlık kurumuna yönlendirilerek tedaviye ihtiyacı olup, olmadığı yönünde rapor aldırılır. Hükümlü, kapalı ceza infaz kurumundan açık ceza infaz kurumuna sevkine, denetimli serbestlik müdürlüğüne sevkine ve koşullu salıverilmesine karar verilmeden önce hastane raporu ile birlikte, İnfaz Hakimliğinden yukarıda yazılı tedbirlerin uygulanıp, uygulanmayacağı yönünde karar alınır. Şu ana kadar bu tür tedbirlerden çok fazla uygulama imkanı bulunmamaktadır. bunun nedeni ise Bakanlık tarafından bu uygulamanın kanun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ki suçlarda uygulanması yönünde görüş bildirmesidir.⁹⁶

Bakanlığın bu görüşü kanaatimizce uygun değildir. Nedeni ise: bu yöndeki tedbirler CGTİHK’da düzenlendiğinden, suç tarihi ne olursa olsun derhal uygulanması gerektirir. Ayrıca tedbirleri uygulamada birçok sorunla da karşılaşmaktadır. Bu sorunlar:

a. CGTİHK'nun 108/9'uncu maddesinin (a) bendinde belirtilen "Tıbbi Tedaviye Tabi Tutulmak" şeklindeki yükümlülük değerlendirildiğinde;

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 17'inci maddesinin 2'nci fıkrası *"Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz."* 3'üncü fıkrası ise *"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz"* şeklindedir. Uygulanacak tedbirleri düzenleyen CGTİHK'un 108/9'uncu maddesinin (a) bendi ise *"Tıbbi Tedaviye Tabi Tutulmak"* şeklindedir. Tıbbi tedavinin ne şekilde yapılacağı ise Cinsel

⁹⁶ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 10.03.2015 tarih 41803213/221/4059 sayılı yazısı

Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmeliğin 4'üncü maddesinin (i) bendinde "psikiyatrik veya farmakolojik tedavi" olarak tanımlamıştır. Böylece bu suçlardan hüküm almış kişilere Farmakolojik tedavi uygulamaları ile "Kimyasal Kastrasyon" uygulanabilecektir. Ancak hakim tarafından sadece "Tedavi" ibaresi kullanıldığından ve şekli açıkça yazılmadığından, uygulayıcı doktorlar müdahaleden kaçabilmektedir.

b. CGTİHK'nun 108/9'uncu maddesinin (b) bendinde belirtilen "Tedavi amaçlı programlara katılmak" şeklindeki yükümlülük açısından değerlendirildiğinde;

Ülkemizin de taraf olduğu 10 Eylül 2011 tarihinde yayınlanan 28050 sayılı "Avrupa Konseyi, Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi"nin 15 ve 16'ncı maddelerinde cinsel suç yükümlülerine yönelik müdahale programlarının hazırlanması gerektiği belirtilmiş ve yine cinsel suçlara ilişkin yönetmeliğin 8/4'üncü maddesinde tedavi amaçlı programlara katılma yükümlülüğü kurumlar (Ceza İnfaz Kurumu ve Denetimli Serbestlik Müdürlükleri) tarafından verileceği ve diğer kurum ve kuruluşlardan yardım alınabileceği yönünde ise de; Mevcut sistemde bu tür yükümlülere yönelik uygulanabilecek müdahale programı bulunmamaktadır.

c. CGTİHK'nun 108/9'uncu maddesinin (c) bedinde belirtilen "Suçun mağdurunun oturduğu ve çalıştığı yerleşim bölgesinde ikamet etmekten yasaklanmak" ile (d) bendinde belirtilen "Mağdurun Bulunduğu yerlere yaklaşımdan yasaklanmak" tedbirinin uygulaması yönünde uygulanan tedbirler değerlendirildiğinde;

1. Yükümlü yaklaşmaması veya ikamet etmemesi gereken yeri öğrenirken aynı zamanda mağdurun(mağdurenin) adresini öğrenmekte ve bu durum mağdur ve ailesi açısından bir risk oluşturmaktadır.

2. Böyle bir olayı yıllar önce yaşamış bir aile bu olayı unutmak isterken, bu olayın tekrar hatırlanmasına ve çevre tarafından da bilinebilmesine neden olmaktadır.

d. CGTİHK'nun 108/9'uncu maddesinin (e) bendinde yazılı "Çocuklarla Bir Arada Olmayı Gerektiren Bir Ortamda Çalışmaktan Yasaklanmak" şeklindeki yükümlülük açısından değerlendirildiğinde;

Özellikle hizmet sektörünün her alanında insanlar çocuklarla iç içe çalışmaktadır. Örneğin bakkal, pastane, park ve bahçelerde çalışan temizlikçiler, hastane görevlileri vb, çocukların sürekli gidebileceği yerler arasındadır. Böyle bir durumun iş yeri sahibine bildirilmesi de yükümlünün işten çıkarılmasına neden olacaktır.

Kaydın Kapatılması: İnfaz Hakimliği tarafından belirlenen sürenin sona ermesi ile kayıt kapatılır.

E. CGTİHK'un 110'uncu Maddesi Gereğince Verilen Konutta İnfaz Yükümlülüğünün İnfazı

Özel infaz usullerinden "Hapis Cezasının Konutta İnfazı" yükümlülüğünün infazı denetimli serbestlik sistemi içerisinde gerçekleştirilmektedir. Kadın veya altmış beş yaşından büyük hükümlülerin mahkûm oldukları altı ay, yetmiş beş yaşından büyükler için bir yıl, yetmiş beş yaşından büyükler için ise üç yıl veya daha az süreli hükümlülerin cezalarının konutta çektirilmesine mahkemeler tarafından karar verilebilmektedir. Bu kişiler hakkında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmadığından, almış olduğu cezanın tamamını konutunda kalarak infaz etmek zorundadırlar.

Uygulaması: Denetimli serbestlik memuru on gün içerisinde hükümlünün ikamet ettiği ya da mahkemeye bildirdiği konutu inceledikten sonra durumu vaka sorumlusuna bildirir. Vaka sorumlusu hükümlünün ihtiyaçlarını da dikkate alarak hükümlünün uyması gereken kuralları tebliğ eder. Bu infaz türünde hükümlünün ödüllendirilmesi yoluna da gidilerek, kurallara uyan hükümlünün ilk altı ay için günde bir saat, ikinci altı ay için günde iki saat, üçüncü altı ay için günde üç saat ve daha sonraki süreler için günde dört saat süreyle evden ayrılmasına komisyon tarafından karar verilebilir. Hükümlü her zaman kolluk ya da müdürlüğün denetim

birimi tarafından denetlenebildiği gibi elektronik sistemlerle de denetim mümkündür. Hükümlü taşınma, eğitim, sağlık ve benzeri nedenlerle yazılı olarak konutunu değiştirme talebinde bulunursa, talep komisyon tarafından değerlendirilerek kabul veya reddedilebilir. Hükümlünün yangın, acil hastalık, deprem ve benzeri nedenlerle zorunlu olarak konutunu terk etmesi ve zorunluluğun ortadan kalkması durumunda üç gün içerisinde müdürlüğe başvurması durumunda bu husus ihlal olarak değerlendirilmez.

Kaydın kapatılması: Hükümlünün mazeretsiz olarak yirmi dört saat süreyle konutunu terk etmesi ya da izinin bitiminden itibaren yirmi dört saat içerisinde konutuna dönmemesi halinde ceza infaz kurumunda cezası çekmesi talebiyle kayıt kapatılarak mahkemeye bildirilir. Ayrıca hükümlünün mahkûmiyet süresi boyunca yükümlülüklerine uyması durumunda kayıt kapatılır.

Her ne kadar mevzuatlarda hükümlünün seçimlerde konutunu terk ederek oy kullanabileceği hususunda bir düzenleme bulunmuyor ise de; mahkeme ve Cumhuriyet savcılıkları nezdinde gerekli işlemlerin yapılarak şüpheli, sanık ve hükümlülerin oy kullanmalarında gerekli kolaylığın sağlanması hususunda bakanlık tarafından Cumhuriyet başsavcılıklarına yazı gönderilmiştir.⁹⁷

V. Ceza Muhakemesi Kanunu İle İlgili Uygulamalar

Bu kanuna göre uygulanan adli kontrol tedbirleri ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması tedbirlerinin infazı denetimli serbestlik sistemi içerisinde gerçekleşmektedir. Adli kontrol tedbirleri toplam tedbirler içerisinde büyük bir orana sahiptir.

A. CMK 109'uncu Maddesi Gereğince Verilen Adli Kontrol Tedbirlerinin İnfazı

Modern ceza hukuku, suç işlediği iddia edilen kişilerin aile, iş, eğitim ve benzeri gibi sosyal ortamından koparmadan yargılama yapmak amacıyla bir takım

⁹⁷ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 28.03.2014 tarih ve 41803213/369/53197 sayılı yazısı

argümanlar geliştirmiştir. Adli kontrol tedbirleri de yeni ceza hukukumuzda tutuklama yerine verilen tedbirlerdir. Hak ve özgürlüklere daha az bir müdahale içeren bir tedbirle aynı amaca ulaşılabilecek ise bu tedbirle yetinmek ve daha ağır bir tedbire başvurmamak gerekir.⁹⁸ Son zamanlarda da çok fazla tartışılan tutuklamanın ceza yerine geçmemesi gerektiği düşüncesi de, adli kontrol sisteminin sürekli değerini artırmıştır. Adli kontrol tedbirleri ile ayrıca kişiler sosyal ortamından koparılmasın, ceza infaz kurumlarının mevcudiyetinin artmaması ve devlet bütçesinin tasarruf etmesi de amaçlanmıştır.

2012 yılında yürürlüğe giren 6352 sayılı yasa ile değiştirilmeden önce adli kontrole kararı verebilmek için yürütölen soruştırmada suçun üst sınırının üç yıl olması gerekirken, değişiklik sonrası bu sınır kaldırılmıştır. Adli kontrol tedbirleri tutuklama sebeplerinin varlığı ya da tutuklama yasağı olması durumlarında soruştırma aşamasında Cumhuriyet savcısının talebi üzerine Sulh Ceza Hâkimlikleri tarafından verilebileceği gibi kovuştırma aşamasında yargılamayı yapan mahkeme tarafından da her zaman verilebilir.

Adli kontrol tedbirleri CMK'nun 109 ila 115'inci maddeleri ile ÇKK'nun 20'inci maddelerinde düzenlenmiştir.

Tedavi tedbiri dışındaki adli kontrol kararlarının bir kısmının neredeyse tutuklanma kadar ağır sonuçları olabileceği halde alınacak cezadan hiçbir şekilde mahsup edilememektedir. Bu durum adli kontrol tedbirlerinin ağırlık derecesini daha da artırmaktadır.

Uygulaması: Adli kontrol tedbirlerinde şüpheli yada sanıkların müdürlüğe müracaatı istenmeyerek, sadece uyması gereken yükümlölükler kendisine tebliğ edilir. Ayrıca tedbirin takibini yapacak kurum ve kuruluşlara bir yazı ile durum bildirilir. Uygulamanın daha iyi anlaşılması aşıından tedbirlerin her birinin kısaca açıklanması yerinde olacaktır.

⁹⁸ Özbek, Veli Özer, “İnfaz Hukuku” Seçkin Yayınları, Ankara, 2015, s.402

CMK’nun 109/3 maddesinin (a) bendi gereğince uygulanan “Yurt dışına çıkmamak” yükümlülüğü:

Şüpheli ya da sanığın ülke sınırları dışına çıkmaması amacıyla verilen tedbirdir. Kararı veren yer Cumhuriyet savcılığı tarafından, emniyet müdürlüğü pasaport şube müdürlüklerine bilgi verildikten sonra karar infaz için müdürlüğe gelmekte, müdürlükçe sadece kişiye yurt dışına çıkamayacağı hususunda bildirim yapılmaktadır. Tedbirin içeriği nedeniyle sürekli bir denetimi gerektirmediğinden ve zaten yasal olarak yurt dışına çıkış yapılması da mümkün olmadığından, bu tür kararların denetimli serbestlik sisteminden çıkartılmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir.

CMK’nun 109/3 maddesinin (b) bendi gereğince uygulanan “Belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak” tedbiri:

Hâkim, çok geniş bir takdir yetkisi ile tedbir altında bulunan kişiye istediği yere başvurusunu yaptırabilmektedir. Hâkimler bu takdir yetkisini genellikle kişinin karakol, muhtar ya da müdürlüklere belli gün ve saatlerde imza atması yönünde kullanmaktadırlar. Müdürlük tarafından her zaman kişinin imza atıp atmadığı ilgili kuruma gidilerek denetlenebilmektedir. Müdürlük tarafından başvurulacak yere bir yazı yazılarak durum bildirilmekte ve ayrıca tedbir altındaki kişiye de hangi gün ve saatlerde nereye başvuracağı bildirilmektedir.

CMK’nun 109/3 maddesinin (c) bendi gereğince uygulanan “Hâkim tarafından belirlenen merci veya kişilerin çağrılara ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak” tedbiri:

Genellikle müdürlük tarafından yapılan çağrılara uyarak kişinin mesleğini yapmada ya da eğitimine devam etme konusunda bilgi alınmasını sağlamak amacıyla uygulanan tedbirdir. Başvurulacak kuruma durum bildirilir. Ayrıca tedbir altındaki kişiye ne zaman ve nereye başvuracağı bildirilerek yerine getirilir.

CMK’nun 109/3 maddesinin (d) bendi gereğince uygulanan “Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek” tedbiri:

Trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçlarda bu yönde adli kontrol tedbirine hükmedilmektedir. Tedbir altındaki kişiye sürücü belgesini trafik tescil şube müdürlüğüne on gün içerisinde teslim etmesi istenir. Ayrıca sürücü belgesini teslim edilecek yere de bilgi verilir.

Bu tedbirin uygulanması herkes için aynı sonucu doğurmaz. Özellikle geçimini şoförlük ile kazanan kişiler açısından tutuklamadan daha ağır sonuçlar doğurabilir. Böyle bir durumda hâkim, tedbir altında bulunan kişinin mesleki uğraşlarına ilişkin araç kullanmasına izin verebilir.

CMK’nun 109/3 maddesinin (e) bendi gereğince uygulanan “Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dâhil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek” tedbiri:

Alkol, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler etkisinde suç işleyen kişiler hakkında bu tedbire hükmedilmektedir. Yukarıda tedavi ve denetimli serbestlik kararlarında da anlatıldığı üzere TCK 191’inci maddesinde değişikliğe gidilmiş ve artık tedavi tedbirleri soruşturma aşamasında verilmeye başlanmıştır. Bu nedenle uyuşturucu madde kullanımı ve bulundurulması nedeniyle bu yönde adli kontrol tedbirine gereksinim azalmıştır. Alkol kullanımı nedeniyle azda olsa tedbire hükmedilmektedir. Bu tedbir de, diğerlerinden farklı olarak şüpheli veya sanığın müdürlüğe müracaatı istenir. Müracaat gerçekleştiği takdirde tedbire hükmedilen kişi ilgili sağlık kuruluşuna sevk edilerek tedbir yerine getirilir.

CMK’nun 109/3 maddesinin (f) bendi gereğince uygulanan “Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet Savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak” tedbiri:

Yürürlükten kaldırılan 1412 sayılı “Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun” 117’inci maddesinde “*tutuklamadan kefaletle vazgeçilmesi müessesesinin*” yerine getirilmiş bir tedbirdir. Güvence yükümlülüğü ile, şüpheli veya sanık, soruşturma, kovuşturma ve hatta infaz aşamasında usul işlemlerin yerine getirilmesi için hazır bulunmasını ve ayrıca katılan tarafından yapılan masrafların, suçun neden olduğu zararların ve varsa nafaka borçlarının tanzimi sağlamak amaçlanmıştır. Bu tedbirde müdürlük, hakkında tedbire hükmedilen kişiye, on gün içerisinde mahkemece belirtilen güvence miktarının tamamını, güvence taksite bağlanmış ise ilk taksitini maliye veznesine yatırarak makbuzunun müdürlüğe getirmesi yönünde bildirimde bulunur.

CMK’nun 109/3 maddesinin (g) bendi gereğince uygulanan “*Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek*” tedbiri:

Silahla bir suç işleyen ya da hâkim tarafından silah kullanması riskli görülen şüpheli ve sanıklara verilen tedbirdir. Bu tedbirde şüpheli veya sanığa silah taşıyamayacağı ve sahip olduğu silahları on gün içerisinde adli emanete teslim etmesi yönünde bildirim yapılır. Kolluktan şüpheli veya sanığın sahip olduğu silahların listesi istenerek adli emanete bildirilir. Ayrıca silah taşıyamayacağı ve yeni bir silah ruhsatı verilememesi gerektiği hususunda kolluğa bilgi verilir.

CMK’nun 109/3 maddesinin (h) bendi gereğince uygulanan “*Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvenceye bağlamak*” tedbiri:

“Burada bilinmesi gereken en önemli husus, söz konusu nakdi veya kişisel güvencenin, suç mağduruna suçtan kaynaklanan zarara karşılık yapılan bir ödeme niteliğinde olmadığıdır. Bu yükümlülükle, ilgilinin soruşturma veya kovuşturma

süreleri boyunca malvarlığında mağdur aleyhine meydana getirme ihtimali bulunan değişikliklerin engellenmesi amaçlanmaktadır”⁹⁹

Yapılan araştırmalarda uygulamaya ilişkin herhangi bir veriye rastlanılmamıştır.

CMK’nun 109/3 maddesinin (i) bendi gereğince uygulanan “Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek” tedbiri:

Bu tedbirde güvencenin ne şekilde verileceğine dair bir açıklık bulunmamaktadır. Eğer güvence gayrimenkul, otomobil ya da banka mevduatı gibi resmi makamlarca kayıt altında tutulan bir mal ise bunun hâkim tarafından mal üzerine ihtiyati tedbir konularak güvence altına alınmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Şayet güvence olarak peşin olarak yatırılan paradan bahsediliyorsa o zaman kanun’un 3-e fıkrasında yazılı güvenceden farkı kalmayacaktır. Yapılan araştırmalarda bu tedbirin uygulamasına ilişkin herhangi bir veriye rastlanılmamıştır.

CMK’nun 109/3 maddesinin (j) bendi gereğince uygulanan “Konutunu terk etmemek” tedbiri:

Adli kontrol tedbirleri içerisinde uygulanabilecek en ağır tedbir türüdür. Ev hapsi anlamına gelen bu tedbir türü tutuklama ile karşılaştırıldığında, ev hapsi nedeniyle çalışma şansı olmayan şüpheli veya sanığın yeme, içme, aydınlanma ve ısınma gibi giderleri de kendisinin karşılayacak olması nedeniyle, tutuklanmadan daha ağır sonuçlar doğurabileceği kanaatindeyiz. Bu tedbir türünde CGTİHK’nun 110’uncu maddesinin uygulamasını anlattığımız şekilde infazı gerçekleştirilir. Tek farkı hâkim tarafından belirtilmemiş ise kişinin hiçbir şekilde konutundan ayrılmasına izin verilemeyeceğidir.

⁹⁹ Yavuz, s.262

CMK’nun 109/3 maddesinin (k) bendi gereğince uygulanan “Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek” tedbiri: Hâkimin, şüpheli veya sanığı bir bölge içerisinde kontrol altına almak amacıyla bu tedbire hükmedebilir. Tedbir altında bulunan kişiye terk etmemesi gereken yer ve bölgeler bildirilir. Elektronik kelepçe sistemi ile yapılmadığı takdirde denetim ve takibi çok zor olduğundan genellikle şüpheli veya sanığa elektronik kelepçe takılarak takibi yapılır.

CMK’nun 109/3 maddesinin (l) bendi gereğince uygulanan “Belirlenen yer veya bölgelere gitmemek” tedbiri: Hâkim, şüpheli veya sanığı suçtan uzak tutmak ve mağdura zarar vermemesini sağlamak amacıyla gidilemeyecek yer veya bölgeleri belirleyebilir. Genellikle aile içi şiddet vakalarında şiddet uygulayan aile bireyini, şiddet uygulanan bireyden uzak tutmak amacıyla bu tedbire hükmedilmektedir. Uygulama da tedbir altında bulunan kişiye gitmemesi gereken yer veya bölgeler bildirilir. Bu tedbirinde sağlıklı uygulanması için elektronik kelepçe sisteminden sıkça yararlanılır.

ÇKK’nun 20’nci maddesi gereğince çocuklar hakkında uygulanan “Belirlenen çevre sınırları dışına çıkmama, Belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek ve Belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamak” tedbirleri: Hâkim, suça sürüklenen çocukları; suçtan, suç işleyebileceği yerden ve suça sürükleyecek kişilerden uzak tutabilmek için ayrıca bu tedbirlere hükmedebilmektedir. Bu tedbirlerin uygulanmasında çocuğun yasal temsilcisine bildirim yapılarak suça sürüklenen çocuğun gidebileceği ve gidemeyeceği yerler ile ilişki kurmaması gereken kişi ve kuruluşlar bildirilir.

Özellikle ilk iki tedbirin denetim zorluğu nedeniyle elektronik kelepçe ile takibinin yapılması uygun olsa da, çocuğun damgalanma riski bulunduğundan tedbirin infazının daha gizli bir şekilde yapılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

Kaydın kapatılması: Hakkında tedbir kararı verilen kişi yapılan bildirimle rağmen mazeretsiz olarak adli kontrol kararının gereklerini yerine getirmez ya da

getirmeye başladıktan sonra ihlal ederse kayıt kapatılarak dosya savcılığa gönderilir. Ancak bu konu tartışmalıdır. Şayet bakanlık bu konu ilgili: Adli kontrol tedbirinin ihlal edilip edilmediğine karar verme yetkisinin ilgili mahkemeye ait olduğu, kişi hakkında bir karar verilinceye kadar kişinin dosya kaydının açık tutulması ve şüphelinin bu süre içerisinde takipsiz bırakılmaması, kişi hakkındaki tedbirin gerektirdiği denetim ve takibe devam edilmesi, denetim ve takibin elektronik izleme yöntemleri ile yapılması durumunda elektronik izleme araçlarının sökülmemesi gerektiği şeklinde görüş bildirmiştir.¹⁰⁰ İhlal nedeniyle kaydın kapatılması durumunda hâkim tutuklama kararı verebileceği gibi tedbirin değiştirilmesine ya da kaldırılmasına da karar verebilir. Adli kontrol kararının kaldırılması durumunda da kayıt kapatılarak dosya savcılığa gönderilir.

B. CMK 231/8'inci Maddesi Gereğince Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Sonrası Verilen Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesi 6 Kasım 2006 tarihli 5560 sayılı yasa ile değişik CMK'nun 231'inci maddesi ile ÇKK'nun 23'üncü maddesinde düzenlenmiştir. ÇKK'nun 231'inci maddesine göre sanığa verilen cezanın iki yıl ve daha az hapis cezası ya da adli para cezası olması durumunda mahkemece sanık hakkında hiçbir hukuki sonuç doğurmayan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verebilir.

Kanun koyucu bu yönde bir karar verilebilmesini belirli şartlara bağlamıştır. Bu şartlar sanığın suç tarihinden önce kasıtlı bir suçtan mahkûmiyet kararının bulunmaması, hâkim tarafından sanığın bir daha suç işlemeyeceği yönünde kanaat oluşması ya da mağdur ile kamunun uğradığı zararın karşılanmasıdır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile birlikte yetişkinler hakkında beş yıl çocuklar hakkında ise üç yıl denetim süresi belirlenir. Denetim süresi içerisinde de bir yılı geçmeyecek şekilde denetimli serbestlik süresi belirlenir.

¹⁰⁰ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 09.09.2015 tarih ve 4180321 /888/141626 sayılı görüş yazısı

Mahkemece bu denetim süresi içerisinde meslek sahibi olmayan kişi için bir eğitim kurumuna devam etme, meslek sahibi olan kişiler için ücretli çalışma, belirli yerlere gitmekten yasaklanma, belirli yerlere devam etme ya da sınırı takdir edilecek başka bir tedbire karar verilebilir.

Kanun, hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesinin inkılâp kanununa muhalefet suçlarında uygulanamayacağını belirtmiştir. Bu kanunlar T.C Anayasasının 174'üncü maddesinde yazılı 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu,²⁵ Teşrinisani 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisâsı Hakkında Kanun,³⁰ Teşrinisani 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Ünvanların Men ve İlgasına Dair Kanun, 17 Şubat 1925 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisiyle kabul edilen, evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni nikâh esası ile aynı kanunun 110'uncu maddesi hükmü,²⁰ Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelminel ErkamınKabulu Hakkında Kanun,¹ Teşrinisani 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun,²⁶ Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa gibi Lakap ve Ünvanların Kaldırıldığına Dair Kanun, 3 Kânunuevvel 1934 tarihli 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanunlardır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarında itiraz yolu açık ancak temyiz yolu kapalıdır. Bu durum hem Yargıtay'ın iş yoğunluğunu azaltmış hem de yargılama sürecini hızlandırmıştır. Hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen kişi hakkında açıklanmış bir hüküm bulunmadığından halen “sanık” statüsündedir. Bu nedenle araştırmamızda da sanık terimini kullanacağız.

Uygulaması: Bu tedbire hükmedilen sanığın on gün içerisinde müdürlüğe başvurması istenir. Sanık belirtilen sürede başvuru yaparsa;

Eğitim programına devam etme ve ücretli olarak çalışmaya yönelik tedbirler uygulamalarında yukarıda anlattığımız TCK'nun 51'inci maddesinde yazılı cezanın ertelenmesi kararında aynı yöndeki tedbirin uygulanması ile,

Belli yerlere gidememesi ya da belli yerlere devam etmek yönündeki tedbirler yukarıda anlattığımız TCK'nun 50'inci maddesinde yazılı kısa süreli hapis cezasına seçenек yaptırımlar ile aynı yöndeki tedbirin uygulanması ile

“Takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine” yönelik uygulamalarda ise verilecek tedbirin niteliğine göre uygulamalar yapılmaktadır.

Kaydın kapatılması: Sanık on gün içerisinde müdürlüğe başvuru yapmaz, başvuru yapsa bile uyarıya rağmen müdürlük tarafından belirlenen yükümlülöklere uymamakta ısrar eder ya da denetim süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlerse kayıt ihlal nedeniyle kapatılarak kararı veren mahkemeye gönderilir. Mahkeme sanık hakkında açıklanmasını geri bıraktığı hükmü aynen ya da değiştirerek açıklar. Ancak hiçbir şekilde açıkladığı hükmü erteleyemez ya da seçenек yaptırımlara çeviremez.

Sanık denetimli serbestlik süresini iyi halli tamamlar ise ya da denetim süresi biter ise yine kayıt kapatılarak mahkemesine gönderilir. Bu durumda sanık hakkında açılan davanın düşmesine karar verilir.

Yapılan araştırmalarda uygulamaya ilişkin Yargıtay kararına ulaşılammış olup, ancak bazı hususlarda bakanlık görüşlerine rastlanılmıştır. Bu görüşlere kısaca değinecek olursak, CMK'nun 231'inci maddesinin dokuzuncu fıkrası gereğince, zararın aylık taksitler halinde ödenmesi koşuluyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğı durumlarda müdürlüklerin sorumluluğunun ne olduğuna yönelik uygulamalarda bakanlık: Mağdura veya kamuya verilen zararın denetim süresince aylık taksitler halinde ödenmesi bir yükümlölük değil hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesinin ön koşulu olduğü, kanunun altıncı fıkrasında düzenlenen ön koşulun, dokuzuncu fıkrafta nasıl yerine getirileceğinin düzenlenmiş olması zararın tazminini yükümlölük haline

getirmeyeceği, bu koşulun yerine getirilmesinin takibi hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını veren mahkemedeki görevli adliye personeli tarafından yapılması yönündedir.¹⁰¹

Bir başka görüş ise mahkemeler tarafından belirlenen yükümlülüklerin denetimli serbestlik müdürlüklerinde yerine getirilmesi sırasında sanıkların denetim süresi içerisinde bir başka suç işleyip, işlemediğinin tespit edilerek, mahkemesine bildirilmesine yöneliktir. Bu hususta bakanlık: Suç işlenmesi nedeniyle soruşturma veya kovuşturmayla başlanması ilgili mahkemenin UYAP bilişim sistemi iş listesine iletildiğinden, bu konuda herhangi bir işlem yapılmasına ve denetimli serbestlik altında bulunanların suç işleyip işlemediklerinin araştırılmasına veya kolluğa bu nitelikte yazılar yazılmasına gerek olmadığı yönünde görüş bildirmiştir.¹⁰²

VI. Çocuk Koruma Kanunu İle İlgili Uygulamalar.

Kanunla aksine bir düzenleme bulunmadığı takdirde yukarıda saydığımız tüm tedbir ve yükümlülükler çocuklar hakkında uygulanabilmektedir. Çocuk Koruma Kanunu çocuklar hakkında ayrıca tedbir ve denetimler öngörmüştür.

ÇKK gereğince suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen denetimli serbestlik tedbirlerinin tümü ÇKK'nun 36'ncı maddesinde yazılı denetim altına alma şeklindedir. Bu tedbirleri üç kategori halinde inceleyebiliriz. Bunlar;

- a) ÇKK'nun 19'uncu maddesi gereğince kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ile birlikte verilen denetim altına alınma tedbirleri,
- b) ÇKK'nun 23 ve CMK'nun 231'inci maddesi gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile birlikte verilen denetim altına alınma tedbirleri,
- c) ÇKK'nun beşinci maddesinde yazılı koruyucu ve destekleyici tedbirler ile birlikte verilen denetim altına alınma tedbirleridir.

¹⁰¹ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 11.04.2013 tarih 41803213/526/47819 sayılı ve 17.02.2015 tarih 41803213/155/29063 sayılı görüş yazısı

¹⁰² Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 29.01.2013 tarih ve 41803213/86 sayılı görüş yazısı

Uygulamas: Çocuğun kanuni temsilcisine on gün içerisinde suça sürüklenen çocuk ile birlikte müdürlüğe başvurması istenir. Müdürlüğe müracaat edilmesi ile birlikte ÇKK'nun 36 ve devamı maddeleri uyarınca, çocuğa müdürlükçe rehber atanır ve ayrıca on gün içerisinde çocuğa uygun bir denetim planı hazırlanır. Bu plan çocuk hâkimi tarafından da onaylanmak zorundadır.

Rehber olarak atanan denetimli serbestlik uzmanı, denetim süresi boyunca çocuk ve çevresi ile iletişim içerisinde çocuğun gelişimi ve suçtan uzak durması hususlarında her türlü rehberlik hizmetini vererek üç ayda bir çocuğun gelişimi hakkında kararın niteliğine göre hâkime veya Cumhuriyet Savcısına rapor verir.

Kaydın kapatılması: Çocuk hakkında verilen denetimin süresinin sona ermesi, beklenen yararın elde edilmesi nedeniyle tedbirin kaldırılması ya da çocuğun hükümlü veya tutuklu olarak ceza infaz kurumuna alınması ile kayıt kapatılarak ilgili birime gönderilir.

Çocuklar hakkında ÇKK'nun 5'inci maddesi gereğince verilen koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulaması müdürlükler tarafından yapılmamaktadır. Bu tedbirlerin hangi kurum tarafından ve nasıl yerine getirileceği “Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik” ile belirlenmiştir.

Bir diğer hususta, korunma ihtiyacı olan, suç tarihinde on iki yaşını bitirmemiş çocuklar ve çocuğun aileye teslimi verilen kararların uygulamalarının ne şekilde yapılacağı ile ilgilidir. Bu tür kararlar Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlükleri tarafından yerine getirilmektedir.

VII. Denetimli Serbestlik Sisteminde Kullanılan Form Ve Raporlar

Denetimli serbestlik sistemi içerisinde kullanılan form ve raporlar yıllar içerisinde değişen mevzuatlarla değişikliğe uğramıştır. Sistem kurulduğundan beri değişik zamanlarda uygulanan değerlendirme formu, tanıma formu madde kullanım

listesi, denetleme planı ve salıverme öncesi değerlendirme raporu gibi çok sayıda plan form ve rapor artık kullanılmamaktadır. Mevcut sistemde, Araştırma ve değerlendirme formu, denetim raporu, sosyal araştırma raporu, denetim planı, gözden geden geçirilmiş denetim planı, işbirliği ve çalışma protokolü, hizmetler listesi, kurumsal eğitimler ve programlar listesi gibi dokümanlar kullanılmaktadır.

A. Araştırma Değerlendirme Formu(ARDEF)

Müdürlüğün değerlendirme ve planlama bürosu tarafından hazırlanan ve kısa adı Ardef olan “araştırma ve değerlendirme formu”¹⁰³ yedi bölüm ve 207 sorudan oluşur. Ardef, erkek ve kadınlar hakkında ayrı ayrı ihtiyaç değerlendirmesi yapabilmektedir.

Ardef içerisinde;

Temel bilgiler başlıklı birinci bölüm 15 sorudan oluşmaktadır. Sorular kişinin kimlik, nüfus ve askerlik bilgilerini belirlemeye yöneliktir.

Genel sağlık taraması başlıklı ikinci bölüm 6 sorudan oluşmakta ve kişinin engel, hastalık durumu ile vücudunda kesik ve dövme bulunup bulunmadığını belirlemeye yöneliktir.

Suç öyküsü başlıklı üçüncü bölüm 56 sorudan oluşmakta olup, kişinin şimdiki ve eski suç bilgileri, ceza infaz kurumunda kalma durumu, mağdura ilişkin bilgiler, suç işleme neden ve sıklığı hakkındaki durumu ile ilgilidir.

Sosyal ve ekonomik durum başlıklı dördüncü bölüm 32 sorudan oluşmakta ve kişinin aile, eğitim, arkadaş çevresi ve ekonomik durum bilgilerini belirlemeye yöneliktir.

¹⁰³ Yönetmeliğin 4’üncü maddesindeki tanıma göre ARDEF: “Sanık veya hükümlüyü suça iten nedenleri, hükümlünün tekrar suç işleme ve başkasına zarar verme riski ile ihtiyaçların belirleyen değerlendirme aracıdır”

Ruhsal durum başlıklı beşinci bölüm 31 sorudan oluşmakta ve kişinin ruhsal durumunun ne şekilde olduğunun tespit edilmesi yönünde sorular sorulmaktadır.

Alkol ve madde kullanımı başlıklı altıncı bölümde ise 33 soru bulunmaktadır. Kişinin ne tür maddeleri hangi sıklıkla kullandığı, aile ve arkadaş çevresinde kötü alışkanlıklar olup olmadığı bu bölümde tespit edilmektedir.

Son bölüm olan düşünce-tutum ve davranış bölümü ise 40 sorudan oluşmaktadır. Kişiye düşünceleri, sorumluluk bilinci, davranış problemleri, okul başarısı ve görüşme esnasındaki tutum ve davranışları değerlendirilmektedir. Ardef uygulaması sonucunda sıfırdan, ikiye kadar risk indeksleri ve kişinin ihtiyaçları tespit olunur. Ardef içerisinde 9 adet Risk indeksi bulunur. Bu indeksler;

1. BASRİ (Bağımlılık sorunları riski indeksi): Kişinin bağımlılık düzeyini, tekrar madde kullanma riskini gösterir.
2. RUHSAR (Ruhsal sorunlar riski indeksi): Kişinin ruhsal sorunlarının şiddetini ve çeşitliliğini gösterir.
3. SEKİ (Sosyoekonomik riskler indeksi): Ekonomik durum, eğitim, yaşadığı yer vb gibi sosyoekonomik sorunların büyüklüğünü gösterir.
4. RİKİ (Riskli kişilik indeksi): Kişinin anti-sosyal kişilik özelliklerinin olup olmadığını gösterir.
5. ZAVİ (Zarar verme riski indeksi): Şiddet eğilimi, öfke kontrolü gibi çevreye ve kendisine zarar verme riskini gösterir.
6. SUDAR (Suç davranışıyla ilgili riskler indeksi): Daha önce işlenen suçlar, suçların çeşitliliği, işlenen suçların şiddeti gibi etkenleri gösterir.
7. SUFİ (Suça iten faktörler indeksi): Yukarıda sayılan risklerin toplamından oluşur.
8. DESİR (DS ihlal riski): Kişinin belirlenen DS kurallarına uymama riskini gösterir.
9. TESİR (Tekrar suç işleme riski indeksi): Kişinin tekrar suç işleme riskini gösterir. Genel olarak suç işleme riskini -TESİRG; tekrar şiddet suçu işleme riskini - TESİRS; tekrar madde suçu işleme riskini - TESİRM; tekrar cinsel suç işleme riskini - TESİRC gösterir.

Ardef uygulaması sonunda kişinin aşağıda yazılı 13 ihtiyacı da tespit edilmiş olur. Bunlar;

1. Eğitim ihtiyacı
2. Mesleki eğitim ihtiyacı
3. Aile görüşmesi
4. BİGAV (bireysel görüşmede ağırlık verilmesi gerekenler)
5. Sosyal destek
6. Çalışma ihtiyacı
7. Ekonomik destek ihtiyacı
8. Yoğun görüşme ihtiyacı
9. DS süreci içinde dikkat edilecekler
10. Hukuki ihtiyaçlar
11. Boş zamanlarını değerlendirme ihtiyacı
12. Ruhsal destek ve psikiyatrik ihtiyaç
13. Psikososyal destek ihtiyacıdır.¹⁰⁴

Ardef, tedavi ve denetimli serbestlik, adli kontrol, belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma ve cezanın konutta çektirilmesi tedbirlerinin dışındaki tüm tedbirlerde uygulanır.

B. Denetim Planı

Denetim planı¹⁰⁵ müdürlüğün değerlendirme ve planlama bürosu tarafından ardef uygulanan tüm kişiler hakkında hazırlanır. Denetim planı, ÇKK'na göre verilen tedbirlerde çocuk hâkimi, diğer tedbirlerde komisyon tarafından onaylanır.

Denetim planını daha iyi anlaşılması için bir örnek üzerinde anlatmamız daha uygun olacaktır. Örneğin hakkında CGTİHK'nun 105'inci maddesi gereğince denetimli serbestlik kararı verilen ve ardef sonucunda yüksek riskli olarak tespit

¹⁰⁴Bkz.Ögel,kültekin, , *Ardef Uygulama Klavuzu*, 2012, ogelk.net/Dosyadepo//ardef%20kilavuzu
Doc Erişim Tarihi: 30.12.2015

¹⁰⁵Denetim planı yönetmeliğin 35'inci maddesinde: “Sanık veya hükümlü hakkında verilen kararların toplum içinde infazının, denetim sürecinin, hükümlünün iyileştirilmesi ve topluma kazandırılmasına yönelik çalışmaların planlandığı, denetimli serbestlik personelinin çalışma yöntemini belirleyen belgedir.” Şeklinde tanımlanmıştır.

edilen bir hükümlünün denetim planını inceleyelim. Planın birinci sayfasında hazırlayan müdürlüğün adı, hükümlünün kimlik bilgileri ile fotoğrafı, kararı veren mahkeme bilgileri, tedbirin başlama ve bitiş tarihi ile kendisine atanan vaka sorumlusunun ismi yer alır. Bundan sonraki sayfalarda ise sırasıyla birinci satırda “Bir bölgede denetim ve gözetim altına alınma yükümlülüğü” ile ilgili olarak başvuru yapacağı birim, başvuru yapacağı günler ve saati yer alır. İkinci satırda “Kamuya yararlı bir işte çalışma yükümlülüğü” ile ilgili çalışma süresi, çalışma saatleri ve çalışacağı yer bilgileri bulunur. Üçüncü satırda “Bir konutta denetim ve gözetim altında bulunma” yükümlülüğünün süresi, konuttan çıkmaması gereken saatler ve konutun adres bilgileri bulunur. Dördüncü satırda Hükümlünün yapacağı “bireysel görüşme” gün ve saatleri ile görüşme yapacağı denetimli serbestlik uzmanının ismi bulunur. Beşinci satırda hükümlüye uygulanacak olan “grup çalışma programının” gün ve saatleri ile çalışmanın yapılacağı salon bilgisi yer alır. Altıncı satırda hükümlünün katılması gereken “seminer” programlarının gün, saat ve salon bilgileri yer alır. Yedinci satırda hükümlünün “vaka sorumlusu ile yapacağı görüşme” gün ve saatleri, yedinci satırda ise ardef sonucunda çıkan ihtiyaç durumuna göre hangi kurum ve kuruluşa başvuracağı bilgileri yer alır. Denetim planının son sayfası hükümlünün uyması gereken kurallar, uymamanın sonuçları, plana karşı itiraz ve şikâyet hakları bulunur. Sayfanın en altında ise planı hazırlayan kişinin kimlik bilgisi ve komisyon onay bilgisi yer alır.

Hükümlü, denetim planını yedinci satırında ihtiyaç durumuna göre;

- Eğitim ihtiyacı olanlar, Halk Eğitim Merkezlerine yönlendirilir.
- Mesleki eğitim ihtiyacı olanlar, Mesleki Eğitim Merkezlerine yönlendirilir.
- Aile görüşmesi ihtiyacı olanların ailesi, denetimli serbestlik uzmanı tarafından görüşmeye çağırılır.
- Bireysel görüşmede ağırlık verilmesi gerekenlerle daha sık ve fazla bireysel görüşme yapılır.
- Sosyal destek ihtiyacı olanlar, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğüne yönlendirilir.
- Çalışma ihtiyacı olanlar, İşçi Bulma Kurumu’na yönlendirilir.

- Ekonomik destek ihtiyacı olanlar, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına yönlendirilir
- Hukuki ihtiyaçlar ile ilgili olarak kişiye hukuki yardımda bulunulur.
- Boş zamanlarını değerlendirme ihtiyacı ile ilgili olarak kişinin ihtiyacına uygun boş zaman yapılandırması faaliyetlerinde bulunulur.
- Ruhsal destek ve psikiyatrik ihtiyacı olanlar, tedavi merkezlerinde psikiyatrik değerlendirmeye yönlendirilir.
- Psiko-sosyal destek ihtiyacı olanlar, kişinin ihtiyacına uygun olarak, öfke kontrol programına, alkol ve madde bağımlılığı programına, özel gözetim ve denetim programına, kişisel gelişim programına veya cinsel suç programına yönlendirilir.

İhtiyaç halinde her altı ayda bir kişiye gözden geçirilmiş denetim planı hazırlanır.

C. Denetim Raporu

Denetim raporu, kişinin denetim planı ve gözden geçirilmiş denetim planında belirlenen yükümlülük ve iyileştirme çalışmalarına ne kadar uyduğunu, planda düzenlenen hedefler ve çalışmalar doğrultusunda kişinin ne kadar ilerleme kaydettiğini ve çalışmaların kişi açısından ne kadar etkili olduğuna ilişkin genel değerlendirme içeren rapordur.

Denetim raporunda hedeflere ilişkin ne tür çalışmalar yapıldığı, bu çalışmaların etkili olup olmadığı, eğer etkili olduysa etkileri belirtilir. Denetim planına hükümlünün uyup uymadığı, bu süreçteki davranışları ele alınarak nedensel bir şekilde açıklanır.

Denetim ve takip sürecinde birlikte çalışılan kurum ve kuruluşların hakkında rapor hazırlanan kişi hakkındaki düşünceleri ve değerlendirmeleri belirtilir¹⁰⁶

¹⁰⁶ Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, ” Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetleri El Kitabı”, Ankara, 2007 s.311

Denetim raporu hakkında rehberlik faaliyeti yapılan kişiler için genellikle 3 ayda bir ilgili hâkime gönderilen rapordur. Müdürlüklerin sıkça hazırladıkları raporlar arasında bulunurken, yukarıda da belirttiğimiz TCK'nun 191'inci maddesi gereğince rapor göndermeye artık gerek bulunmadığından dolayı, kullanımı azalmıştır.

D. Sosyal Araştırma Raporu(SAR)

Sosyal araştırma raporu: Takdirin mahkemeye ait olduğu esas alınarak; şüpheli veya sanığın kendisinin ve çevresinin sistemli ve detaylı bir şekilde araştırıldığı yine şüpheli veya sanığın yeniden suç işlemesinin önlenmesi ve toplumla bütünleşebilmesi için gereksinim duyabileceği hizmet, kaynak veya programların tespit edilebilmesi için hazırlanan rapordur. Sosyal araştırma raporu müdürlüklerde görevli denetimli serbestlik uzmanı tarafından hazırlanır. Raporun içerisinde, kişinin, kişisel özellikleri, eğitim durumu, sosyo-ekonomik yapısı, sosyal çevre ilişkileri, yerleşim yeri bilgileri, fiziksel bilgileri, psikolojik bilgileri, bilişsel süreçleri ve madde kullanım öyküsünün yanı sıra kişinin yeniden suçlu davranışa yönelmesini önleyici tedbirlerin alınmasına referans olabilecek bilgilere yer verilir.

Mahkeme bu raporu, kişinin iyileştirilmesi, yeniden suç işlemesini önlenmesinin sağlanması ve toplumla bütünleşebilmesinin sağlanması amacıyla kişiye alternatif yaptırımlardan en uygun olanını belirleyebilmesi için referans alabilir ve bu sayede hâkim vereceği cezaya hazırlanan sosyal araştırma raporunu dayanak gösterebilir.

Hazırlanan sosyal araştırma raporundan sonra kişiye denetimli serbestlik tedbiri (tedavi ve denetimli serbestlik, eğitim kurumuna devam etme, rehberlik vb.), hapis veya adli kontrol tedbiri uygulanabilir.

Sosyal araştırma raporu sayesinde kişiyi suçlu davranışa yöneltten faktörlerin tespit edilebilmesi, yeniden suçlu davranışa yönelmesinin önlenmesine dönük tedbirlerin alınabilmesi, kişinin psikolojik durumu, sosyal çevresi, tutum ve davranışları, sosyo-ekonomik yapısı, eğitim durumu, aile bilgileri gibi davranışlarına

yön veren unsurların tespiti ve ayrıca bu bilgi izlenim ve gözlemler ışığında kişinin toplumla bütünleşebilmesi için gereksinim duyabileceği kaynak ya da programın belirlenmesi mümkün olmaktadır.

E. Kullanılan Diğer Belgeler

İş birliği protokolü: Kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalışma ya da gözetim altında çalışma tedbirine tabi tutulanların kurumlarda çalıştırılması amacıyla ilgili kurumlarla imzalanan ve işin türü, çalıştırılacak kişi sayısı, çalışma saatleri ile işyerinin tedbir altındaki kişiye sağlayacağı imkânları gösteren protokoldür.

Hizmetler listesi: Mahkemelere bilgi verilmesi amacıyla hazırlanan bu listede, her yıl işbirliği protokolü yapılan kurumlarında toplam çalışacak kişi sayısı ve hangi işlerde çalışacağını gösteren listedir. Bu listeler her yıl Ocak ayında tüm ceza mahkemelerine gönderilir.

Çalışma protokolü: Hakkında çalışma tedbiri bulunan kişinin işe başlatılmasından önce, denetimli serbestlik personeli, tedbir altında bulunan kişi ve işyeri temsilcisi tarafından imzalanır. Protokolde tarafların uyması gereken kurallar ve uymamanın sonuçları yer alır.

Kurumsal eğitimler ve programlar listesi: Haklarında bir eğitim programına devam etme tedbiri bulunanların kararlarının yerine getirilmesi ve ayrıca müdürlük tarafından belirlenen eğitim ve iyileştirme çalışmalarının neler olacağı ve hangi kurumlarla yapılacağına ilişkin listedir. Her yıl Aralık ayında güncellenir.

VIII. Yapılan İyileştirme Çalışmaları

Denetimli serbestlik sisteminde iyileştirme çalışmalarının bir sınırı yok ise de, genel olarak bireysel görüşme, grup çalışmaları, seminer faaliyetleri, psiko-sosyal faaliyetler, sportif, kültürel ve kişisel gelişime yönelik diğer faaliyetlerdir. Araştırmamızda, sistem içerisinde yoğun olarak uygulanan ve mevzuatlarca da desteklenmiş olan bireysel görüşme, grup çalışmaları ve boz zaman yapılandırılmalarından bahsedeceğiz.

A. Yapılandırılmış Bireysel Görüşmeler

Bireysel görüşme: Hakkında iyileştirme çalışmaları yapılacak kişiyi daha iyi tanımak amacıyla denetimli serbestlik uzmanı ile şüpheli, sanık veya hükümlünün baş başa yaptığı görüşmelerdir. Müdürlük bünyesinde yapılan bütün rehberlik ve iyileştirme çalışmaları yapılacak en az üç bireysel görüşmeyle başlar. Bu üç görüşme standart sağlanması amacıyla yapılandırılmıştır. Her bir görüşme aşağıdaki şekilde yapılır.

Birinci Bireysel görüşme: Bu görüşmede amaç, yükümlüyü tanımak, denetimli serbestlik hakkında bilgi vermek, yükümlüye sunulacak olan denetimli serbestlik hizmetlerini kavramasını sağlamaktır. Ayrıca görüşmede kişinin suç geçmişi veya madde kullanım öyküsünü ortaya çıkarmak amacıyla çeşitli anketlerle birlikte kişinin risk ve ihtiyaçlarını ortaya koyacak nitelikte formlar oluşturulabilir. Çeşitli alıştırmalar yapılarak kişinin işlediği suçun kendisine(sağlığına, işine, okuluna vb.), ailesine, çevresine ve sosyo-ekonomik yaşamına etkisi ortaya çıkarılır. Görüşmede yapılan ilk değerlendirmeler ve kişi hakkında madde kullanımının veya suçun kişinin hayatına etkileri doğrultusunda elde edilen bilgiler diğer görüşmelerde kişinin hangi programlara dâhil edileceği ile ilgili kaynak niteliği taşımaktadır.

İkinci Bireysel Görüşme: Bu görüşmede amaç, kişinin kendisini tanımlama biçimini anlamak, risklerini belirleyerek bu doğrultuda ihtiyaçlarını belirlemek, denetimli serbestliğin esaslarından biri olan eğitim ve iyileştirme çalışmalarına temel oluşturmak üzere yükümlüyü ihtiyaçlarına (yaşına, cinsiyetine, kişilik özelliklerine, aile özelliklerine, sosyo-ekonomik özelliklerine, risk durumuna vb.) uygun faaliyetlere yönlendirmektir. Kişinin kendisini nasıl gördüğünü ortaya koyan Öz Değerlendirme Anketleri uygulanabilir. Yine kişinin kendisine yönelik riskleri belirlemek için fiziksel, akli ve çevresel zararların dikkate alınması; kişinin diğer kişilere karşı risklerini belirlemek için şiddet, saldırganlık, tehdit, taciz, argo dil kullanma ve diğer kişilere karşı risk faktörlerini ortaya koymak için Risk Değerlendirme Formları uygulanabilir. Bu görüşmede elde edilen bulgular üçüncü bireysel görüşmede yapılacak genel değerlendirmede ana kaynak olma özelliği

taşımaktadır. Çünkü kişinin kendisini tanımlaması ve kişinin risk durumunun tespiti bu görüşme ile sağlanmaktadır.

Üçüncü Bireysel Görüşme: Bu görüşme, kişinin değişim konusunda karar vermesi, bunun için motivasyon derecesini ortaya koyması, hayatında nelerin yer alması gerektiği ve neleri hayatından çıkarması gerektiği konusunda karar vermesi bakımından son görüşme olma özelliği taşımaktadır. Bu aşama yükümlünün suç işleme davranışına/alkol ve madde kullanımına yönelik tutumunu ve buna bağlı olarak değişim konusundaki algısını ortaya koyması ve kişinin geleceğe yönelik hedef belirlemesi açısından önem taşımaktadır. Ancak yükümlüde olumlu yönde bir değişim sağlayabilmek için açık uçlu sorular sorulmalı, kişinin kendisiyle yüzleşmesi ve gelecek hakkında bir karar vermesini sağlayıcı destekleyici ve motive edici geri bildirimler yapılmalıdır. Aksi halde kişinin eylem aşamasına geçme ihtimali düşecektir. Yani olumlu bir değişim konusunda karar vermesi güçleşecektir. Bu görüşmede kişinin suç işleme davranışını gerçekleştirirken veya alkol/madde kullanırken ne hissettiği ile suç işlemediği veya madde kullanmadığı zamanlarda ne hissettiği konusunda açık uçlu sorular sorulmakta ve böylece kişinin kendisini harekete geçirecek olumlu davranış özellikleri kazanması sağlanmaktadır. Son olarak hem ilk iki görüşmede yapılan kişiyi tanıma, risk faktörlerini ortaya koyan görüşler ve kişinin kendisini tanımlayan öz değerlendirmeleri ile son görüşmede özellikle motivasyon, gelecek hakkında değişim konusunda verilen olumlu kararlar bir sonuca bağlanır. Böylece yükümlünün bundan sonraki denetimli serbestlik sürecinde katılacağı eğitim ve iyileştirme faaliyetleri netleştirilir, değişiklik yapılması gereken programlar hakkında görüş niteliği taşıyan bir karar verilir. Bu karar sonucunda kimi kişinin ruhsal bir rahatsızlığı bulunması, gruba uyum sağlayamayacağı düşüncesinin hakim olması veya geçmişte cinsel taciz sebebiyle hüküm giymiş olması durumunda kişi ile ve yine kişinin ihtiyaçlarına uygun konularda denetimli serbestlik sürecine bireysel görüşmelerle devam edilmesi kararı verilebilir.

B. Yapılandırılmış Grup Çalışmaları

Grup çalışmaları 8 ile 16 kişi arasında oluşturulan gruplara uygulanır. Ortalama olarak 90 dakika sürer. Oturumlar on oturumdan oluşur ve on beş gün arayla yapılır.

Grup üyelerinin seçimi önemlidir. Grup üyelerinin içerisinde görme ve duyma engelliler ile psikiyatrik hastalar olmamalıdır. Eğer mümkünse yaş gruplarına göre ayırım yapılmalıdır. Bu başlıkta SAMBA, HAYDE ve Öfke Kontrol programları anlatılacaktır.

1. Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı(SAMBA)

Ardef sonucuna göre ya da bireysel görüşme sonucunda madde kullanımı olduğu tespit edilen 18 yaşından büyük kişiler SAMBA grup çalışmasına dâhil edilir. Bireysel olarak uygulanamayan bu çalışma ancak grup halinde uygulanabilir. Her oturum ortalama bir buçuk saat sürmektedir. Zekâ düzeyi yetersiz, şiddetli yoksunluk içinde olanlar ile psikiyatrik sorunları olanlar gruba dâhil edilmezler. Türk denetimli serbestlik sisteminde 10 oturum olarak uygulanan program da oturumların içerikleri aşağıdaki gibidir.

Birinci oturum: Bu oturumda maddeler, madde ve alkolün etkileri anlatılır. Ayrıca madde kullanan kişilerde bulaşıcı hastalıklar fazla olduğu için bulaşıcı hastalıklar anlatılır.

İkinci Oturum: Maddenin insan beyni üzerinde ne gibi etkileri oldu anlatılır. Sonra "Girdaptan çıkış" oyunu oynatılır. Bu oyun madde bağımlılığıyla ilgili grup çalışmalarında kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Üçüncü oturum: Katılımcılara madde kullanımının olumlu ve olumsuz yanları anlatılarak kişilerde değişim sağlamak amaçlanır. Ayrıca katılımcıların güçlü ve zayıf yanları belirlenerek madde bırakma motivasyonunu artırmak amaçlanır.

Dördüncü oturum: Katılımcılara değerlerimiz ve biz, motivasyon nedir? Kendimizi nasıl motive edebiliriz? Gibi konular anlatılarak kişide değişim sağlamak ve madde bırakma motivasyonunu artırmak amaçlanır.

Beşinci oturum: Katılımcılara duygular anlatılır. Duygu düşünce ve davranış ilişkisi ile duygu ve düşüncelerin davranışlarımız üzerindeki etkisin neler olduğu anlatılır. Ayrıca katılımcılara nefes alma çalışması anlatılıp, uygulaması yapılır.

Altıncı oturum: Katılımcıların alkol madde kullanım öyküsü öğrenilerek, yüzleşmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Kişilerin geçmişteki maddeye kayma dönemlerindeki yaşantılarından dersler çıkarmalarını ve tekrar kaymayı önlemek için bilgiler edinmelerini sağlamak amaçlanır.

Yedinci oturum: Bu oturumun başında, katılımcıların alkol ve uyuşturucu isteğini tanımları ve bu istekle nasıl başa çıkmaları gerektiği anlatılır.

Sekizinci oturum: Katılımcılara bu oturumda iyileşmek için gerekli olan temel kurallar anlatılır. Duvar örneği verilir. Bu örneğe göre: kişilere tek tuğlayla duvar örülemeyeceği ancak 100 tuğlayla duvar örüleceği anlatılır. Alkol ve uyuşturuculardan uzak durmak için öreceğimiz duvarda yer alması gereken tuğlalar konuşulur.

Dokuzuncu oturum: Sekizinci oturumun devamı niteliğindedir. Bu oturumda da aynı şekilde iyileşmek için kalan tuğlalar anlatılır. Örnek olarak, iyileşmek için acele etmemek, yeni arkadaşlar edinmek, tüm bağımlılık yapan maddelerden sakınmak gibi kişinin kendi duvarını örmesi amaçlanır.

Onuncu oturum: Son oturumdur. Bu oturumda da katılımcılara madde kullanım durumunda oluşan riskler tanıtılır. Riskli durumlarla başa çıkmak ve tekrar kullanıma yönelmemek konusunda ve bununla başa çıkabilme yolları anlatılır¹⁰⁷

2. Hayat İçin Değişim Programı (HAYDE)

Bu program tüm suçlu davranışta bulunanlar hakkında uygulanabilmektedir. Program suç davranışına sebep olan çeşitli bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve sosyal etkenleri ele alır. On oturumdan oluşur ve her bir oturum ortalama bir buçuk saat sürer. Program oturumlarının içerikleri aşağıdaki gibidir.

¹⁰⁷ Ögel, 2012

Birinci oturum(Giriş - Issız Ada): Katılımcıların grup liderini ve diğer katılımcıları tanımasını sağlanır. Birlikte çalışma için kurallar belirlenir.

İkinci oturum(Davranış Kalıpları): Katılımcıların sorunlarını tespit etmeye ve suçun sonuçlarının değerlendirmelerine yardımcı olunur.

Üçüncü oturum(Risk Faktörleri ile Başa Çıkma): Katılımcıların, suç davranışlarıyla bağlantılı etkenleri fark etmesine yardımcı olunur. Suçlarından birine neden olan etkenleri, suçun sonuçlarıyla birlikte tespit etmesi yönünde teşviklerde bulunulur. Gelecekte olası risk etkenlerini tespit etmeleri için katılımcılar desteklenir.

Dördüncü oturum(Düşünme Tarzları): Katılımcıların kendi düşünme tarzlarını ve bunun suç davranışları üzerindeki rolünü keşfetmelerini ve alternatif düşünme ve dürtü kontrolü becerilerini geliştirmelerini sağlanır.

Beşinci oturum (Sonuca Odaklanma): Bir harekete karar vermeden önce, o hareketin sonuçlarını düşünmenin gerekliliği tartışılarak, karar vermeden önce sonuçları düşünmenin ve alternatifleri değerlendirmenin davranışlarımızı olumlu şekillendirebileceğini ortaya konulur.

Altıncı oturum(Değişimi Planlamak): Katılımcıların, hayatlarında değiştirebilecekleri ve değiştiremeyecekleri şeylerin olabileceği konusunda bilgilendirilir. Değiştirebilecekleri şeylere odaklanıp problemleri durumlardan kurtulmalarına yardımcı olunur. Katılımcıların, yeniden suç işleme risklerini ve bu riskle bağlantılı olabilecek etkenleri kendi başlarına değerlendirmelerini sağlanır.“Değişim döngüsünde” yer alan kavramları değerlendirerek, katılımcıların şu anda nerede olduğunu, nerede olmak istediğini belirlemesini ve istedikleri yere varmak için yapması gereken değişimleri fark etmelerini sağlanır. Öz-yönetimin ve öz-denetimin değişme motivasyonunu nasıl etkileyebileceğini değerlendirilir.

Yedinci oturum(Sosyal Etkileşim Becerileri): Sosyal etkileşim güçlüklerinin suç davranışında ve diğer sorunlu alanlarda oynadıkları rolün değerlendirilmesini yapılıır. Katılımcıların suçlarının ne dereceye kadar başkalarının etkisinden kaynaklandığını incelenir. Olumsuz sosyal etkileşim nedeniyle kendisine ya da çevresine zarar verebilecek kısır döngü yaşadıkları durumlar olabileceğini fark etmeleri sağlanır.

Sekizinci oturum(Ahlaki İkilemler): Sosyal etkileşim güçlüklerinin suç davranışında ve diğer sorunlu alanlarda oynadıkları rolün bir değerlendirmesi yapılıır. İşledikleri suçların, ne dereceye kadar başkalarının etkisinden kaynaklandığını incelenir. Olumsuz sosyal etkileşim nedeniyle kendisine ya da çevresine zarar verebilecek kısır döngü yaşadıkları durumlar olabileceğini fark etmelerini sağlanır.

Dokuzuncu oturum(Empati ve Mağduru Anlamak): Bireylerin kendisindeki ve diğer katılımcıların sorunların farkına varmasını sağlanır, başkaları sorun yaşadığında bunun nasıl tanımlandığını görmeleri istenir. Katılımcıların empati kavramını anlamasını sağlamak ve empati duygusunu nasıl deneyimleyeceklerini, empati ve sempati kavramları arasındaki farkı görmeleri sağlanır. Suça yönelik davranışların bir takım sonuçları olduğu, bu sonuçların suçu işleyen kadar başkalarını da etkilediği anlatılır. Suçtan zarar görenlerin yaşadıklarının farkına varılması sağlanarak, mağdurlarla ilgili farkındalıklarının artması sağlanır.

Onuncu oturum(Ben ve Toplum): Katılımcılara bir toplum anlayışının, farklı düzeylerde ortaya çıkabileceğini, her düzeyde destek alıp katkıda bulunabileceklerini anlatılarak, hakları ve sorumlulukları olduğunu anlamalarını sağlanır.

3. Öfke Kontrolü Programı

Yetersiz öfke kontrolünün bir risk faktörü olarak tespit edildiği kişilere uygulanır. Öfke kontrolünün önemine ilişkin farkındalık ve daha sonra uygulanacak olan farklı programlar ve bireysel çalışmalar için bir temel oluşturmak amacıyla uygulanır. Her biri bir buçuk saat süren on oturumdan oluşan program sonucunda katılımcıların öfke kontrolü tekniklerini geliştirmelerini sağlanır. Oturum içerikleri aşağıdaki gibidir.

Birinci oturum(Öfke Kontrolüne Giriş): Genel program içeriği açıklanır. Katılımcıların öfke ve öfke kontrolüne olumlu bir açıdan bakmalarını ve katılımcıların programa aktif katılımlarının sağlanmasına yöneliktir.

İkinci oturum(Öfkenin Aşamaları): Öfkeyi daha kolay anlamak ve kontrol edebilmek için öfkenin, anlık bir durum olmadığı, aşamalara bölünebilecek bir süreç olduğu anlatılır. Katılımcılara öfkeye neden olan durumları anlayabilecek ve beş aşamalı modeli olan tetikleyici, tırmandırıcı, kriz, toparlanma ve çöküş aşamaları sırasıyla uygulanır. Kendilerini kızgın hissedecekleri durumlara ve bu durumlara karşı hazır olmak için alternatifler üretebilecekleri, öfkesini kontrol edebildiğinde hissettiği gururun ne anlama geldiğini tanımlayabilecekleri anlatılır.

*Üçüncü oturum(Kendini Sakinleştirici İfadeler):*Öfke kontrolünde yararlı olabilecek tekniklerden biri olan “kendi kendine olumlu ifadeler kullanma” tekniği bir beceri olarak öğretilir. Katılımcılar burada öfkenin artmasında veya azalmasında kullanılan kendini sakinleştirici ifadelerin etkisini anlar ve olumlu ifadelerin kullanılmasıyla öfkenin çeşitli aşamaları arasında ilişki kurabilmeyi öğrenir.

*Dördüncü oturum(Öfkenin Fiziksel Belirtileri):*Öfkenin fiziksel belirtilerinin verdiği olumsuz uyarıları dikkate alarak temel gevşeme teknikleri aracılığıyla istenmeyen uyarılmaların üstesinden gelmenin farklı yöntemlerini anlatılır.Bu oturumun sonunda katılımcılar: Uyarılma nedenlerini açıklayabilir.Öfke, kaygı ve heyecan arasında fizyolojik açıdan ciddi bir fark olmadığını görür, öfke davranışı başladığı zaman, kişi öfkenin neden olduğu en az üç fiziksel belirtinin farkında olur, öfkeyi tetikleyen bir ortamdan sonra heyecanı azaltmaya yönelik kişisel stratejileri dikkate alarak, gevşeme tekniklerinden birisini uygulamış olur.

Beşinci bölüm(Problem Çözme Becerileri): Öfkenin neden olabileceği olumsuz sonuçların önlenmesinde ve öfkeyle başa çıkılmasında yararlı olacak problem

çözme becerilerini geliştirilir. Katılımcılar öfke yönetimi alanındaki kazandıkları becerileri problem çözme hedefleri ile birleştirmiş olurlar.

*Altıncı oturum (Öfkeyi Atılğan Bir Tarzda İfade Etmeyi Öğrenmek):*Öfkeyi hem olumlu hem de uygun bir şekilde yönlendirmenin bir yolu olarak atılğan davranış gösterilir. Katılımcılar ayrıca çekingenlik-atılğanlık-saldırganlık çizgisindeki farklı davranışları anlarlar. Atılğan davranışı kendi hayatlarında kullanmayı öğrenmiş olurlar.

*Yedinci oturum(Grup Baskısı veya Başkalarının Sizin Yerinize Düşünmenize Göz Yummak):*Olumsuz sonuçlara sebebiyet verebilecek grubu baskısı ve bununla başa çıkmanın yolları incelenir. Grup baskısıyla başa çıkmalarına yardımcı olabilecek en az iki kendini sakinleştirici cümle ile ifade edebilmeleri ve iyi bir öz güvenin, grup içindeki “ezik” görüntüyü nasıl değiştirebileceğini anlamaları sağlanır. Katılımcılar, grup baskısının etkilerini daha iyi kontrol ederek kendi başlarına düşünecek ve böylelikle kendilerini daha iyi hissetme yolunda donanım kazanmış olurlar.

*Sekizinci oturum(Yakın İlişkilerde Öfke):*Bu oturumda, yakın ilişkilerde ortaya çıkan öfkeyi incelemek, beklentilerin yakın ilişkilerde ortaya çıkan öfke üzerindeki rolünü anlamak, Öfkenin kontrolsüzce çıkmasına karşı alternatif ifade biçimleri geliştirmek amaçlanmıştır. Katılımcıların kendilerini kaybetmeksizin kişiler arası ilişkide ortaya çıkan bir problemi nasıl çözebileceklerine dair örnekler geliştirebilmeleri sağlanır.

Dokuzuncu oturum(Değerlendirme): İlk sekiz oturumda yapılanların gözden geçirilmesi ve katılımcıların gruptan ayrılmaya hazırlanması sağlanır. Grup çalışmasının sonlandırılmasıyla beraber, katılımcıların öfkelerini kontrol edebilmeleri konusunda tek başlarına çalışmaya devam etmeleri yönünde teşvik edilirler

Onuncu oturum(Haftalık Gözlem): Program boyunca yapılan çalışmalar gözden geçirilerek, katılımcıların, çeşitli öfke yönetimi tekniklerini gündelik yaşamlarında ne ölçüde kullanabildikleri tartışılır

C. Boş Zaman Yapılandırmaları

Boş zaman yapılandırmaları tedbir altına alınan kişilere, rehberlik hizmeti verilmesi durumunda iyileştirme çalışmaları bittikten sonra geri kalan sürede uygulanan eğitsel, sportif ve kişisel gelişim amaçlı uygulamalardır. Genellikle diğer kurumların desteğiyle yapılan bu uygulamalar, kurum içerisinde bulunan denetimli serbestlik uzmanları tarafından da seminer şeklinde uygulanabilmektedir.

IX. Elektronik Sistemlerle Takip

Kanunun 15'inci maddesine göre tedbir altındaki kişilerin denetimleri, elektronik cihazlar kullanılarak yerine getirilebilmektedir. Türk denetimli serbestlik hizmetlerinde bu cihazların etkin kullanılabilmesi amacıyla 20 Ocak 2013 tarihinde Daire Başkanlığı bünyesinde İzleme Merkezi kurulmuştur.

Elektronik kelepçe olarak tabir edilen bu uygulama konutunu terk etmekten, belirli bir yerleşim yerini terk etmekten ve belirli yerlere gitmekten yasaklananlar hakkında uygulama alanı bulabilmektedir. Ülkemizde uygulanan 4 sistem bulunmaktadır. Bunlar,

Ev hapsi ünitesi: Kişinin konutunu terk etmemesi için kullanılır. Cezanın çekileceği evin ortasına telefon hattı ya da GSM hattı üzerinden radyo frekans alıcı konulur. Kişinin el ya da ayak bileğine radyo frekans verici takılır. Evin tahmini ölçüsü ve koordinatları tespit edilerek sistem çalıştırılır. Bu kişi yasaklı olduğu saatlerde konutundan çıkması durumunda sistem tarafından ihlal kaydı düzenlenerek müdürlüklere bildirilir.

GPS ünitesi: Uydu takip izleme sistemidir. Belirli yerlere gitmesi gereken ya da gitmemesi gereken kişiler için kullanılır. Küçük boyutlarda ve hafif olarak tasarlanmış ve şarj edilmesi mümkün olan taşınabilir radyo frekans alıcıyı kişi sürekli yanında taşır. Kişinin el ya da ayak bileğine de verici takılır. Gitmesi ya da

gitmemesi gereken yerlerin koordinatları verilerek sistem çalıştırılır. Aynı şekilde tedbire aykırı hareket eden kişi hakkında ihlal raporu düzenlenerek müdürlüklere bildirilir.

Mağdur ünitesi: Mağdurun evine gitmeme ya da mağdura yaklaşmama tedbirlerinde kullanılır. Taşınabilir cihazlardan hem tedbir altındaki kişiye hem de mağdura verilir. Ayrıca tedbir altındaki kişiye radyo frekans verici takılır. İki cihaz birbirine yaklaştığında sistem ikisine birden uyarı verir ve izleme merkezi tarafından birbirinden uzaklaşmaları için uyarı yapılır.

Alkol izleme ünitesi: Alkol kullanmaktan yasaklanan tedbir altındaki kişinin alkol kullanıp kullanmadığı tespit amacıyla kullanılır. Kişinin evine uzaktan alkol test izleme sistemi kurulur. Bu cihazın üzerinde kamera, ayna paneli, kumanda paneli ve üfleme borusu bulunur. Gün içinde belirli aralıklarla izleme merkezi tarafından kişi aranarak üfleme borusunu üflemesi istenir. Aynı zamanda kameradan kişinin fotoğrafı çekilerek kimliği doğrulanır. Alkol kullandığı tespit edilenler hakkında ihlal kaydı düzenlenerek müdürlüğe bildirilir.

Müdürlüklerde, elektronik sistemleri takmak, sökmek ya da arızalandığında ilgilenmek için denetim birimlerine bağlı elektronik müdahale ekipleri kurulur. Teknolojik sistemler müdürlüklerde özellikle denetim faaliyetlerinin işlerini büyük ölçüde hafifletmiştir. Bu sistemler kullanılmadan önce bazı tedbirlerin denetimi neredeyse imkansızdı. Örneğin: A mahallesine girmekten yasaklanmış bir kişinin mahalleye girip girmediğinin denetimi gibi.

X. Denetimli Serbestlik Sistemi Uygulamaları İle İlgili Anayasa Mahkemesi Kararları

Denetimli serbestlik kararlarının uygulanması ile ilgili üç adet Anayasa Mahkemesi kararı bulunmaktadır. Bu kararlar,

1- 5402 sayılı Denetimli Serbestlik hizmetleri kanununun yürürlüğe girdiği ilk halinin 2'nci maddesindeki “*Asker kişiler hakkında statüleri devam ettiği sürece bu*

Kanunda belirtilen denetimli serbestliğe ilişkin hükümler uygulanmaz” hükmüne Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesi ile 15’inci Piyade Tümen Komutanlığı Askeri Mahkemesi tarafından ceza politikasında sivil-asker ayrımının anayasaya aykırılık teşkil etmesi nedeniyle iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

Anayasa Mahkemesi aynı nitelikteki suçlarda asker ile sivil kişiler arasında eşitsizlik yaratması ve asker kişilerin rehabilitasyonunun engellenmesine neden olacağı gerekçeleriyle kanunun bu maddesini iptal etmiştir.¹⁰⁸

Bu iptal sonrası kanunda ayrıca bir düzenlemeye gidilmemiş ancak yönetmeliğin 2’nci maddesinde er ve erbaşlar ile yedek subaylar hakkında verilen tedbirin uygulanmasının askerlik hizmetlerinden sonra uygulanacağı belirtilmiştir.

2- 6291 sayılı yasa ile değişik CGTİHK’un 105/A maddesinin ilk halinin 7’nci maddesinin (b) bendinde yazılı, tedbir uygulanmadan önce hükümlü hakkında cezasının üst sınırı yedi yıl olan bir suç nedeniyle soruşturma ve kovuşturmanın devam etmesi ya da (c) bendinde yazılı, tedbir başladıktan sonra cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla olan bir suçtan soruşturma ve kovuşturma başlaması halinde ve müdürlük tarafından talep edilmesi durumunda İnfaz Hâkimi tarafından hükümlünün kapalı ceza infaz kurumuna iadesine karar verileceği hükümleri hakkında Aydın 2’nci Ağır Ceza Mahkemesi, Aydın İnfaz Hâkimliği ve Osmaniye İnfaz Hâkimliği tarafından, anayasaya aykırılık nedeniyle iptali talebinde bulunulmuş ve Anayasa Mahkemesi, soruşturma veya kovuşturma aşamaların da kişinin suç işleyip işlemediği henüz belli olmadığından ve bu durumun anayasanın 38’inci maddesindeki “suçsuzluk karinesi” ile bağdaşmadığından bu bentlerin iptaline karar vermiştir.¹⁰⁹

¹⁰⁸Bkz: Anayasa Mahkemesi(AYM), 11.06.2009, e. 2006/42, k. 2009/73

¹⁰⁹Bkz. Anayasa Mahkemesi(AYM), 26.12.2013, e. 2013/133, k.2014/169

3- 6291 sayılı yasa ile değişik CGTİHK'un 105/A maddesinin ilk halinin 7'nci maddesinin (a) bendinde yazılı, hükümlünün tedbir süresi içerisinde başka bir suçtan dolayı tutuklanması halinde, müdürlüğün talebi üzerine İnfaz Hâkimi tarafından hükümlünün kapalı ceza infaz kurumuna iadesine karar verileceği hükümleri hakkında Aydın İnfaz Hâkimliği, Erzinan İnfaz Hâkimliği ve Manavgat 1'inci Asliye Ceza Mahkemesi tarafından anayasaya aykırılık nedeniyle iptali talebinde bulunulmuş ve Anayasa Mahkemesi, ortada kesinleşmiş bir suç olmadığından ve bu durumun Anayasal güvencelerden olan “suçsuzluk karinesi” ile bağdaşmadığından bu bendin iptaline karar vermiştir.¹¹⁰

XI. Kararların Dağılımına Yönelik İstatistiksel Bilgiler

Bu başlıkta, denetimli serbestlik sisteminin kuruluşundan bugüne kadar gelen tüm kararlar grafikler ve tablolar yardımı ile incelenerek analiz edilecektir. Bu kapsamda, yıllar içerisindeki genel dosya sayılarındaki artış ve azalışlar, çocuk ve yetişkin dosyalarının ayrımı ve hangi kararların ne şekilde müdürlüklerden çıkış yaptığı konuları üzerinde durulacaktır.

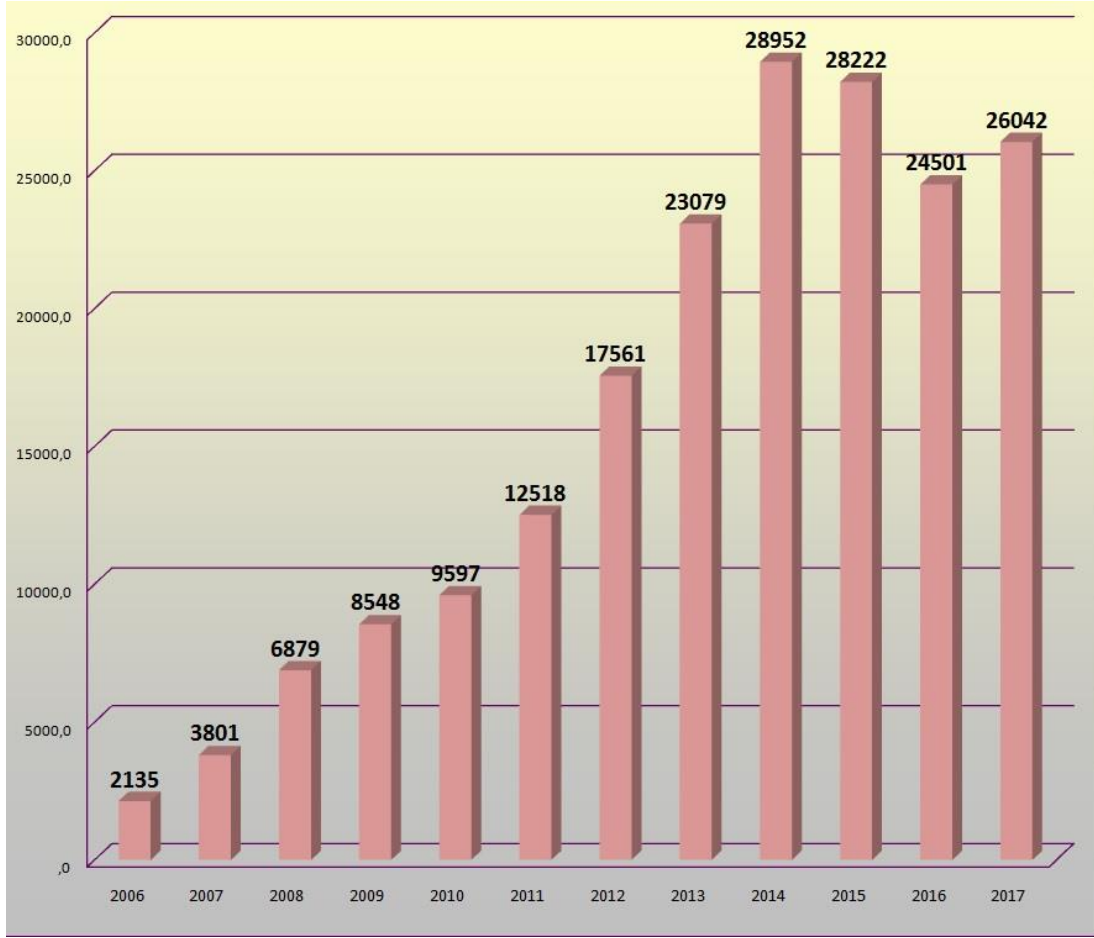
Şekil-3: 2006-2017 Yılları Arası Toplam Gelen Dosya Sayıları

Kaynak: UYAP(Ulusal Yargı Ağı Projesi). 2018

¹¹⁰Bkz. Anayasa Mahkemesi(AYM). 9.4.2014, e. 2014/14, k.2014/77

Şekil-4: 2006-2017 Yılları Arası Toplam Gelen Çocuk Dosyası Sayıları

Kaynak: UYAP(Ulusal Yargı Ağı Projesi). 2018

Yukarıdaki grafiklerde şekil-1 de tüm ülke geneli, şekil-2 de ise çocuklar hakkında verilen denetimli serbestlik kararlarının 2006 ile 2017 yılları arasındaki dağılımı gösterilmektedir.

Tablo-1: Niteliklerine Göre 2006-2018(Ekim) Gelen Dosya Sayıları

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Toplam Gelen Karar Sayısı
Adli Kontrol (CMK 109)	108	931	11.410	17.325	23.063	21.674	39.221	70.574	82.709	104.929	259.417	327.821	280.489	1.239.671
Tedavi ve Denetimli Serbestlik (TCK 191)	3.849	10.805	26.553	38.484	59.921	86.542	117.950	140.938	167.308	146.278	98.447	84.398	83.489	1.064.962
Seçenek Yaptırımlar (TCK 50)	501	3.228	6.528	5.302	6.290	7.361	7.581	9.673	9.065	7.546	6.309	4.783	3.776	77.943
Erteleme, Denetimli Serbestlik Altına Alma (TCK 51)	272	2.016	2.840	1.536	1.028	912	1.173	1.271	1.075	766	596	403	327	14.215
Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (CMK 231)	1.147	2.349	7.908	12.063	10.680	7.903	7.543	5.579	4.361	2.401	1.743	1.002	719	65.398
Tahliye Sonrası Denetimli Serbestlik (CGTİHK 107)	2	58	234	384	585	1.158	995	364	416	246	216	57	76	4.791
Mükerrirlere Özgü Denetimli Serbestlik (CGTİHK 108)	73	212	480	978	1.664	1.972	3.121	2.521	6.310	10.025	11.724	12.796	16.217	68.093
Konutta İnfaz (CGTİHK 110/2)	93	200	152	106	124	174	191	199	204	218	137	108	70	1.976
Etkin Pızmanlık (TCK 221/5)	74	157	191	182	301	225	289	310	271	643	741	1.145	1.625	6.154
Çocukların Denetim Altına Alınması (ÇKK 36)	867	597	719	471	604	466	609	689	834	722	577	638	547	8.340
Diğer Ceza ve Tedbirler (TCK 53 ve 56)	199	519	871	1.097	1.758	2.018	5.623	7.864	7.453	5.634	4.328	4.473	3.229	45.066
Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezanın İnfazı (CGTİHK 105/A)	0	0	0	0	0	0	39.671	119.921	106.406	100.102	145.376	128.684	131.712	771.872
Adli Para Cezası Karşılığı Kamuya Yararlı Çalışma (CGTİHK 106/3)	0	0	0	0	0	0	0	0	86.854	162.830	65.335	48.642	37.184	400.845
Cinsel Suç (CGTİHK 108/9)										50	2	1	0	53
TOPLAM	7.185	21.072	57.886	77.928	106.018	130.405	223.967	359.903	473.266	542.390	594.948	614.951	559.460	3.769.379

Kaynak: UYAP(Ulusal Yargı Ağı Projesi). 2018

Tablo-2: 2006-2018(Ekim) Tüm Dosyalarının Kapanma Nedenleri

	Açık Dosya Sayısı	İnfaz Edilen Dosya Sayısı	İhlal Edilen Dosya Sayısı	Suç İşleme	Diğer	Toplam Denetimli Serbestlik Kararlarına Oranı	İnfaz Oranı
Adli Kontrol (CMK 109)	416.053	387.206	155.533	3.854	277.025	%32,89	70,8%
Tedavi ve Denetimli Serbestlik (TCK 191)	63.978	377.947	300.296	2.720	320.021	%28,25	55,5%
Seçenek Yaptırımlar (TCK 50)	3.621	37.694	12.136	108	24.384	%2,07	75,5%
Erteleme, Denetimli Serbestlik Altına Alma (TCK 51)	315	6.972	1.852	39	5.037	%0,38	78,7%
Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (CMK 231)	497	37.834	9.019	116	17.932	%1,73	80,6%
Tahliye Sonrası Denetimli Serbestlik (CGTİHK 107)	49	2.433	396	6	1.907	%0,13	85,8%
Mükerrirlere Özgü Denetimli Serbestlik (CGTİHK 108)	12.905	28.971	190	84	25.943	%1,81	99,1%
Konutta İnfaz (CGTİHK 110/2)	51	1.292	149	1	483	%0,05	89,6%
Etkin Pişmanlık (TCK 221/5)	1.151	2.738	90	7	2.168	%0,16	96,6%
Çocukların Denetim Altına Alınması (ÇKK 36)	269	2.344	812	72	4.843	%0,22	72,6%
Diğer Ceza ve Tedbirler (TCK 53 ve 56)	3.614	23.846	217	21	17.368	%1,20	99,0%
Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezanın İnfazı (CGTİHK 105/A)	95.892	434.868	62.469	17.499	161.144	%20,48	84,5%
Adli Para Cezası Karşılığı Kamuya Yararlı Çalışma (CGTİHK 106/3)	25.785	163.444	71.038	3.432	137.146	%10,63	68,7%
Cinsel Suç (CGTİHK 108/9)	39	14	3	1	-4	%0,00	77,8%
TOPLAM	624.219	1.507.603	614.200	27.960	995.397	%100,00	70,1%

Kaynak: UYAP(Ulusal Yargı Ağı Projesi). 2018

Tablo-3: Niteliklerine Göre 2006-2018(Ekim) Gelen Çocuk Dosya Sayıları

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Toplam Gelen Karar Sayısı
Adli Kontrol (CMK 109)	4	72	1.123	1.958	1.761	2.238	3.757	7.342	9.270	12.581	14.130	17.553	15.581	87.370
Tedavi ve Denetimli Serbestlik (TCK 191)	43	572	1.943	2.980	4.262	6.741	9.648	11.045	14.667	11.251	6.247	4.884	299	74.582
Seçenek Yaptırımlar (TCK 50)	50	355	1.086	892	853	1.071	1.774	2.535	2.764	2.398	2.006	1.358	1.021	18.163
Erteleme, Denetimli Serbestlik Altına Alma (TCK 51)	24	127	229	180	191	257	396	469	512	440	328	245	184	3.582
Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (CMK 231)	1.146	2.056	1.744	2.003	1.848	1.673	1.281	935	749	444	321	102	58	14.360
Tahliye Sonrası Denetimli Serbestlik (CGTİHK 107)	1	8	6	27	42	47	36	15	18	21	2	1	0	224
Etkin Pısmalık (TCK 221/5)	0	14	29	37	36	25	57	34	61	195	251	296	135	1.170
Çocukların Denetim Altına Alınması (ÇKK 36)	867	597	719	471	604	466	609	689	834	722	577	638	547	8.340
Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezanın İnfazı (CGTİHK 105/A)	0	0	0	0	0	0	3	15	58	160	636	960	866	2.698
Adli Para Cezası Karşılığı Kamuya Yararlı Çalışma (CGTİHK 106/3)	0	0	0	0	0	0	0	0	19	10	3	5	0	37
TOPLAM	2.135	3.801	6.879	8.548	9.597	12.518	17.561	23.079	28.952	28.222	24.501	26.042	18.691	210.526

Kaynak: UYAP(Ulusal Yargı Ağı Projesi). 2018

Tablo-4: 2006-2018(Ekim) Çocuk Dosyalarının Kapanma Nedenleri

	Açık Dosya Sayısı	İnfaz Edilen Dosya Sayısı	İhlal Edilen Dosya Sayısı	Suç İşleme	Diğer	Toplam Denetimli Serbestlik Kararlarına Oranı	İnfaz Oranı
Adli Kontrol (CMK 109)	15.284	27.765	22.763	431	21.127	%41,50	54,5%
Tedavi ve Denetimli Serbestlik (TCK 191)	2.905	22.520	26.845	158	22.154	%35,43	45,5%
Seçenek Yaptırımlar (TCK 50)	166	5.404	3.390	42	9.161	%8,63	61,2%
Erteleme, Denetimli Serbestlik Altına Alma (TCK 51)	56	1.106	614	16	1.790	%1,70	63,7%
Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (CMK 231)	11	5.840	2.812	73	5.624	%6,82	66,9%
Tahliye Sonrası Denetimli Serbestlik (CGTİHK 107)	0	70	20	0	134	%0,11	77,8%
Etkin Pişmanlık (TCK 221/5)	76	693	14	1	386	%0,56	97,9%
Çocukların Denetim Altına Alınması (ÇKK 36)	269	2.344	812	72	4.843	%3,96	72,6%
Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezanın İnfazı (CGTİHK 105/A)	519	222	103	114	1.740	%1,28	50,6%
Adli Para Cezası Karşılığı Kamuya Yararlı Çalışma (CGTİHK 106/3)	0	0	0	0	37	%0,02	0,0%
TOPLAM	19.286	65.966	57.373	907	66.994	%100,00	53,1%

Kaynak: UYAP(Ulusal Yargı Ağı Projesi). 2018

Verilerin Analizi: Dosyaların kapanma nedenlerini gösterir tablolarda diğer olarak belirtilen nedenler: Dosyanın görevsizlik ya da yetkisizlikle kapanması, tedbir altındaki kişinin ölümü, mahkemece tedbirin değiştirilmesi gibi nedenlerdir. Ayrıca infaz oranı hesaplanırken tüm dosyalardan, açık olan ve diğer bir şekilde kapatılanlar düşüldükten sonra infaz edilen dosya ile oranlanarak tespit sağlanmıştır.

Tablo-1 incelendiğinde,

1- Sisteme gelen tüm kararlar incelendiğinde adli kontrol kararlarının her yıl arttığı görülmektedir.

2- TCK'nun 191'inci maddesi gereğince verilen tedavi ve denetimli serbestlik kararlarının 2014 yılına kadar arttığı ancak 2015 yılından sonra düştüğü tespit edilmiştir. Bu durum üç nedenden kaynaklanabilmektedir.

a) 2014 yılında 6545 sayılı yasa ile değişen 191'inci madde gereğince artık kamu davasının açılmasının ertelenmesi süresi içerisinde aynı kişi hakkında yeniden tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilememesinden,

b) Ülkede 2015 yılından sonra uyuşturucu madde kullanımında azalma olduğundan,

c) Kullanıcıların yakalanmamasından kaynaklanabilmektedir.

3- Mükerrer suçlulukta 2015 yılından sonra sürekli artış meydana geldiği görülmektedir.

4- Örgüt suçlarında son 2015 yılından sonra artış gözükmemektedir.

5- Zaten sistem içerisinde az infazı gerçekleştirilen ve Hâkimlerin takdirine dayalı olarak verilen kısa süreli hapis cezasına seçenek tedbirler, cezanın ertelenmesi ile birlikte verilen tedbirler, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ile birlikte verilen tedbirler ve koşullu salıverilmeye bağlı olarak verilen tedbirlerde son yıllarda azalma görülmektedir. Bu durum hâkimlerin takdire dayalı olarak verdikleri kararlarda, denetimli serbestlik tedbirlerini tercih etmediklerini göstermektedir. Şöyle ki: 2014 yılı içerisinde TCK uyarınca verilen kararlarda 623.116 kararın¹¹¹ özel kanunlarla verilen kararlarda ise 681.275 kararın hükmün açıklanmasının geri bırakılması yönünde olduğu, ancak toplam 1.304.391 karardan 4.361 tanesine denetimli serbestlik tedbiri verildiği görülmektedir.

6- CGTİHK'un 105/A maddesi gereğince verilen denetimli serbestlik tedbirlerinde 2015 yılından sonra bir düşüş yaşandığı tespit olunmuştur. Bu durumun 6545 sayılı yasa ile değişik, CGTİHK'un 106/3 maddesinde yapılan değişiklik

¹¹¹ AB(Adalet Bakanlığı). "Adli İstatistikler 2014" Ankara, Grup Pozitif Medya, 2015, s.40

nedeniyle para cezalarının ödenmemesinden dolayı, cezaları hapse çevrilenlerin hakkında tekrar denetimli serbestlik kararı verilememesinden kaynaklandığı kanaatindeyiz.

Tablo-3 incelendiğinde;

1- Çocuklara verilen Tedavi ve Denetimli Serbestlik kararlarında bir önceki yıla göre ilk defa 2015 Yılına kadar yükseldiği, daha sonra bir düşüş olduğu görülmektedir. Hâlbuki 6545 sayılı yasa ile değişik TCK'nun 191'inci maddesi gereğince verilen bu kararların artık yargılama yapılmadan, soruşturma aşaması ile birlikte hızlı bir şekilde verilmesi nedeniyle sayının yükselmesi gerekmektedir. Bu nedenle düşüşün gerçek anlamda kullanımda azalmadan kaynaklandığı kanaatindeyiz.

2- Dikkat çeken bir hususta, azda olsa güvenlik tedbirleri ile ödenmeyen adli para cezaları nedeniyle kamu yararına çalışma tedbirine çevrilen hükümlü dosyalarının bulunmasıdır. Nitekim bu tür kararlar çocuklar hakkında uygulanmamaktadır. Bu durumun Uypa sistemine yanlış giriş yapılmasından ya da savcılıklarca yanlış karar verilmesinden kaynaklandığını düşünmekteyiz.

SONUÇ

Denetimli serbestlik uygulamalarının tarihsel kökenleri incelenirken bugüne kadar yapılan çalışmalarda araştırmacıların denetimli serbestlik uygulamalarının kökenini 13'üncü yüzyıl "Papazlık Haklarına" dayandırdıkları görülmüştür. Çalışmamız da denetimli serbestlik sistemine benzerliği ile bilinen ilk uygulamanın, 624 yılında Bedir savaşı sırasında esir alınan müşriklere nasıl bir ceza verileceğine ilişkin İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in, ashabıyla istişare de bulunarak, okuma – yazma bilen ve fidye verebilecek durumda olmayan savaş esirlerin en az onar müslüman çocuğa okuma yazma öğretmesi karşılığında serbest bırakılmalarına karar verilmesi ve yine aynı dönemde Hz. Peygamberin kadınlara benzeyen erkeklere nefy cezası vermesi olduğu tespit edilmiştir. Bu itibarla bundan sonra yapılacak çalışmalarda bu husus göz ardı edilmemelidir.

Sistemin idari yapısı incelendiğin de;

Denetimli Serbestlik Sistemi merkezde daire başkanlığı şeklinde örgütlenmiştir. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü içerisinde bulunan dokuz daire başkanlığından biridir. Kendi içerisinde bütçe, personel, eğitim, bilişim ve denetim birimleri bulunmamaktadır. Sadece 2017 yılında 614.951 tedbirin infaz için gönderildiği bir kurumun daire başkanlığı gibi küçük bir teşkilatlanmayla idare edilmesi bütçe azlığı, personel yetersizliği, araç ve gereç eksikliği gibi birçok güçlüğü beraberinde getirmektedir.

Şöyle ki Ceza infaz kurumlarından iki kat daha fazla kişiye infaz ve iyileştirme faaliyeti yapmasına rağmen kaynak kullanımı(bütçe, personel ve araç gereç durumu) gözle görülür bir şekilde düşüktür.

Tablo-5: Kurumsal Açıdan Ceza İnfaz Kurumları İle Denetimli Serbestlik Müdürlükleri Karşılaştırması

2014 YILI (Kurumsal)	BÜTÇE(YILLIK)	PERSONEL SAYISI	TAŞIT DURUMU
Ceza İnfaz Kurumları	2.248.275.500-TL(%95.12)	45940 Kişi(%92.6)	1.910 Adet(%91)
Denetimli Serbestlik Müdürlükleri	102.851.000-TL(%4.35)	3640 Kişi(%7.4)	186 Adet(%9)

Kaynak: CTE, 2015¹¹²

Tablo-6: Her bir yükümlü için Ceza İnfaz Kurumları İle Denetimli Serbestlik Müdürlükleri Karşılaştırması

2014 YILI(Kişi Başı)	BÜTÇE(YILLIK)	PERSONEL SAYISI	TAŞIT DURUMU
Ceza İnfaz Kurumları	14.154-TL	3.45 yükümlüye 1 personel	83 yükümlüye
	Her bir yükümlü		1 taşıt
Denetimli Serbestlik Müdürlükleri	355-TL	79.41 yükümlüye 1 personel	1.554 yükümlüye
	Her bir yükümlü		1 taşıt

Kaynak: CTE, 2015¹¹³

Tablolar incelendiğinde Genel Müdürlük içerisinde bölüşümde bir dengesizlik söz konusudur. Bölüşümdeki bu dengesizliğin, Türk Denetimli Serbestlik Sisteminin genel müdürlük şeklinde teşkilatlanması ve kendi hizmet birimlerini oluşturamamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatı olarak hizmet veren müdürlükler, tüm kurumlardan farklı şekilde yapılanmışlardır. Diğer kurumlar ihtiyaca göre, Bölge, il ve ilçe müdürlükleri şeklinde teşkilatlanmış iken, müdürlükler bazı yerlerde il, bazı yerlerde birkaç ilçe ve bazı yerlerde iki farklı

¹¹² Tablo CTE, 2105, 2014 Birim Faaliyet Raporu'nun verilerinden yararlanılarak, araştırmacı tarafından hazırlanmıştır

¹¹³ Tablo CTE, 2015, 2014 Birim Faaliyet Raporu'nun verilerinden yararlanılarak, araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

ilin birkaç ilçesinin birleşmesi şeklinde teşkilatlanmışlardır. Hizmetleri gereği diğer kurumlarla yakın ilişki içerisinde çalışmak zorunda olan müdürlükler, bu ayrımı nedeniyle birçok sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Örnek verecek olursak: Şebinkarahisar denetimli serbestlik müdürlüğünün yetki alanı Giresun iline bağlı Şebinkarahisar, Alucra ve Çamoluk ilçeleri ile Sivas iline bağlı Koyulhisar, Suşehri, Akıncılar ve Gölova ilçeleridir. Müdürlük, valilik tarafından sunulabilecek bir hizmet için hem Giresun hem de Sivas Valisi ile ayrı ayrı protokol imzalamak zorunda kalacaktır. Valilerden birinin kabul etmemesi durumunda tedbir altında bulunanların yarısına hizmet sunulabilecek, diğer yarısına sunulamayacaktır. Koruma kurulları açısından ise Şebinkarahisar da görevli kurul üyeleri, diğer il veya ilçe vatandaşları için emek ve imkânlarını sarf etmek istemeyebilecektir.

Koruma kurullarının görevi, suçtan zarar gören ya da ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin, iş bulmaları, iş kurmaları, ticari ve zirai kredi verilmesi, mesleki projeler yapılması gibi maddi imkânlarla gerçekleştirilecek konulardır. Ancak kurulun herhangi bir bütçesi ve fonu bulunmamaktadır. Bu durum kurulun işlevselliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca kurul üyelerine katıldıkları toplantılar için huzur hakkı ödenmemesi nedeniyle toplantılara katılım azalmakta ve her kurumdan yeterince fayda sağlanamamasına neden olmaktadır. Ayrıca ceza infaz kurumundan salıverilenler ile suçtan zarar gören kişilere yönelik yardım yapan bir kuruluş olan koruma kurullarında, başvuran kişiye psikolojik destek verilmesine yönelik kararlarda çıkabilmektedir. Ancak kurulda Sağlık Bakanlığı'na bağlı kuruluşlardan hiçbir katılımcı bulunmaması bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmamızın denetimli serbestlik çalışanlarının görev hak ve sorumlulukları başlığı altında da değinildiği üzere, tüm denetimli serbestlik uzmanları “Eğitim ve İyileştirme Uzmanı” adı altında birleştirilmelidir. Müdürlükler de görev yapan psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve öğretmenlerin ortak ismi denetimli serbestlik uzmanıdır. Ayrı sınıf ve özlük haklarına sahip olmalarına rağmen, ilgili mevzuatlarda uzmanların görev tanımları ayrı ayrı yapılmamış, tüm meslek gruplarına aynı görevler verilmiştir. Bu durum çalışma barışının bozulmasına neden olmaktadır.

Ayrıca Müdürlük çalışanları Görevde Yükselme Ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği kapsamında müdür yardımcısı ve şeflik sınavlarına girebilmektedir. Bu yönetmeliğin 2014 yılında “müdür yardımcılığı” sınavlarına girebilme şartlarını düzenleyen 7’inci maddesi değiştirilerek “Şef olarak en az üç yıl veya eğitim uzmanı, öğretmen, psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, mühendis, tabip, diş tabibi ve sayman unvanların da toplam beş yıl hizmeti bulunmak” ibaresi eklenmiş ve böylece denetimli serbestlik memurlarının müdür yardımcılığı sınavlarına girebilme yolu kapatılmıştır. Halbuki müdürlüklerin tüm infaz işleri neredeyse denetimli serbestlik memurları eliyle yürütülmektedir.

Görevde yükselme konusundaki bir diğer engelde daire başkanı ve daha üst düzeyde görevlere atanma konusunda yaşanmaktadır. Bu görevlere bakanlıkta hâkim ve savcı sınıfından atama yapılmaktadır.¹¹⁴ Yıllarca kurum içerisinde çalışanlar müdür üstü bir kadroya atanamamaktadır. Bu konunun düzeltilmesi amacıyla kanun teklifi¹¹⁵ hazırlanmış ise de, kanunlaşmamıştır.

Denetimli Serbestlik Uygulamaları Açısından değerlendirildiğinde:

a. Yargı kararlarının yerine getirilmesinde, kurumların keyfiyetinin önlenmesi amacıyla mevzuat düzenlemesi yapılarak, kamu yararına hükümlü çalıştırmak kurumlar için mecburi olmalıdır. Şöyle ki: Kanuna, her kurum personel sayısının 1/4’ü oranında ücretsiz kamu hizmeti cezasına tabi hükümlü çalıştırmakla yükümlüdür gibi hükümler konulmalıdır.

İstatistiklerden de anlaşılacağı üzere kamu kurumunda ücretsiz çalışmaya yönelik yükümlülükler denetimli serbestlik sistemi içerisinde yoğun bir şekilde

¹¹⁴Hakimler ve Savcılar Kanununun 37’nci maddesine göre; “Adalet Bakanlığı Müsteşarlığına, yüksek müşavirliklerine, müsteşar yardımcılıklarına, Teftiş Kurulu Başkanlığına, genel müdürlüklerine, Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığına, Teftiş Kurulu başkan yardımcılıklarına, Yargıtay ve Danıştay üyeliğine seçilme hakkını kaybetmemiş bulunan birinci sınıf; müstakil daire başkanlıklarına, genel müdür yardımcılıklarına ve İşyurtları Kurumu Daire Başkanlığına ise birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılar arasından, Bakan, Başbakan ve Cumhurbaşkanının imzasını taşıyan müşterek karar ile atama yapılır.” şeklindedir.

¹¹⁵18/06/2013 tarih ve 362 sıra sayılı “Devlet Memurları Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanunu Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin3 üncü maddesi, yönetici kadrolarına yapılan atamalarda en az beş yıl hizmeti bulunma ve lisans mezunu olma şartlarından başka, hâkim ve savcı olma şartı da dahil hiçbir şart aranmayacağı şeklindedir.

uygulanmaktadır. Sistem ile ilgili mevzuatlar, hakkında tedbir uygulanan hükümlülerin çalıştırılması için kurumlarla yerelde protokol yapmak, onları kamu kurumlarına yerleştirmek ve çalışmalarını takip etmek görevini denetimli serbestlik müdürlüklerine vermiş ise de, mevzuatlar diğer kamu kurumlarına, hükümlüleri çalıştırma zorunluluğu getirmemiştir. Merkez teşkilatı tarafından da bu konuda diğer kurumlarla çatı protokolleri imzalanmamıştır. Bu sebeple, kurumlarda hükümlü çalıştırmak tamamen hükümlü çalıştıracak kurum amirlerinin keyfine bağlıdır.

b. Kamuya yararlı işte çalışma tedbirlerinde kanunu 2006 yılında eklenen 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu hükümleri uygulanmayacağı ibaresi nedeniyle bu kapsamda çalışan tüm yükümlüler sigortasız olarak çalışmaktadır. En azından bu kişilere yönelik mesleki kazalara ilişkin özel bir sigorta uygulaması yapılmalıdır.

c. Eğitim tedbirleri, seçenek tedbirlerde en az iki yıl, ertelemeyle verilen tedbirlerde bir ile üç yıl arası, hükmün açıklanmasının geri bırakılması durumunda bir yıldan az olmayacak şekilde ve koşullu salıverilme sonunda uygulanan tedbirler de ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken sürenin yarısı kadar uygulanmaktadır. Özellikle yetişkinler açısından bu tedbirlerin yerine getirildiği Halk Eğitim Merkezlerinin müfredatı ve program süresi tedbirin süresi ile uygunluk göstermemektedir. Bu nedenle TCK'nun 50 ve 51'inci maddelerinde değişiklik yapılarak eğitim tedbiri uygulamasının sürelerinin alt sınırı makul bir düzeye çekilmelidir.

d. TCK'nun 53'üncü maddesinin 5 ve 6'ncı fıkraları gereğince verilen güvenlik tedbirlerinde kanun ile Yargıtay kararları ve bakanlık görüşlerinde çelişkiler bulunmaktadır.

Güvenlik tedbirlerinden, meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma ve sürücü belgesinin geri alınmasına ilişkin tedbirlerde, yasaklama ve geri almanın hükmün kesinleşmesiyle yürürlüğe gireceği ancak sürenin, cezanın tümüyle infazından itibaren işlemeye başlayacağı TCK'nda belirtilmiştir. Güvenlik tedbirlerinin infazı ile ilgili başlık altında da belirtildiği üzere Yargıtay kararları ve Bakanlık görüşlerinde

kanunun aksine bu tedbirlerin para cezasının tümüyle infazından sonra ve erteli cezalarda denetim süresi bitiminden yani cezanın infaz edilmiş sayılacağı tarihten sonra yerine getirileceği belirtilmiştir. Yasal olmayan bu durumun kanunla düzenlenmesi gerekmektedir.

e. Denetimli serbestlik sisteminden yararlanacak hükümlülere, ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporları etkin ve hakkaniyetli hazırlanmalı ve bu sebeple hükümlünün makul süre ceza infaz kurumlarında kalması sağlanmalıdır.

Koşullu salıverilmelerine bir yıl ve daha az kalan hükümlülerin CGTİHK'nun 105/A maddesi gereğince denetimli serbestlik tedbirine tabi tutularak tahliye olmasının şekil şartlarından biride ceza infaz kurumu tarafından hükümlüye değerlendirme raporu hazırlanmasıdır. Değerlendirme raporunda, hükümlünün ceza infaz kurumunda eğitim ve programlara katılımı, uyumu, işbirliği, tekrar suç işleme riski, topluma ve mağdura zarar verme riski ve benzeri durumların belirtilmesi gerekir. Ancak mevcut uygulamada en az altı ay açık ceza infaz kurumunda kalma zorunluluğu 2020 yılına kadar ertelenmiştir. Bu nedenle hükümlünün ceza infaz kurumunda bazen bir gün kaldığı, bazen de aynı gün tahliye edildiği görülmektedir. Bu durum, toplum ve mağdur açısından risk oluşturan hükümlülerin tahliye olmasına neden olmaktadır.

f. CGTİHK'nun 105/A maddesi gereğince denetimli serbestlik tedbiri kararı verilecek olan, koşullu salıverilmesine¹¹⁶ bir yıl veya daha az süre kalan hükümlüler, ceza infaz kurumlarında kalmadan ya da İnfaz Hâkimi'nin karar vermesi süresince(bir iki gün) kalarak tahliye olmaktadırlar. Kanun cezaya ilişkin süreyi bir yıl ile kısıtlamış ise de, kişiye ilişkin süre kısıtlanmadığından, kişiler hayatı boyunca sınırsız şekilde sistemden yararlanmaktadır.

¹¹⁶CGTİHK'un 107'nci maddesine göre: Koşullu salıverilme hükümlerine göre, suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek suçlarında cezanın 3/4'ünü, diğer suçlarda 2/3'ünü iyi halli olarak ceza infaz kurumunda geçirenler koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanırlar

Konunun daha iyi anlaşılması için bir örnekle açıklayacak olursak: Bir suçtan 72 ay ceza almış bir hükümlü koşullu salıverilme hükümlerine göre cezasının 3 yılını ceza infaz kurumunda, bir yılını ise denetimli serbestlik tedbiri altında kalarak yerine getirirken, 4 farklı suçtan bir yıl arayla 18 ay ceza alan hükümlü, koşullu salıverilme hükümlerine göre 4 kez tedbirden yaralanarak toplam 4 yıl denetimli serbestlik tedbiri altında kalarak cezasını yerine getirmektedir. Halbuki iki suçlunun da almış olduğu cezaların toplamı 72 aydır. Bu nedenle hakkaniyet açısından süre yıl olarak değil oran olarak belirlenmelidir.

g. TCK'nun 191'inci ve CGTİHK'un 106/3 maddeleri gereğince verilen tedavi ve denetimli serbestlik kararları ile kamuya yararlı bir işte çalışma kararları Cumhuriyet Savcıları tarafından verildiğinden, bu kararlar infaz edilirken ihlal nedeniyle İİDK tarafından verilen kapatma kararlarının itiraz mercii tespit edilememektedir. Bu konuda Yargıtay tarafından itiraz merciinin İnfaz Hakimliği, Cumhuriyet Savcılığı ve Sulh Ceza Hakimliği olduğuna dair farklı kararlar verildiğinden uygulamada sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu durumun kanunla düzenlenmesi gerekmektedir.

h. İnfaz hâkimliği müessesesi daha da geliştirilerek, Denetimli serbestlik kararları tamamlanıncaya kadar infaz dosyasının kararı veren hâkime gönderilmemesi sağlanmalıdır.

Denetimli serbestlik kararının dağılımlarına bakıldığında, hâkimlerin takdir hakkına bağlı olarak verilen kararların¹¹⁷ çok az olduğu görülmektedir. Kararların yıllar içerisindeki artışlarına bakıldığında ise kanunlarda yapılan değişikliklerin kararı vermeye zorunlu tuttuğu ya da hukuki bir baskı oluşturduğu¹¹⁸ durumlar nedeniyle arttığı görülmektedir.

¹¹⁷ Bu kararlar: Seçenek tedbirler, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına bağlı verilen tedbirler, erteleme ile birlikte verilen tedbirler ve koşullu salıverilme sonrası rehberlik hizmetleridir.

¹¹⁸ Tutuklamanın ceza yerine geçmemesi için, tutuklama yerine adli kontrol tedbiri verilmesi yönünde siyaset, medya ve hukuk sistemi içerisinde hissedilir bir baskı vardır.

Sistemin kuruluşundan sonraki kanun değişiklikleri, kararı veren ve yükümlülükleri belirleyen mercilerde de değişikliğe sebep olmuştur. 2012 yılına kadar denetimli serbestlik kararını ve uygulanacak yükümlülükleri verme yetkisi hâkimler de iken, 2012 yılı ve sonrasında yapılan değişikliklerle denetimli serbestlik kararları verme yetkisinin yüzde 40'a yakın bir kısmı Cumhuriyet Savcılarına¹¹⁹, yükümlülükleri belirleme yetkisinin çoğunluğu¹²⁰ Denetimli Serbestlik Müdürlüklerine bırakılmıştır.

Bu durumun önemli iki nedeni vardır. Bunlardan birincisi iş yükü açısından yoğun olarak çalışan mahkemelerin kararla birlikte dosyaları bir daha gelmeyecek şekilde elinden çıkartmak istemeleri ve yıllardan beri süre gelen alışkanlıklarıdır. Bir örnek verecek olursak: Hâkim tarafından hapis ve para cezasının uygulanması durumunda ya da yükümlülük belirlemeden hükmün açıklanmasının geri bırakılması ya da erteleme kararı verilmesi durumunda, karar kesinleşmesi ile birlikte mahkemeden çıkar ve infaz edilene kadar hâkimin önüne tekrar dosya gelmez. Ancak denetimli serbestlik tedbiri vermesi durumunda tedbir altındaki kişinin çağrıyla uymaması, ihlal etmesi ve benzeri durumlarda hâkim yeniden dosyayı ele alarak bir karar vermek durumundadır.

¹¹⁹ Müdürlüklerde yoğun olarak uygulanan TCK'nun 191 ve CGTİHK'nun 106/3 maddesi gereğince verilen tedbirler Cumhuriyet Savcısı tarafından verilmektedir. Bu oran istatistiklerden de anlaşılacağı üzere, neredeyse %40'a tekabül etmektedir.

¹²⁰ Yükümlülükler, tedbir altındaki kişilerin risk ve ihtiyaçları belirlendikten sonra, müdürlükçe belirlenmektedir.

KAYNAKÇA

AB(Adalet Bakanlığı). (1997). *Türk Ceza Kanunu Öntasarısı*, Ankara, Ankara, Adalet Bakanlığı

Adalet Bakanlığı, Hukuk Sözlüğü <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/tekerr%c3%bcr>
Erişim Tarihi: 31.12.2015

AB(Adalet Bakanlığı). *Adli İstatistikler 2014*, Ankara, Grup Pozitif Medya, 2015

ACAR, Burak. (2015). Akademik Alanda Üretilen Denetimli Serbestlik Çalışmaları 2005-2015 (Bildiri) *Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10.Yıl Sempozyumu*, İstanbul

Akbulut, Berrin, “Ceza Hukuku Genel Hükümler(Gözden geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı) ” Adalet Yayınevi, Ankara, 2017

Avcı, Mustafa. (2010). *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler* Konya: Mimoza Yayınevi

Bağcı, Musa, H. (2014) *Beşer Olarak Hz. Peygamber*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları

Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Konseyi Denetimli Serbestlik Kurallarına İlişkin CM/REC(2010)1 Nolu Tavsiye Kararı. (2010).
http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/uluslararası/dsm_tavsiyekararlari/AB_DS_kurallari_turkce.pdf Erişim Tarihi: 30.12.2015

CTE(Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü). (2013). *Öfke Kontrol Programı Uygulayıcı El Kitabı*, Ankara, CTE

CTE(Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü). (2014). *Madde Kullanımı Olan Yüklümlülerin Değerlendirilmesi*, Ankara, CTE

CTE(Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü)Hayat İçin Değişim Programı, Uygulayıcı El Kitabı). (2014). Ankara, CTE

CTE(Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü). (2014). *2013 Birim Faaliyet Raporu*, Ankara, CTE Yayınları

CTE(Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü). (2015). *2014 Birim Faaliyet Raporu*, Ankara, CTE Yayınları

CTE(Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü). (2017). *2016 Yılı Birim Faaliyet Raporu*, Ankara. CTE Yayınları

Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı. (2007). *Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetleri El Kitabı*, Ankara

DİB(Diyanet İşler Başkanlığı, (2015), *Kuran Portalı*, <http://mushaf.diyanet.gov.tr/#>, Erişim Tarihi: 19.12.2015

Dönmezer, Erman. “*Türk Ceza Kanunu’nun Öntasarısı*”, Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997

Dressler, David. (1965). *Practiceand Theory of Probationand Parole*, Newyorkand London, aktaran: YAVUZ, Hakan. (2011). *Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik*, Kamu Hukuku Bölümü, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Erbaş, Coşkun.(Ocak-Nisan 1996). Tarihi Gelişim İçinde Gözetimle Erteleme (Denetimli Serbestlik-SursisAvecMiseALepreuve) ve Fransa’daki Uygulaması ile Konuya İlişkin Türk Ceza Kanunu ve Öntasarı Metinleri, Yargıtay Dergisi, Sayı 1-2, s. 13 <http://www.yargitay.gov.tr/belgeler/site/dergi/yrgdergi/OcakNisan1996/index.html#/12> Erişim Tarihi: 30.11.2015

Gökçen, Ahmet. (1987). *Tazimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları Ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

İbnSa’d, et-Tabakâtu’l-Kübrâ, tak: İhsân Abbas, Beyrut trz, II, 22-26; Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, Tarihu’rRusulve’l-Mulûk, tah: M. Ebû’l-Fadl İbrahim, VI. baskı, Kahire 1990, II, 474-475, (aktaran Çetinkaya, Bayram A.[2007], *Barış Peygamberi Ve Savaş Esirleri*, Somuncubaba İlim Kültür Ve Edebiyat Dergisi, S.60) http://www.somuncubaba.net/pdf/0083/www.somuncubaba.net-2007-009-0083-baris_peygamberi.pdf, Erişim Tarihi: 18.12.2015

Karaman, Abdullah,(t.y.) *İslam Hukukunda Şahsa (Nefse) Kefâlet Müessesesi Ve Türk Ceza Muhakemeleri Hukuku’ndaki Teminatla Salıverme Müessesesi İle Mukayesesi*, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, C. II, Sayı 1, 1998, <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/234.pdf> Erişim Tarihi: 20.12.2015

Kahraman, Hayrettin, *İslam Hukuku Profosörü Hayrettin Kahraman’ın Web Sitesi*<http://www.hayrettinkaraman.net/sc/00359.htm>, Erişim Tarihi: 19.12.2015

Kamer, Vehbi, K.(Mayıs 2008). Ceza Adalet ve İnfaz Sistemi İçinde Denetimli Serbestliğin Önemi, Adalet Dergisi, Sayı 31

Nursal, Necati ve Ataç, Selcen. *Denetimli Serbestlik Ve Yardım Sistemi (Probation)*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2006

Nursal, Necati. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Ceza Ve Tedbirlerin Uygulanmasıyla İlgili Personel Hakkındaki R (97) 12 Sayılı Tavsiye Kararı, *Uluslar arası Cezaevi Standartları ve Denetimli Serbestlik Kuralları*, Ankara, Adalet Bakanlığı, 2007, 98-105

Özbek, Veli Özer, “İnfaz Hukuku(Geliştirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı)” Seçkin Yayınları, Ankara, 2015

Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku-Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013

Öztürk, Bahri, ERDEM, M. Ruhan, “*Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri*”, 12. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2012

Öztürk, Bahri, ERDEM, M. Ruhan, “*Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri*”, 14. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005

Seviş, V. Raşit(1955).*Askeri Adalet*, Ankara(Aktaran Avcı, Mustafa, “Önleme Hapsi”2001 http://www.medeniyet.edu.tr/MART-2001_KHUKA_onleme_hapsi.html, Erişim Tarihi: 15.08.2015

Şahin, Cumhur. “Tahliye Öncesi Ve Sonrası Eski Hükümlüye Yardım”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2002
TBMM, Dönem 1, Toplantı 4, Sıra Sayısı 982, *Adalet Komisyonu Raporu*, 18.05.1965, s. 6.

Şen, Ersan, BAŞER, Beyza, , “Koşullu Salıverilme, Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları” Seçkin Yayın, Ankara, 2016,

Waller, Trika. (2003). *TheEffectiveness Of Probation İn West Virginia: AStudy ExaminingThePracticesAndTheViews Of ProbationOfficers İn West Virginia*, Master of Science,MarshallUniversity, (aktaran, Yurtseven, Sevda, S.(2008), 30.12.2005-15.06.2007 Tarihleri Arasında İstanbul Kadıköy Denetimli Serbestlik Ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğünde İşlem Gören Dosyaların Retrospektif İncelenmesi, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul,

Yavuz, Hakan, A.(2011), *Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik*, Kamu Hukuku, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Yurtseven, Sevda, (2008), 30.12.2005-15.06.2007 Tarihleri Arasında İstanbul Kadıköy Denetimli Serbestlik Ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğünde İşlem Gören Dosyaların Retrospektif İncelenmesi, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul

Yargıtay Kararları

Yargıtay 2. C.D. 22.12.2014 tarih 2014/34422 Esas, 2014/30883 Karar sayılı ilamı

Yargıtay 3. C.D. 14.04.2015 tarih 2015/6954 Esas, 2015/13135 Karar sayılı ilamı

Yargıtay 3. C.D. 17.12.2014 tarih 2014/20242 Esas, 2014/42084 Karar sayılı ilamı

Yargıtay 5. C.D. 24.12.2014 tarih 2013/7402 Esas, 2014/13233 Karar sayılı ilamı

Yargıtay 7. C.D. 15.12.2014 tarih 2013/116 Esas, 2014/21254 Karar sayılı ilamı

Yargıtay 9. C.D. 21.10.2009 tarih 2009/13556 Esas, 2009/10454 Karar sayılı ilamı

Yargıtay10. C.D. 30.01.2007 tarih 2006/13413 Esas, 2007/692 Karar sayılı ilamı

Yargıtay 12. C.D. 23.12.2013 tarih 2013/27261 Esas, 2013/30394 Karar sayılı ilamı

Bakanlık Görüşleri

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 13.03.2015 tarih ve 41803213/266/ 42950 sayılı görüş yazısı

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 20.08.2013 tarih ve 41803213/877/ 108024 sayılı görüş yazısı

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 11.03.2015 tarih ve 41803213/ 235/41104 sayılı görüş yazısı

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 20.03.2015 tarih ve 41803213/331/ 46856 sayılı, 03.04.2015 tarih ve 41803213/414/55078 sayılı, 10/04/2015 tarih ve 41803213/454/60508 sayılı görüş yazıları.

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 18.04.2013 tarih ve 41803213/546/ 50881 sayılı, 18.09.2013 tarih ve 41803213/936/122133 sayılı görüş yazıları.

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 05.04.2013 tarih 41803213/496/ 45585 sayılı, 14.05.2013 tarih ve 41803213/620/62387 sayılı, 23.09.2014 tarih ve 41803213-955/149456 sayılı görüş yazıları.

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 24.03.2015 tarih ve 41803213/342/48688 sayılı görüş yazısı

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 10.07.2014 tarih ve 41803213-782 sayılı görüş yazısı.

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 18.03.2013 tarih 41803213/354 sayılı ve 26/03/2013 tarih 70817034.647.2013/484/39917 sayılı görüş yazıları

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 22.04.2013 tarih 41803213/557/52560 sayılı ve 24.05.2013 tarih 41803213/663 sayılı görüş yazıları

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 08.01.2013 tarih B.03.0.CTE.0.00.24.00/17 sayılı ve 19/08/2013 tarih 41803213/869/107659 sayılı görüş yazıları

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 18.03.2013 tarih 41803213/355 sayılı ve 02/04/2013 tarih 41803213/473 sayılı görüş yazıları

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 15.03.2013 tarih ve 41803213/ 329 sayılı, 02.04.2013 tarih ve 41803213/478 sayılı, 19.08.2013 tarih ve 41803213/871/ 107662 sayılı görüş yazıları.

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 25.12.2014 tarih 41803213/ 1205/201078 sayılı ve 16.01.2015 tarih ve 41803213/40/9690 sayılı görüş yazıları

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 13.10.2014 tarih 41803213-997 sayılı ve 14/01/2015 tarih 41803213/38/8206 sayılı görüş yazıları

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 13.10.2014 tarih ve 41803213-998 sayılı görüş yazısı.

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 24.03.2015 tarih ve 41803213/ 344/48692 sayılı görüş yazısı.

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 05.03.2015 tarih ve 41803213/ 195/38112 sayılı görüş yazısı

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 24.03.2015 tarih ve 41803213/ 343/48690 sayılı görüş yazısı.

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 25.12.2014 tarih ve 41803213/ 1203/201076 sayılı görüş yazısı.

Adalet Bakanlığı, Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün 03.02.2015 tarih ve 19120602-045-02-0701-2014-253/8079 sayılı görüş yazısı

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 23.12.2014 tarih ve 41803213/ 1201/199149 sayılı görüş yazısı

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 29.12.2014 tarih ve 41803213/ 1215/202757 sayılı görüş yazısı

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 28/03/2014 tarih ve 41803213/ 369/53197 sayılı yazısı

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 09.09.2015 tarih ve 41803213/ 888/141626 sayılı görüş yazısı

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 11.04.2013 tarih 41803213/ 526/47819 sayılı ve 17/02/2015 tarih 41803213/155/29063 sayılı görüş yazısı.

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 29.01.2013 tarih ve 41803213/ 86 sayılı görüş yazısı